

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**KLİNİK OLMAYAN BİR ÖRNEKLEMDE ÇOCUKLUK
DÖNEMİNDE KÖTÜ MUAMELEYE MARUZ KALMA İLE SINIR
KİŞİLİK YAPILANMASI ARASINDAKİ İLİŞKİDE YETİŞKİN
BAĞLANMA BOYUTLARININ VE ZİHİNSELLEŞTİRMENİN
ARACI ROLLERİ**

Yağızcan KURT

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2021

KLİNİK OLMAYAN BİR ÖRNEKLEMDE ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE KÖTÜ
MUAMELEYE MARUZ KALMA İLE SINIR KİŞİLİK YAPILANMASI
ARASINDAKİ İLİŞKİDE YETİŞKİN BAĞLANMA BOYUTLARININ VE
ZİHİNSELLEŞTİRMENİN ARACI ROLLERİ

Yağızcan KURT

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2021

KABUL VE ONAY

Yağızcan Kurt tarafından hazırlanan “Klinik Olmayan Bir Örnekleme Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Yetişkin Bağlanma Boyutlarının ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerini” başlıklı bu çalışma, 14/06/2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Sait ULUÇ (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Zehra ÇAKIR (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin KAHYA (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ..... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

Yağızcan KURT

“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Dr. Öğr. Üyesi Zehra ÇAKIR** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Yağızcan KURT

Annem Asuman Yılmaz'a...

TEŞEKKÜR

Tez sürecim boyunca beni destekleyen, akademik ve mesleki gelişimime katkı sunan ve bana karşı her zaman sabırlı ve anlayışlı olan değerli yüksek lisans tez danışmanım Sn. Dr. Öğr. Üyesi Zehra Çakır'a içtenlikle teşekkür ederim.

Tez jürimde yer alan Sn. Doç. Dr. Sait Uluç'a ve Sn. Dr. Öğr. Üyesi Yasemin Kahya'ya tezime yaptıkları katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Entelektüel ve mesleki gelişimime sundukları katkılar için değerli hocalarım Sn. Prof. Dr. Ferhunde Öktem'e, Sn. Prof. Dr. Gönül Özsoy Peker'e, Sn. Doç. Dr. Aycan Kapucu'ya, Sn. Doç. Dr. Mehmet Koyuncu'ya, Sn. Doç. Dr. Mert Teközel'e, Sn. Doç. Dr. Sait Uluç'a, Sn. Doç. Dr. Sedat Işıklı'ya, Sn. Dr. Öğr. Üyesi Pınar Bıçaksız'a ve Sn. Uzm. Psikolog Hasan Arslan'a teşekkürü borç bilirim.

Bana olan destekleri için değerli arkadaşlarım Atakan Boran'a, Emine Aktaş'a ve Serkan Özçakan'a teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca yanımda olan dayılarım Osman Yılmaz'a, Zeynel Abidin Yılmaz'a ve Fethi Ender Yılmaz'a; teyzelerim Selman Mirman'a ve Neşe Anıl Yılmaz'a; eniştelерim Mahmut Mirman ve Ziya Yılmaz'a, amcam Selahattin Kurt'a ve tüm kuzenlerime teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte kaybettiğim, "Beyefendi" lakabıyla tanınan değerli dedem Mehmet Emin Yılmaz'ı sevgi ve saygıyla yâd ederim.

Benden sevgisini ve desteğini esirgemeyen, mücadele etme gücünü kendime örnek aldığım ve üzerimde emeği büyük olan babam Nurettin Kurt'a teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak varlığı ile güç bulduğum, benden sevgisini ve desteğini esirgemeyen ve bu noktaya gelmemde büyük payı olan canım annem Asuman Yılmaz'a teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

KURT, Yağızcan. *Klinik Olmayan Bir Örneklemede Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Yetişkin Bağlanma Boyutlarının ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerini*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2021.

Mevcut çalışmada, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma boyutlarının ve zihinselleştirmenin aracı rollerini araştırılmıştır. Çalışmanın örneklemini 18-40 yaş aralığındaki 433 katılımcıdan oluşmuştur. Veriler Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, Zihinselleştirme Ölçeği ve Borderline Kişilik Envanteri kullanılarak toplanmıştır. Analizler, SPSS 23 yazılımı kullanılarak yürütülmüştür. Araştırma sorularını yanıtlamak için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizleri ve Seri Çoklu Aracı Değişken Analizleri yürütülmüştür. Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizleri bulguları değişkenler arasındaki hipotezlenen ilişkilerin tümünün doğrulandığını göstermiştir. Seri Çoklu Aracı Değişken Analizleri bulguları çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide 1) bağlanmaya ilişkin kaygı ve zihinselleştirmenin ve 2) bağlanmaya ilişkin kaçınma ve zihinselleştirmenin seri aracı rollerinin olduğunu göstermiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular mevcut alanyazın ışığında tartışılmıştır. Son olarak araştırmanın klinik doğurguları, sınırlılıkları ve gelecek çalışmalar için öneriler aktarılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Çocuğa yönelik kötü muamele, kaygılı bağlanma, kaçınmacı bağlanma, zihinselleştirme, sınır kişilik yapılanması

ABSTRACT

KURT, Yağızcan. *The Mediating Roles of Adult Attachment Dimensions and Mentalization Between Child Maltreatment and Borderline Personality Organization in a Non-Clinical Sample*, Master's Thesis, Ankara, 2021.

In the present study, the mediating roles of adult attachment dimensions and mentalization in the relationship between child maltreatment and borderline personality organization were investigated. The sample of the study consisted of 433 participants between the ages of 18-40. Data were collected using the Demographic Information Form, Childhood Trauma Questionnaire, Experiences in Close Relationships-Revised, Mentalization Scale and Borderline Personality Inventory. Analyses were conducted by using SPSS 23 software. Pearson Product Moment Correlation Analyses and Serial Multiple Mediator Analyses were conducted to investigate the research questions. The findings of Pearson Product Moment Correlation Analyses showed that all hypotheses formed between variables were confirmed. The findings of Serial Multiple Mediator Analyses showed that 1) attachment anxiety and mentalization, and 2) attachment avoidance and mentalization had serial mediator roles in the relationship between child maltreatment and borderline personality organization. The findings of the study were discussed in light of the current literature. Finally, the clinical implications of the study, its limitations and the suggestions for future studies were presented.

Keywords

Child maltreatment, attachment anxiety, attachment avoidance, mentalization, borderline personality organization

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE	2
1.1. SINIR KİŞİLİK YAPILANMASI.....	2
1.1.1. Psikanalitik Yaklaşımında Tanı ve Sınıflandırma.....	2
1.1.2. Kişilik Yapılanması Düzeyleri	4
1.1.2.1. Kişilik Yapılanması Düzeyinin Belirleyicileri	5
1.1.2.1.1. Kimlik Bütünleşme Düzeyi	5
1.1.2.1.2. Savunma Mekanizmalarının Düzeyi	6

1.1.2.1.3. Gerçeklik Sınaması.....	9
1.1.3. Sınır Kişilik Yapılanmasının Temel Nitelikleri	9
1.2. ÇOCUĞA YÖNELİK KÖTÜ MUAMELE.....	11
1.2.1. Çocukluk Çağı İstismarları.....	13
1.2.1.1. Fiziksel İstismar	13
1.2.1.2. Cinsel İstismar	14
1.2.1.3. Psikolojik/Duygusal İstismar	15
1.2.2. Çocukluk Çağı İhmalleri	15
1.2.2.1. Fiziksel İhmal	15
1.2.2.2. Duygusal İhmal.....	16
1.2.3. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ve Sınır Kişilik Yapılanması.....	16
1.3. BAĞLANMA KURAMI	19
1.3.1. Davranışsal Sistemler.....	19
1.3.2. Bağlanmada Kişisel Farklılıklar	21
1.3.3. İçsel Çalışan Modeller.....	23
1.3.4. Yetişkin Bağlanma Boyutları	24
1.3.5. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ve Yetişkin Bağlanma Boyutları.....	25
1.3.6. Yetişkin Bağlanma Boyutları ve Sınır Kişilik Yapılanması	26

1.4. ZİHİNSELLEŞTİRME	28
1.4.1. Zihinselleştirmenin Gelişimi	29
1.4.2. Zihinselleştirme Boyutları.....	31
1.4.2.1. Otomatığe Karşı Kontrollü Zihinselleştirme	31
1.4.2.2. Benliğe Karşı Diğerlerine Yönelik Zihinselleştirme	32
1.4.2.3. İçsel Özelliklere Karşı Dışsal Özellikler Temelli Zihinselleştirme	32
1.4.2.4. Bilişsele Karşı Duygulanımsal Zihinselleştirme.....	33
1.4.3. Zihinselleştirmeye İlişkin Sorunlar	33
1.4.4. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ve Zihinselleştirme	35
1.4.5. Yetişkin Bağlanma Boyutları ve Zihinselleştirme	35
1.4.6. Zihinselleştirme ve Sınır Kişilik Yapılanması	37
1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI	39
1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	42
2. BÖLÜM: YÖNTEM	44
2.1. ÖRNEKLEM	44
2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	46
2.2.1. Demografik Bilgi Formu.....	46

2.2.2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ).....	46
2.2.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II).....	47
2.2.4. Zihinselleştirme Ölçeği (ZÖ)	48
2.2.5. Borderline Kişilik Envanteri (BKE).....	49
2.3. İŞLEM	50
2.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	50
3. BÖLÜM: BULGULAR.....	52
3.1. ARAŞTIRMADAKİ ANA DEĞİŞKENLERİN TANIMLAYICI ÖZELLİKLERİ	52
3.2. ARAŞTIRMADAKİ ANA DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER	53
3.3. SERİ ÇOKLU ARACI DEĞİŞKEN ANALİZLERİ.....	55
3.3.1. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaygı ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerini.....	56
3.3.2. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaçınma ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerini.....	59
4. BÖLÜM: TARTIŞMA.....	63
4.1. ARAŞTIRMADAKİ ANA DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	63

4.2. ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE KÖTÜ MUAMELEYE MARUZ KALMA İLE SINIR KİŞİLİK YAPILANMASI ARASINDAKİ İLİŞKİDE YETİŞKİN BAĞLANMA BOYUTLARININ VE ZİHİNSELLEŞTİRMEİNİN ARACI ROLLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER	67
4.2.1. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaygının ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerine İlişkin Değerlendirmeler.....	68
4.2.2. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaçınmanın ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerine İlişkin Değerlendirmeler.....	72
4.3. KLİNİK DOĞURGULAR	77
4.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI VE YENİ ÇALIŞMALAR İÇİN ÖNERİLER	78
SONUÇ.....	80
KAYNAKÇA	81
EK 1: GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU	99
EK 2: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU.....	101
EK 3: ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ (ÇÇTÖ)	103
EK 4: YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ-II (YİYE-II).....	107
EK 5: ZİHİNSELLEŞTİRME ÖLÇEĞİ (ZÖ).....	111
EK 6: BORDERLINE KİŞİLİK ENVANTERİ (BKE).....	114

EK 7: ORJİNALLİK RAPORU.....	117
EK 8: ETİK KOMİSYON İZİNİ	118

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Örneklem Demografik Özellikleri	45
Tablo 2. Araştırmadaki Ana Değişkenlerin Tanımlayıcı Özellikleri	53
Tablo 3. Araştırmadaki Ana Değişkenler Arasındaki İlişkiler	54
Tablo 4. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaygı ve Zihinselleştirmenin Rollerinin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi ile Değerlendirilmesi.....	59
Tablo 5. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaçınma ve Zihinselleştirmenin Rollerinin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi ile Değerlendirilmesi.....	62

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaygının ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerine İlişkin Seri Çoklu Aracı Değişken Modeli.....	40
Şekil 2. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaçınmanın ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerine İlişkin Seri Çoklu Aracı Değişken Modeli.....	40
Şekil 3. Seri Çoklu Aracı Değişken Modeli.....	56
Şekil 4. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaygı ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerine İlişkin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi.....	57
Şekil 5. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaçınma ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerine İlişkin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi.....	60

GİRİŞ

Sınır kişilik yapılanmasının tanımlayıcı niteliği benliğe ve diğerlerine ilişkin zihinsel temsillerin bütünleşmemesi ile kendisini gösteren klinik açıdan belirgin bir kimlik dağımıklığıdır (Caligor ve ark., 2018). Kernberg (1975, 2004), şiddetli kişilik bozukluklarının tümünde belirgin bir kimlik dağımıklığının mevcut olduğunu ifade etmiştir. Kernberg'ün bu görüşü ile uyumlu bir şekilde *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı-5*'in (5. baskı; DSM-5; Amerikan Psikiyatri Birliği [APA], 2013) "Kişilik Bozuklukları İçin Alternatif DSM-5 Modeli" bölümünde de kimlik karmaşasının farklı kişilik bozukluklarında ortak olarak gözlemlenen bir yaşantı olduğu vurgulanmıştır.

Sınır kişilik yapılanmasının ortaya çıkmasına ilişkin risk faktörlerinden birisi çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmaktır (Caligor ve ark., 2018). Kötü muameleye maruz kalan çocuk, kendisini istismar ve/veya ihmal eden bakım vereni doyurucu bir figür olarak algılamayı sürdürebilmek için bölme savunma mekanizmasını kullanmaktadır (Caligor ve ark., 2018). Bölme savunma mekanizmasının baskın kullanımının bir sonucu olarak benliğe ve diğerlerine ilişkin kutuplu (tümüyle iyi ve tümüyle kötü) zihinsel temsiller oluşmaktadır (Caligor ve ark., 2018). Bu doğrultuda çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın sınır kişilik yapılanmasına zemin hazırladığı söylenebilmektedir.

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile yetişkinlik dönemindeki psikopatoloji arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma boyutlarının (Widom ve ark., 2018) ve zihinselleştirmenin (Allen ve ark., 2008) tanılar üstü aracı değişkenler olabileceği ifade edilmiştir. Bu doğrultuda çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın sınır kişilik yapılanmasının oluşumuna yetişkin bağlanma boyutları ve zihinselleştirme aracılığıyla zemin hazırlayacağı düşünülebilir. Bu kuramsal arka planla uyumlu olarak mevcut araştırmada çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma boyutlarının ve zihinselleştirmenin aracı rollerinin araştırılması amaçlanmıştır.

1. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. SINIR KİŞİLİK YAPILANMASI

Psikanalitik yaklaşım, kişinin genel ruhsal işleyişinin sağlıklı işleyişten psikotik işleyişe uzanan bir sürekliliğe sahip olduğunu varsaymaktadır (McWilliams, 2011). Bu doğrultuda psikanalitik yaklaşım kişiliği, kişinin ruhsal işleyişindeki bozulmanın şiddetini yansıtan farklı gelişimsel düzeyler temelinde kavramsallaştırmaktadır (McWilliams, 2011). Kişilik yapılanması düzeyleri olarak ifade edilen bu gelişimsel düzeyler nevrotik, sınır ve psikotik kişilik yapılanması düzeylerini içermektedir (Kernberg, 1975).

Sınır kişilik yapılanması belirgin bir kimlik dağınıklığının gözlemlendiği, baskın olarak kullanılan savunma mekanizmalarının ilkel düzeyde olduğu ve gerçeklik sınavının önemli ölçüde korunduğu kişilik yapılanmasını ifade etmektedir (Kernberg, 1975; Kernberg ve Caligor, 2005). Sınır kişilik yapılanması kişilikteki patoloji şiddeti açısından nevrotik kişilik yapılanması ve psikotik kişilik yapılanması arasında konumlanmaktadır (Caligor ve ark., 2018).

1.1.1. Psikanalitik Yaklaşımında Tanı ve Sınıflandırma

Psikanalitik yaklaşım, normallik ve psikopatoloji arasında bir süreklilik olduğunu varsaymaktadır (Blatt ve Shichman, 1983; McWilliams, 2011). Bir diğer ifadeyle psikanalitik yaklaşımda psikopatoloji, ruhsal sağlık hâlinde şiddetli psikopatolojiye uzanan boyutsal bir düzlemde sınıflandırılmaktadır. Psikanalitik yaklaşımda boyutsal sınıflandırmanın yanı sıra kişilik tipine dayanan kategorik bir sınıflandırma yaklaşımı da bulunmaktadır (Lingiardi ve McWilliams, 2017). Kategorik ve boyutsal sınıflandırmayı birleştiren iki eksenli bu yaklaşım, benzer kişilik tiplerinin geniş bir psikopatoloji yelpazesi içerisinde farklı noktalarda gözlemlenebileceğini öne sürmektedir (Hopwood ve ark., 2011; Lingiard ve McWilliams, 2017).

Kategorik sınıflandırma çerçevesinde davranış, biliş, duygu, motivasyon ve diğerleriyle ilişkilenebilir sürekli örüntüler göz önüne alınarak hastanın kişilik tipi belirlenmektedir (Lingiardi ve McWilliams, 2017; Luyten ve Blatt, 2015). Kişilik tipi, psikolojik sağlık ya da psikopatoloji düzeyine dair bilgi sağlamamaktadır (Lingiardi ve McWilliams, 2017). Örneğin kişinin narsisistik kişilik özellikleri göstermesi, bu kişinin narsisistik kişilik patolojisine sahip olduğu anlamına gelmemektedir (Lingiardi ve McWilliams, 2017).

Boyutsal yaklaşım çerçevesinde ise kişilikteki işlev bozulmasının şiddeti; nevrotik, sınır ve psikotik kişilik yapılanmalarını içeren bir yelpaze içerisinde değerlendirilmektedir (Kernberg, 1975). Kişiliğe ilişkin betimleyici özellikler doğrultusunda belirlenen bir kişilik tipi, nevrotik kişilik yapılanmasından psikotik kişilik yapılanmasına kadar uzanan yelpazenin herhangi bir noktasında bulunabilmektedir. Örneğin kişilik tipine yönelik yapılan sınıflandırma doğrultusunda histriyonik kişiliğe sahip olduğu belirlenen bir kişi, deneyimlediği psikopatolojinin şiddetine göre nevrotik, sınır ya da psikotik kişilik yapılanması düzeyinde yer alabilmektedir (McWilliams, 2011).

Kategorik sınıflandırma sistemlerinde mevcut olan düşük güvenilirlik düzeyleri (ör., Regier ve ark., 2013), yüksek eş tanı oranları (ör., Hasin ve Kilcoyne, 2012; Kessler ve ark., 2005) ve hastaların ortak belirtileri olmadığı koşulda dahi aynı tanıyı alabilmelerine neden olan heterojen tanılama süreçleri (ör., Widiger ve Trull, 2007) gibi görgül ve klinik düzeydeki sınırlılıklardan hareketle, psikopatolojilerin boyutsal bir düzlemde sınıflandırılmasının psikopatolojilerin yapısına daha uygun bir sınıflandırma biçimi olduğu ifade edilmiştir (Kotov ve ark., 2017; Widiger ve Samuel, 2005; Wright ve ark., 2013). Psikopatolojilerin sınıflandırılması hususunda boyutsal yaklaşıma ilişkin vurgunun artmasıyla birlikte psikanalitik görüşler yeniden gündeme gelmiştir (Luyten ve Blatt, 2015). Bunun bir örneği DSM-5'te yer alan "Kişilik Bozuklukları İçin Alternatif DSM-5 Modeli"nde (APA, 2013) görülebilmektedir. Bu model, psikanalitik yaklaşımda olduğu gibi benlik ve kişiler arası işlevsellikteki bozulmaların değerlendirildiği boyutsal yaklaşımı ve patolojik kişilik özelliklerinin değerlendirildiği kategorik yaklaşımı birleştirmektedir (Caligor ve ark., 2018).

1.1.2. Kişilik Yapılanması Düzeyleri

Kişilik yapılanması düzeyleri, kişilik patolojisinin şiddetini yansıtan bir yelpazedir. Bu yelpaze içerisinde nevrotik, sınır ve psikotik kişilik yapılanmaları bulunmaktadır (Kernberg, 1975). Kişilik yapılanması düzeyleri köken olarak psikopatolojilerin ödipal-öncesi ya da ödipal tip olarak sınıflandırıldığı Freudyen düşünceye dayanmaktadır (Luyten ve Blatt, 2015).

Kişilik yapılanması düzeyi; kimlik bütünleşme düzeyi, kullanılan savunma mekanizmalarının düzeyi, gerçeklik sınaması, nesne ilişkilerinin niteliği, kendini gözleme kapasitesi, ahlaki değerler, temel çatışmaların doğası, aktarım ve karşı aktarım potansiyeli gibi farklı ölçütler temelinde belirlenmektedir (Caligor ve ark., 2018; Kernberg ve Caligor, 2005; McWilliams, 2011). Kişilik yapılanması düzeyini belirlemek için çeşitli ölçütler bulunmasına rağmen görgül çalışmalar ve klinik değerlendirmeler, sıklıkla ilk üç ölçüt olan kimlik bütünleşme düzeyi, savunma mekanizmalarının düzeyi ve gerçeklik sınamasına odaklanmıştır (ör., Lenzenweger ve ark., 2001). Leichsenring (1999), bu üç ölçütün yanı sıra yakınlaşmaktan korkmanın da sınır kişilik yapılanmasının belirlenmesi için bir ölçüt olarak kullanılabileceğini vurgulamıştır.

Bu ölçütler doğrultusunda kişilik patolojileri, nevrotik kişilik yapılanmasından psikotik kişilik yapılanmasına uzanan bir yelpazede sınıflandırılmaktadır (Luyten ve Blatt, 2015). Nevrotik kişilik yapılanması; yüksek düzeyde kimlik bütünleşmesinin mevcut olduğu, bastırma-temelli (nevrotik) savunma mekanizmalarının baskın olarak kullanıldığı ve gerçeklik sınamasının korunduğu kişilik yapılanmasıdır (Kernberg, 1975; Kernberg ve Caligor, 2005). Psikotik kişilik yapılanması kimlik dağınıklığının mevcut olduğu, ilkel savunma mekanizmalarının baskın olarak kullanıldığı ve gerçeklik sınamasının uzun süreli ya da kalıcı bir şekilde bozulduğu kişilik yapılanmasıdır (Kernberg, 1975; Kernberg ve Caligor, 2005).

Sınır kişilik yapılanması ise kimlik dağınıklığının mevcut olduğu, ilkel (bölme-temelli) savunma mekanizmalarının baskın olarak kullanıldığı ve gerçeklik sınamasının önemli

ölçüde korunduğu (yüksek duygulanımsal uyarılmışlık içeren durumlar dışında) kişilik yapılanmasıdır (Kernberg, 1975; Kernberg ve Caligor, 2005).

DSM-5'te (APA, 2013) yer alan sınırdaki kişilik bozukluğu tanı kategorisi ile sınır kişilik yapılanması aynı kavramı karşılamamaktadır. Sınırdaki kişilik bozukluğu belirli betimsel kişilik özellikleri değerlendirilerek tanılanan özgül bir kişilik bozukluğunu ifade ederken; sınır kişilik yapılanması yapısal özelliklerin (ör., savunma mekanizmalarının düzeyi) değerlendirilmesiyle belirlenen ve birçok farklı kişilik bozukluğunu kapsayan bir kişilik işlevselliği boyutunu temsil etmektedir (Caligor ve ark., 2018). Bir diğer ifadeyle sınır kişilik yapılanması, DSM-5'te yer alan sınırdaki kişilik bozukluğu tanımını kapsamakla birlikte diğer şiddetli kişilik patolojilerini (ör., narsisistik kişilik bozukluğu) de içermektedir (Caligor ve ark., 2018; Kernberg, 1984).

1.1.2.1. Kişilik Yapılanması Düzeyinin Belirleyicileri

Bu bölümde kişilik yapılanmasına karar verirken kullanılan, alanyazında ve klinik pratikte en çok üzerinde durulan ölçütler olan kimlik bütünleşme düzeyine, baskın olarak kullanılan savunma mekanizmalarının düzeyine ve gerçeklik sınamasına ilişkin kuramsal bilgiler aktarılmıştır.

1.1.2.1.1. Kimlik Bütünleşme Düzeyi

Kimlik bütünleşmesi gerçekçi, çok boyutlu ve tutarlı bir benlik ve diğerleri algısının varlığı ile kendisini göstermektedir (Kernberg ve Caligor, 2005). Kimlik bütünleşmesine sahip bir kişinin benliğine ilişkin gerçekçi bir zihinsel temsiline olduğu ve bundan dolayı kendi değer, fikir, zevk ve inançlarının farkında olan bir kimse olduğu vurgulanmaktadır (Caligor ve ark., 2018). Bu kişilerden kendilerini ve kendileri için önemli olan kişileri anlatmaları istendiğinde tutarlı anlatılar oluşturabildikleri, kendilerine ve diğerlerine dair çok yönlü bir tasvir sunabildikleri ve kendilerini ve diğerlerini anlatmak için ihtiyaçları olan kelimeleri güçlük çekmeden bulabildikleri ifade edilmiştir (McWilliams, 2011). Kimlik bütünleşmesinin bir diğer göstergesi olan diğerlerine yönelik tutarlı ve gerçekçi zihinsel temsillerin varlığı ise diğer kişilerin içsel deneyimlerini doğru şekilde algılama,

empati, sosyal incelik ve diğer kişilerle karşılıklı bağımlılığa dayanan sağlıklı ilişkiler kurma becerileriyle ilişkilendirilmektedir (Caligor ve ark., 2018).

Bütünleşmiş bir kimliğin tam karşısı kimlik dağınıklığı terimi ile ifade edilmektedir (Kernberg, 1984; Kernberg ve Caligor, 2005). Kimlik dağınıklığı, kişinin benliğine ve diğerlerine ilişkin tutarlı ve gerçekçi bir algısının olmaması ile kendisini göstermektedir (Kernberg, 1984). Kimlik dağınıklığına sahip kişilerde benlik ve diğerleri deneyimi tutarsız, kutuplu (tümüyle iyi ya da tümüyle kötü), yeterli düzeyde ayrışmamış ve yüzeyseldir (Caligor ve ark., 2018; Kernberg, 1984). Bu kişilerin zevkleri, fikirleri, değerleri ve inançları dramatik bir şekilde değişmektedir (Caligor ve ark., 2018; Linguardi ve McWilliams, 2017). Kimlik dağınıklığına sahip kişilerden kendilerini ve diğerlerini anlatmaları istendiğinde uygun kelimeler bulmakta zorlandıkları, tek boyutlu ve detaydan yoksun anlatılar oluşturdukları vurgulanmıştır (Goth ve ark., 2012; McWilliams, 2011).

1.1.2.1.2. Savunma Mekanizmalarının Düzeyi

Savunma mekanizmaları kişiyi kaygı verici dürtü, his ve düşüncelerden korumaya hizmet eden, çoğunlukla bilinçdışı düzeyde gerçekleşen zihinsel işlemler olarak ifade edilmektedir (Cramer ve Porcerelli, 2016). Savunma mekanizmaları kişiyi kaygıdan koruma işlevini, içsel gerçekliğin ve/veya dışsal gerçekliğin gizlenmesi ya da değiştirilmesi yoluyla yerine getirmektedir (Cramer ve Porcerelli, 2016). Bu doğrultuda savunma mekanizmalarının içsel ve/veya dışsal gerçekliğin nesnel temsili üzerinde bozucu bir etkiye sahip olduğu söylenebilmektedir.

Savunma mekanizmalarının temel işlevi kişiyi kaygıdan korumak olsa da katı, farklı durum ve kişilerle etkileşimde dahi değişmeyen ve gerçeklik algısını önemli düzeyde bozan savunma mekanizmaları psikopatoloji ile ilişkilendirilmektedir (Caligor ve ark., 2018; Cramer ve Porcerelli, 2016; Freud, 1936; Vaillant, 1992). Buna karşılık esnek ve gerçekliği önemli düzeyde bozmayan savunma mekanizmalarının psikolojik sağlık işaretçisi olduğu vurgulanmaktadır (Caligor ve ark., 2018; Cramer ve Porcerelli, 2016).

Savunma mekanizmalarını bilişsel karmaşıklık düzeyi, soyutlama düzeyi, gelişimsel olgunluk düzeyi ve psikopatoloji düzeyine göre sınıflandıran farklı sistemler bulunsa da (ör., Cramer, 1991; Kernberg, 1975; Perry ve Cooper, 1989; Vaillant, 1977) üzerinde fikir birliğine varılmış bir savunma mekanizması sınıflandırma sistemi bulunmamaktadır (Cramer ve Porcerelli, 2016). Gelişimsel olgunluk düzeyini temel alan Kernberg'ün (1975) sınıflandırma sistemine göre savunma mekanizmaları 1) olgun savunma mekanizmaları, 2) bastırma-temelli ya da nevrotik savunma mekanizmaları ve 3) bölme-temelli ya da ilkel savunma mekanizmaları olmak üzere üç eksenle sınıflandırılmaktadır.

Olgun savunma mekanizmaları içsel ve dışsal gerçekliğin asgari düzeyde bozulduğu, işlevsel ve esnek savunmaları içermektedir (Caligor ve ark., 2018; Vaillant, 1992). Bu savunmalar, çatışma içeren yaşantının bilinç düzeyinde deneyimlenmesini mümkün kılmaktadır (Caligor ve ark., 2018). Olgun savunma mekanizmaları baskılama (*suppression*), hazır olma/sezinleme, diğerkâmlık, mizah ve yüceltme savunma mekanizmalarını içermektedir (Caligor ve ark., 2018; Kernberg, 1975; Vaillant, 1992).

Bastırma-temelli ya da nevrotik düzey savunma mekanizmaları çatışmalı ya da duygusal açıdan huzursuzluk verici deneyimleri bilinç düzeyinden uzaklaştırmaya hizmet etmektedir (Caligor ve ark., 2018). Bastırma-temelli savunma mekanizmalarının içsel gerçeklik üzerinde bozucu etkiye sahip olduğu ancak dışsal gerçeklik üzerinde önemli düzeyde bozulmaya yol açmadığı vurgulanmaktadır (Caligor ve ark., 2018). Bastırma-temelli savunma mekanizmalarının içerisinde bastırma, duygulanımın yalıtılması, entelektüelizasyon, karşıt tepki oluşturma, nevrotik yansıtma ve yer değiştirme bulunmaktadır (Kernberg, 1975).

Bölme-temelli savunma mekanizmaları psikolojik çatışmadan ya da duygusal huzursuzluktan kaçınmak için bölme ve türevi olan savunma mekanizmalarının kullanılmasıyla kendisini göstermektedir (Caligor ve ark., 2018). Bölme, algı ve duyguların olumlu ve olumsuz olarak ayrılması sonucunda benliğin ve diğerlerinin tümüyle iyi ya da tümüyle kötü olarak algılandığı ilkel bir savunma mekanizmasıdır (Lingiardi ve McWilliams, 2017). Bölme sonucunda biri yüksek düzeyde olumlu (ör.,

idealize edilmiş, iyi), biri yüksek düzeyde olumsuz (ör., zarar verici, kötü) olmak üzere deneyimin eşit derecede bozulmuş iki bölümü oluşmaktadır (Caligor ve ark., 2018).

Bölme, psikolojik bir yaşantının çatışmalı yönlerinin eş zamanlı bir şekilde deneyimlenmesini engelleyerek kişiyi çatışmanın yarattığı kaygıdan korumaya hizmet etmektedir (Caligor ve ark., 2018). Bir diğer ifadeyle bölme kişi için rahatsız edici olan çelişik iki durumu birbirinden ayrı tutarak kişinin ruhsal acıdan kaçınmasını mümkün kılmaktadır (Kernberg, 1984). Bu savunma mekanizmasının baskın kullanımı sonucunda benliğe ve diğerlerine ilişkin temsiller kutuplu, yüzeysel ve gerçeklikten uzak hâle gelmektedir (Caligor ve ark., 2018). Örneğin benlik her şeye gücü yeten bir şekilde ya da herhangi bir güçten yoksun şekilde algılanabilmektedir (Caligor ve ark., 2018).

Bölme, benliğe ve diğerlerine ilişkin farklı yönlerin birleştirilmesini engellemektedir (Lingiardi ve McWilliams, 2017). Bölme savunma mekanizmasını baskın olarak kullanan bir kişide farklı zamanlarda benliğe ve diğerlerine ilişkin birbirleriyle çelişen farklı temsiller baskın hâle gelebilmektedir (Caligor ve ark., 2018). Deneyimlerin bölünmüş farklı yönleri farklı dönemlerde baskın hâle gelebildiği için kişinin benliğinde ve diğerlerini algılamasında tutarsızlıklar ortaya çıkabilmektedir (Caligor ve ark., 2018). Bu doğrultuda bölme-temelli savunma mekanizmalarının baskın bir şekilde kullanımının kimlik dağınıklığı ile ilişkili olduğu söylenebilmektedir (Kernberg, 1984).

Bölmenin yanı sıra yansıtımlı özdeşim, ilkel idealizasyon, değersizleştirme, tümgüçlü kontrol ve ilkel inkâr savunma mekanizmaları da bölme-temelli savunma mekanizmaları altında sınıflandırılmaktadır (Caligor ve ark., 2018; Kernberg, 1975). Yansıtımlı özdeşim, deneyimin bölünmüş olan olumsuz kutbunu bir başka kişiye yansıtmayı ve böylece benliğin yansıtılan yönlerini benliğin değil de diğer kişinin bir yaşantısı olarak deneyimlemeyi içermektedir (Caligor ve ark., 2018). Yansıtımlı özdeşim savunma mekanizmasını kullanan kişi karşıdaki kişide yansıttığı şeyi açığa çıkartacak şekilde davranarak kendi kaygı verici yaşantısını karşıdaki kişinin deneyimi hâline getirmeye çalışmaktadır (Caligor ve ark., 2018). İlkel idealizasyon, kaygıdan kaçınmak için diğer kişilerin tümüyle iyi olarak görüldüğü bir tür bölmedir (Caligor ve ark., 2018). Değersizleştirme ise diğer kişilerin tümüyle kötü olarak görüldüğü bir tür bölmedir

(Caligor ve ark., 2018). Tümgüçlü kontrol, her şeye gücü yeten bir benliğin diğer kişileri kontrol etmeye çalıştığı bölme-temelli bir savunma mekanizmasıdır (Caligor ve ark., 2018). İkel inkâr, iç ya da dış dünyanın çelişkili ya da tehdit verici yönlerini algısal düzeyde inkâr etmeyi ifade etmektedir (Caligor ve ark., 2018).

1.1.2.1.3. Gerçeklik Sınaması

Gerçeklik sınaması dış dünyayı nesnel bir şekilde değerlendirme ve dış dünya ile iç dünya arasında yeterli düzeyde ayırım yapabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Kernberg ve Caligor, 2005). Algısal gerçekliği değerlendirme yetisinin kalıcı kaybı kişilik patolojisinden ziyade psikotik patolojiye işaret etmektedir (Caligor ve ark., 2018). Ancak kısa süreli gerçeklik sınaması kaybı, özellikle stresli anlarda ya da yüksek duygulanımsal uyarılmışlık hâlinde kişilik patolojisine sahip kişilerde de ortaya çıkabilmektedir (Caligor ve ark., 2018). Bununla birlikte gerçeklik üzerinde bozucu etkisi bulunan bölme-temelli savunma mekanizmalarının kullanımının da gerçeklik sınamasında kısa süreli sorunlara yol açtığı söylenebilmektedir (Caligor ve ark., 2018).

1.1.3. Sınır Kişilik Yapılanmasının Temel Nitelikleri

Sınır kişilik yapılanmasının çekingen, bağımlı, histriyonik, narsisistik, paranoid, şizoid, antisosyal, şizotipal ve sınırda kişiliği içerdiği ifade edilmektedir (Caligor ve ark., 2018; Kernberg ve Caligor, 2005). Ancak birçok psikanalitik kuramcı ve klinisyen betimsel olarak tanımlanan kişilik bozuklukları ile kişilik yapılanması düzeyleri arasında doğrudan bir ilişki kurmanın güç olduğunu vurgulamaktadır (ör., McWilliams, 2011). Örneğin bağımlı bir kişilik; deneyimlediği psikopatolojinin şiddetine göre nevrotik, sınır ve psikotik kişilik yapılanması düzeyinde yer alabilmektedir (McWilliams, 2011).

Bölme ve yansıtımlı özdeşim savunma mekanizmalarının sınır kişilik yapılanmasını işaret eden karakteristik savunma mekanizmaları olduğu ifade edilmektedir (Lingiardi ve McWilliams, 2017). Bu kişilerin benlik ve diğerleri algısı kullanılan bölme savunma mekanizmasının bir sonucu olarak kutuplu hâldedir (Lingiardi ve McWilliams, 2017). Öte yandan bu kişiler yansıtımlı özdeşim savunmasını kullanarak benliklerindeki

bölünmüş tümüyle kötü deneyimi dışarı yansıtarak, yansıtılan bu yaşantıyı karşıdaki kişide açığa çıkartacak şekilde davranmaktadırlar (Lingiardi ve McWilliams, 2017). Bu şekilde bu kişiler rahatsız edici yaşantıyı kendileri değil de karşıdaki kişi yaşıyormuş gibi deneyimleyerek kaygıdan kaçınmaya çalışmaktadırlar (Caligor ve ark., 2018).

Sınır kişilik yapılanmasına sahip kişiler, baskın olarak kullandıkları bölme-temelli savunma mekanizmalarının bir sonucu olarak kimliklerinin farklı yönlerini tutarlı bir şekilde bütünleştirmekte güçlükler yaşamaktadırlar (Lingiardi ve McWilliams, 2017). Bir diğer ifadeyle bölme savunma mekanizması; benliğe ilişkin tutumların, değerlerin, hedeflerin ve hislerin tutarsız olması ve benlik ve diğerleri algısının iki farklı kutupta salınması ile kendisini gösteren kimlik dağınıklığına neden olmaktadır (Lingiardi ve McWilliams, 2017). Bu kişilerin kendilerini ve hayatlarındaki önemli ötekileri kişilik açısından betimlemeleri istendiğinde tutarsız, tek yönlü ve bütünleşmemiş anlatılar oluşturdukları ifade edilmektedir (McWilliams, 2011). Bu durumun da bu kişilerde mevcut olan kimlik dağınıklığını işaret ettiği söylenebilmektedir.

Sınır kişilik yapılanmasında belirli bir anda hangi uç kutuptaki deneyim baskın durumda ise kişinin içsel yaşamı ve kişiler arası ilişkileri baskın olan bu deneyim doğrultusunda düzenlenmektedir (Caligor ve ark., 2018). Sınır kişilik yapılanmasına sahip kişiler, kimliğin hangi bölünmüş yanının ortaya çıktığına bağlı olarak farklı durumlarda farklı kimliğe sahipmiş gibi görünebilmektedirler (Lingiardi ve McWilliams, 2017). Örneğin sınır kişilik yapılanmasına sahip bir kişinin belirli andaki bölünmüş deneyimi tümüyle iyi ise bu kişi geçen hafta intihar girişiminde bulunduğunu dahi hatırlamayabilir (Lingiardi ve McWilliams, 2017).

Sınır kişilik yapılanmasında gerçeklik sınaması sıklıkla yerindedir (Kernberg, 1967, 1975). Sınır kişilik yapılanmasındaki kişiler toplumsal açıdan alışlagelmiş olan ile toplumsal açıdan alışlagelmiş olmayana ayırt edebilmektedirler (Kernberg, 1975, 1984; McWilliams, 2011). Bununla birlikte sınır kişilik yapılanmasına sahip bir kişinin yüksek duygulanımsal uyarılmışlık içeren bir andaki deneyimi tümüyle iyi (ör., idealize edilmiş) ya da tümüyle kötü (ör., zarar verici) olabilmekte ve bu anda kişi deneyimini mutlak

doğru olarak algılayabilmektedir (Caligor ve ark., 2018). Bu durumun da gerçeklik sınamasında kısa süreli sorunlara yol açtığı düşünölmektedir (Caligor ve ark., 2018).

Sınır kişilik yapılanmasına sahip kişilerde yakınlaşmaktan korkma ve yalnızlığa tahammöl edememe gibi karşıt eğilimler görölebilmektedir (Leichsenring, 1999; Masterson, 1976). Sınır kişilik yapılanmasına sahip kişilerin kullandıkları bölme savunma mekanizması ile uyumlu bir şekilde benlik ve diğerleri temsillerinin idealize edilmesinin veya değersizleştirilmesinin bir sonucu olarak sıklıkla yakınlaşmaktan korkma ile yalnızlığa tahammöl edememe ikiliği arasında gidip geldikleri vurgulanmaktadır (Caligor ve ark., 2018; Masterson, 1976).

Sınır kişilik yapılanmasına sahip kişilerde kendi psikopatolojilerini gözlemleme kapasitesinin sınırlı olduğu vurgulanmaktadır (McWilliams, 2011). Bu kişilerin genellikle bir aile üyesinin ya da tanıdığın ısrarı ile psikoterapiye geldikleri ifade edilmektedir (McWilliams, 2011). Öte yandan bu kişilerin psikoterapiye kendi istekleri ile geldikleri durumlarda da kişiliklerindeki sorunları değiştirme amacından ziyade panik atak, stres ve depresyon gibi şikayetlerle psikoterapiye başvurdukları belirtilmektedir (McWilliams, 2011).

1.2. ÇOCUĞA YÖNELİK KÖTÜ MUAMELE

Çocuk yetiştirme ve bakımına ilişkin kültürlerin farklı pratikleri, çocuğa yönelik kabul edilebilir ve kabul edilemez davranışları belirleme hususunda araştırmacılara ve klinisyenlere güçlük yaratmaktadır (Barnett ve ark., 1993; Cicchetti ve Lynch, 1995; Krug ve ark., 2002). Çocuk yetiştirme ve bakımına ilişkin mevcut kültürel farklılıklardan dolayı çocuğa yönelik kötü muameleye ilişkin evrensel bir tanım yapmanın güç olduğu vurgulanmaktadır (Krug ve ark., 2002). Buna rağmen araştırmacılar çocuğa yönelik kötü muamele için olabildiğince kapsayıcı tanımlar yapmak için uğraşmışlardır (ör., Krug ve ark., 2002; Leeb ve ark., 2008).

Leeb ve arkadaşlarına (2008) göre çocuğa yönelik kötü muamele, bakım veren ya da bir yetişkin tarafından çocuğa (18 yaşın altında) zarar verilen, çocuğun zarar görmesine

zemin hazırlayan ya da çocuğa zarar verme tehdidinde bulunulan her türlü yıkıcı ya da ihmal edici davranış olarak tanımlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan bir diğer tanıma göre ise çocuğa yönelik kötü muamele çocuğun sağ-kalımına, gelişimine ya da onuruna fiilî ya da potansiyel olarak zarar veren her türlü istismar ve ihmal olarak tanımlanmaktadır (Krug ve ark., 2002).

Çocuğa yönelik kötü muamele çocukluk çağı istismarları ve çocukluk çağı ihmalleri olmak üzere iki ekseninde incelenmektedir (Leeb ve ark., 2008). Çocukluk çağı istismarları çocuğa zarar veren, zarar verme potansiyeline sahip olan ya da zarar verme tehdidi içeren niyetli sözel ifadeleri ve gözlemlenebilir davranışları ifade etmektedir (Leeb ve ark., 2008). Çocukluk çağı ihmalleri ise mümkün olduğu hâlde çocuğun temel fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının bakım veren tarafından karşılanmamasını ifade etmektedir (Leeb ve ark., 2008).

Küresel ölçekte 2 ile 4 yaş arasındaki her dört çocuktan üçü fiziksel istismara ya da psikolojik istismara maruz kalmaktadır (Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ], 2020). Bununla birlikte 18 yaşından küçük her beş kız çocuğundan biri ve her on üç erkek çocuğundan biri cinsel istismara maruz kalmaktadır (DSÖ, 2020). Birçok ülkede yürütülen meta-analizlerin birleştirildiği bir çalışmanın bulgularına göre ise fiziksel ihmalin yaygınlığı %16.3, duygusal ihmalin yaygınlığı ise %18.4 olarak tahmin edilmektedir (Stoltenborgh ve ark., 2015).

Çocuğa yönelik kötü muameleye zemin hazırlayan risk faktörleri kişisel, ailesel, çevresel ve toplumsal olmak üzere dört ekseninde incelenmektedir (DSÖ, 2006). Çocuğa ilişkin kişisel risk faktörleri çocuğun bakım verenin beklentilerini karşılayamaması, normalden fazla bakım gerektiren bir çocuk olması, 0-1 yaş arasında olması, fiziksel ve bilişsel engelliliğe sahip olması gibi faktörleri içermektedir (DSÖ, 2006; Van Horne ve ark., 2015; Wildeman ve ark., 2014). Bakım veren kişiler açısından kişisel risk faktörleri; bakım verenin madde/alkol kötüye kullanımı, 26 yaşın altında olması, yalnız ebeveyn olması, istismar geçmişi, psikiyatrik tanı almış olması, sağlık sorunları ve bilişsel bozuklukları gibi faktörleri içermektedir (Black ve ark., 2001; Dakil ve ark., 2012; DSÖ, 2006; Freisthler ve ark., 2006; Jones ve McCurdy, 1992; Mulder ve ark., 2018). İlişkisel

risk faktörleri ev içi şiddetin varlığı, ailenin kalabalık olması ve ailenin sosyal açıdan toplumdan izole olması gibi faktörleri içermektedir (Dakil ve ark., 2012; DSÖ, 2006, 2020). Çevresel ve toplumsal risk faktörleri ise barınma sorunları, destek hizmetlerinin yetersiz olması, yüksek işsizlik oranı, yoksulluk, sosyo-ekonomik ve toplumsal eşitsizlikler, şiddeti yücelten kültürel yapı, katı cinsiyet rolleri ve çocuğun statüsünü düşüren toplumsal normlar gibi faktörleri içermektedir (DSÖ, 2006).

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile yetişkin psikopatolojisi arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar incelendiğinde; çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın kişilik bozukluklarıyla (Johnson ve ark., 1999; Lobbestael ve ark., 2010; Widom ve ark., 2009), madde ve alkol kullanım bozukluklarıyla (Cohen ve ark., 2001; Scott ve ark., 2010; Thornberry ve ark., 2010), majör depresif bozuklukla (Brown ve ark., 1999, Nelson ve ark., 2017; Widom ve ark. 2007), kaygı bozukluklarıyla (Cohen ve ark., 2001; Scott ve ark., 2010), travma-sonrası stres bozukluğuyla (Breslau ve ark., 2014; Dias ve ark., 2017) ve psikotik bozukluklarla (Stickley ve ark., 2021; Varese ve ark., 2012) ilişkili olduğu bulunmuştur. Araştırmalara göre pek çok yetişkin psikopatolojisinde rolü olduğu düşünülen çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın psikopatoloji açısından tanılar üstü bir risk faktörü olduğu ifade edilmektedir (McLaughlin ve ark., 2020).

1.2.1. Çocukluk Çağı İstismarları

Çocuk istismarı; çocuğa zarar veren, zarar verme potansiyeline sahip olan ya da zarar verme tehdidi içeren niyetli sözel ifadeler ve gözlemlenebilir davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Leeb ve ark., 2008). Çocukluk çağı istismarları fiziksel istismar, cinsel istismar ve psikolojik/duygusal istismar olmak üzere üç ekseninde incelenmektedir (Leeb ve ark., 2008).

1.2.1.1. Fiziksel İstismar

Çocuğa yönelik fiziksel istismar, çocuğa karşı niyetli bir şekilde kullanılan fiziksel güce bağlı olarak çocuğun sağ-kalımının, fiziksel ve psikolojik sağlığının, gelişiminin ya da

onurunun zarar görmesi olarak tanımlanmaktadır (DSÖ, 2006). Çocuğa vurmak, tekmelemek, yumruk atmak, sarsmak, ısırarak, bıçaklamak, boğazını sıkarak, itmek yaralamak, yakmak, fırlatmak, zehirlemek ve boğmak gibi eylemler fiziksel istismar kapsamına girmektedir (DSÖ, 2006; Leeb ve ark., 2008).

Küresel ölçekte yapılan yaygınlık çalışmaları ışığında çocuğa yönelik fiziksel istismarın yaygınlığının %25 ile %50 arasında değıştiğı ifade edilmektedir (DSÖ, 2006). Birçok ülkede yürütölen meta-analizlerin birleştirildiğı bir çalışmanın bulgularına göre fiziksel istismarın yaygınlık oranı %22.6 olarak tahmin edilmektedir (Stoltenborgh ve ark., 2015). Türkiye'deki duruma bakıldığında, Korkmazlar Oral ve arkadaşları (2010) tarafından hazırlanan UNICEF Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Raporu'ndaki verilere göre 7-18 yaş arasındaki 2216 çocuğun %43'ü fiziksel istismara maruz kaldığını bildirmiştir.

1.2.1.2. Cinsel İstismar

Çocuğa yönelik cinsel istismar; çocuğun kavrayamadığı, onaylamasının mümkün olmadığı, gelişim düzeyi açısından hazır olmadığı ya da toplumda mevcut yasaların ve tabuların ihlâl edildiğı cinsel etkinliğe dâhil edilmesi olarak tanımlanmaktadır (DSÖ, 2006). Cinsel istismar; 1) çocuğun ağız, genital organları ya da anüsünün cinsel organ, el, parmak ya da bir nesne ile penetrasyonunu içeren cinsel eylemi (Basile ve Saltzmann, 2002; Leeb ve ark., 2008), 2) çocuğun genital organlarına, anüsüne, kasığına, memesine, uyluğun iç kısmına ve kalçasına doğrudan ya da kıyafet üzerinden penetrasyon olmadan niyetli bir şekilde dokunulmasını içeren istismar edici cinsel teması ve 3) çocuğun cinsel etkinliğe maruz bırakılması veya sözel açıdan taciz edilmesini içeren temasa bağı olmayan cinsel istismarı kapsamaktadır (Leeb ve ark., 2008).

Küresel ölçekte 18 yaşından küçük her beş kız çocuğundan birinin ve her on üç erkek çocuğundan birinin cinsel istismara maruz kaldığı ifade edilmektedir (DSÖ, 2020). Birçok ülkede yürütölen meta-analizlerin birleştirildiğı bir çalışmanın bulgularına göre cinsel istismarın yaygınlığı %12.7 olarak tahmin edilmektedir (Stoltenborgh ve ark., 2015). Kız çocuklarında yaygınlık oranının %18 düzeyinde olduğı tahmin edilirken;

erkek çocuklarında bu oranın %7.6 düzeyinde olduğu tahmin edilmektedir (Stoltenborgh ve ark., 2015). Korkmazlar Oral ve arkadaşları (2010) tarafından hazırlanan UNICEF Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Raporu’ndaki verilere göre 7-18 yaş arasındaki 2216 çocuğun %3’ü cinsel istismara maruz kaldığını bildirmiştir.

1.2.1.3. Psikolojik/Duygusal İstismar

Psikolojik/duygusal istismar bakım veren tarafından uygulanan, çocuğun kendisini değersiz, kusurlu, istenmeyen ve sevilmeyen bir şekilde hissetmesine yol açan sözel ifadeler ve niyetli davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Leeb ve ark., 2008). Psikolojik açıdan istismar edici davranışlar suçlama, küçümseme, aşağılama, göz korkutma, dehşet hissi uyandırma ya da çocuğu psikolojik veya duygusal açıdan örseleme gibi eylemleri içermektedir (Barnett ve ark., 1993; DSÖ, 2006; Leeb ve ark., 2008).

Birçok ülkede yürütülen meta-analizlerin birleştirildiği bir çalışmanın bulgularına göre psikolojik/duygusal istismarın yaygınlığı %36.3 olarak tahmin edilmektedir (Stoltenborgh ve ark., 2015). Korkmazlar Oral ve arkadaşları (2010) tarafından hazırlanan UNICEF Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Raporu’ndaki verilere göre 7-18 yaş arasındaki 2216 çocuğun %51’i psikolojik/duygusal istismara maruz kaldığını bildirmiştir.

1.2.2. Çocukluk Çağı İhmalleri

Çocukluk çağı ihmalleri bakım verenin mümkün olduğu hâlde çocuğun temel fiziksel ve duygusal, tıbbi ya da eğitimsel ihtiyaçlarını karşılamaması olarak tanımlanmaktadır (Leeb ve ark., 2008). Çocukluk çağı ihmalleri fiziksel ihmal, duygusal ihmal, tıbbi ihmal, eğitimsel ihmal ve yönlendirmede başarısızlık olmak üzere farklı eksenlerde incelense de (ör., Leeb ve ark., 2008) mevcut çalışma kapsamında fiziksel ve duygusal ihmal araştırıldığı için bu iki ihmal türüne dair bilgiler sunulmuştur.

1.2.2.1. Fiziksel İhmal

Fiziksel ihmal mümkün olduğu hâlde çocuğa yeterli düzeyde besin, hijyen, barınacak yer ve temiz, doğru bedende ve iklime uygun kıyafetler sağlamamayı ifade etmektedir (Leeb ve ark., 2008). Çocuğun aç bırakılması, yıkanmaması, sabit bir yaşam alanının olmaması, soğuk havalarda sıcak tutacak bir giysisinin olmaması gibi durumlar fiziksel ihmal için örnek teşkil etmektedir (Barnett ve ark., 1993).

Birçok ÷lkede yürüt÷len meta-analizlerin birleştirildiği bir çalışmanın bulgularına göre fiziksel ihmalin yaygınlığı %16.3 olarak tahmin edilmektedir (Stoltenborgh ve ark., 2015). Türkiye'deki duruma bakıldığında, Korkmazlar Oral ve arkadaşları (2010) tarafından hazırlanan UNICEF Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Raporu'ndaki verilerine göre 7-18 yaş arasındaki 2216 çocuğun %25'i fiziksel ve duygusal ihmale maruz kaldığını bildirmiştir.

1.2.2.2. Duygusal İhmal

Duygusal ihmal bakım verenin çocuğun duygusal ihtiyaçlarına cevap vermemesi ya da çocuğun duygusal ihtiyaçlarını yok sayması olarak tanımlanmaktadır (Barnett ve ark., 1993). Çocuğa yeterli düzeyde duygusal yakınlık göstermeme, çocuğu ev içi şiddete tanık bırakma ve çocuğun duygusal sorunlarına karşı ilgisiz kalma gibi durumlar duygusal ihmal kapsamında değerlendirilmektedir (Stoltenborgh ve ark., 2013).

Birçok ÷lkede yürüt÷len meta-analizlerin birleştirildiği bir çalışmanın bulgularına göre duygusal ihmalin yaygınlığı %18.4 olarak tahmin edilmektedir (Stoltenborgh ve ark., 2015). Türkiye'deki duruma bakıldığında, Korkmazlar Oral ve ark. (2010) tarafından hazırlanan UNICEF Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Raporu'ndaki verilere göre 7-18 yaş arasındaki 2216 çocuğun %25'i fiziksel ve duygusal ihmale maruz kaldığını bildirmiştir.

1.2.3. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ve Sınır Kişilik Yapılanması

Bölme, nesne sabitliği gelişmeden önceki dönemde bebeğin ruhsal yaşantısına hâkim olan savunma mekanizmasıdır (Kernberg, 1985; McWilliams, 2011). Bölme savunmasını kullanan bebek, herhangi bir ikircikliliğe yer vermeyecek şekilde benliği ve diğerlerini tümüyle iyi ya da tümüyle kötü şekilde algılamaktadır (McWilliams, 2011). Bebeğin doyurulduğu koşulda memenin tümüyle iyi, engellendiği koşulda ise memenin tümüyle kötü olarak algılandığı düşünölmektedir (Klein, 1932). Doyurulma yaşantısının sonucunda bebeğin kendisini sevgiye ve ilgiye layık bir şekilde algıladığı tümüyle iyi benlik temsili geliştirmesi, engellenme yaşantısının sonucunda ise bebeğin kendisini sevgiye ve ilgiye layık olmayan bir şekilde algıladığı tümüyle kötü benlik temsili geliştirmesi beklenmektedir (Kernberg, 1985; McWilliams, 2011).

Nesne sabitliğinin gelişmesiyle birlikte hem doyurulma hem de engellenme deneyiminin aynı kişiden kaynaklandığına ilişkin bütönsel bir nesne algısı oluşmaktadır (McWilliams, 2011). Bir diğer ifadeyle nesne sabitliğinin gelişmesiyle bebek, kutuplu ve izole şekilde olan benlik ve nesne temsillerini gerçekçi bir şekilde bütönlöştirmektedir. Normal koşullar altında bu dönemde gelişimsel açıdan daha düşük düzeyde yer alan bölme-temelli savunma mekanizmalarının yerini bastırma-temelli savunma mekanizmalarına bırakması beklenmektedir (Kernberg, 1985). Bölme savunmasının kullanım sıklığıının azalmasıyla uyumlu bir şekilde tümüyle iyi ve tümüyle kötü benlik ve nesne deneyimlerinin sağlıklı ve gerçekçi bir şekilde bütönlöşmesi beklenmektedir (Kernberg, 1985; McWilliams, 2011).

Kötü muamelenin mevcut olduğu durumda ise çocuk, istismar ve ihmal yaşantısının yarattığı olumsuz duygularla başa çıkabilmek için gelişimsel açıdan uygun olmadığı hâlde bölme savunma mekanizmasını kullanmaya devam edebilmektedir (Caligor ve ark., 2018; Kernberg, 1985). Bölme, çocuğun istismar ve ihmal eden bakım vereni doyurucu bir figür olarak algılamayı sürdürebilmesini sağlamaktadır (Caligor ve ark., 2018). Bir diğer ifadeyle bölme, çocuğun iyi bir ebeveyne sahip olma fantezisini sürdürmesine imkân tanımaktadır (Green, 1983). Böylece çocuk dışsal gerçekliği bölme aracılığıyla bozarak fiziksel ve psikolojik sağ-kalımının bağlı olduğu ebeveyn figürünün istismarcı yönünü deneyimlemekten kaçınmaya çalışmaktadır (Blizard ve Bluhm, 1994). Bir diğer ifadeyle bölme savunmasını kullanan çocuk, bakım veren figür ile istismar eden figürün

aynı kişi olduğuna dair algıyı eş zamanlı bir şekilde deneyimlemeyerek bu çatışmalı yaşantının yarattığı kaygı deneyiminden kendini korumaya çalışmaktadır.

Kötü muameleye maruz kalan çocuğun bölme savunma mekanizmasını kullanmasının bir sonucu olarak benlik ve nesne temsilleri bütünleşmemektedir (Kernberg, 1985). Benlik ve nesne temsillerinin bütünsel bir çerçevede birleşmemesi, bu temsillerin gerçeklikten uzak ve tutarsız olmasına yol açarak kimlik dağınıklığına zemin hazırlamaktadır (Caligor ve ark., 2018). Erken çocukluk döneminde aşırı düzeyde kullanılan savunma mekanizmalarının yetişkinlik döneminde kişiliğin bir parçası hâline gelme ihtimalinin yüksek olduğu vurgulanmıştır (Cramer ve Block, 1998). Bir diğer ifadeyle kötü muameleye maruz kalan çocukların yetişkinlik dönemlerinde de bölme-temelli savunmaları baskın olarak kullanması beklenmektedir (Herman, 1992). Bununla uyumlu olarak bu kişilerin benliğe ve diğerlerine ilişkin temsillerinin iki uç arasında salınacağı vurgulanmaktadır (Lingiardi ve McWilliams, 2017).

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın gerçeklik sınavına dair de olumsuz etkileri olduğu düşünülmektedir (Blizard, 2008). Kişilerin çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma sonucunda oluşan gerçeklikten kaçmaya yönelik eğilimleri ve gerçekliği bozucu nitelikte olan ilkel savunma mekanizmalarını baskın olarak kullanmaları, bu kişilerin dışsal gerçeklik ile uyumlu olmayan algılar geliştirmelerine zemin hazırlayabilmektedir (Blizard, 2008).

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalan kişilerde tümüyle kötü (ör., zarar verici) nesne temsilinin etkin hâle gelmesinin bir sonucu olarak yakınlaşmaktan korkmaya yönelik bir eğilim görülebilmektedir (Caligor ve ark., 2018). Bununla birlikte çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalan çocuk, yaşadığı engellenme deneyiminin sonucunda artan saldırgan dürtülerini dış dünyaya yansıtabilmektedir (Klein, 1946). Bu doğrultuda çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalan kişi yansıtımlı özdeşim savunma mekanizması aracılığıyla kendi saldırgan dürtülerini bilinçdışı bir şekilde dışarıya yansıtip diğer insanların kendisine saldırgan bir şekilde davranmasına yol açabilmektedir (Yeomans ve ark., 2015). Böylece kişi, dışarıya atfettiği ve yansıtımlı özdeşim aracılığıyla istemsiz bir şekilde maruz kalmaya zemin hazırladığı

saldırgan dürtülerin bir sonucu olarak yakınlaşmaktan korkmaya yönelik bir eğilim geliştirebilmektedir (Izdebska, 2020).

Görgül araştırmalar, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki kuramsal bağlantıları desteklemektedir. Fossati ve arkadaşları (2016) çocukluk döneminde duygusal ve cinsel istismara maruz kalma ile sınır kişilik yapılanmasının pozitif yönde ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Igarashi ve arkadaşları (2010) tarafından üniversite örnekleminde yürütülen bir diğer çalışmanın bulgularına göre çocukluk döneminde maruz kalınan ihmal, duygusal istismar, fiziksel istismar ve cinsel istismar sınır kişilik yapılanması ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Izdebska (2020) tarafından yürütülen çalışmada ise çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalmış kişilerin, çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalmamış kişilere göre daha yüksek düzeyde sınır kişilik yapılanması puanına sahip olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte çocukluk döneminde maruz kalınan farklı istismar ve ihmal türlerinin kimlik dağılımı ile pozitif yönde ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (ör., Bailey ve ark., 2007; Hecht ve ark., 2014; Penner ve ark., 2019). Yine birçok çalışma çocukluk döneminde maruz kalınan farklı istismar ve ihmal türlerinin ilkel düzeydeki savunma mekanizmalarının kullanımı ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir (ör., Adams-Tucker, 1985; Igarashi ve ark., 2010; Macfie ve ark., 1999; Twomey ve ark., 2000). Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile gerçeklik sınaması arasındaki ilişkiye bakıldığında, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile gerçeklik sınamasına ilişkin sorunların pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Igarashi ve ark., 2010). Son olarak çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile yakınlaşmaktan korkma arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada ise duygusal, cinsel ve fiziksel istismar yaşantısının yakınlaşmaktan korkma ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Davis ve ark., 2001).

1.3. BAĞLANMA KURAMI

1.3.1. Davranışsal Sistemler

Bağlanma kuramı Bowlby (1969, 1973, 1980) tarafından geliştirilen, bebek ile bakım veren arasındaki ilişkiye odaklanan bir kuramdır. Bowlby (1969) kişinin hayatta kalma ve üreme ihtimalini arttıracak şekilde davranışlarını düzenlemesini sağlayan türe özgü ve biyolojik açıdan evrimleşmiş bir nöral program olarak ifade ettiği *davranışsal sistem* kavramını bağlanma kuramının temeline oturtmaktadır. Bu doğrultuda kuram; bağlanma davranışsal sistemi, keşfedici davranışsal sistem, korku davranışsal sistemi, sosyallik davranışsal sistemi ve bakım verme davranışsal sistemi olmak üzere bebeğin hayatta kalma ihtimalini arttıran ve birbirleriyle eş güdümlü olarak çalışan farklı davranışsal sistemlerden oluşmaktadır (Cassidy ve Shaver, 2016).

Bağlanma davranışsal sistemi, kişinin hayatta kalması için evrimleşmiş evrensel bir mekanizmadır (Bowlby, 1969). Bağlanma davranışsal sisteminin temel işlevi, bebeğin bakım veren ile fiziksel yakınlığının sağlanmasıdır (Bowlby, 1969, 1973, 1980). Fiziksel yakınlığın sağlanmasıyla bebeğin çevredeki tehlikelerden korunması mümkün olmaktadır (Bowlby, 1969, 1973, 1980). Bebek, dış dünya tehlikelerine karşı savunmasız olduğu için bebeğin tehlike karşısında fiziksel yakınlık arayan davranışları (ör., ağlama), bakım verenin bakım verme davranışsal sistemini harekete geçirerek fiziksel yakınlık sağlamasına ve buna bağlı olarak bebeğin dış dünyadaki tehlikelerden korunmasına imkân tanımaktadır (Bowlby, 1969, 1973, 1980). Dışsal tehdit bertaraf edildiğinde bebek yeniden güvenli konuma geçmekte ve bağlanma davranışsal sistemi devre dışı kalmaktadır (Bowlby, 1969). Bu çerçevede kuram, insanların hayatta kalabilmesi ve genlerini bir sonraki kuşağa aktarabilmesi için bebek ile bakım veren arasında fiziksel bir yakınlığın tesis edilmesinin bir gereklilik olduğunu öne sürmektedir (Bowlby, 1969, 1973, 1980). Fiziksel yakınlığın sağlanması ise bebek ile bakım veren arasındaki güçlü duygusal bağ neticesinde mümkün olmaktadır (Bowlby, 1969). Bu doğrultuda kuram, insanların fiziksel yakınlığı sağlayıp hayatta kalabilmek için duygusal bağlar kurmaya yönelik evrensel bir ihtiyaca sahip olduğunu öne sürmektedir (Bowlby, 1969, 1973, 1980). Bebeğin sağlıklı bir bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim süreci geçirebilmesi için bebeğin yakın duygusal bağlar kurmaya yönelik bu ihtiyacının sürekli bir şekilde hazır bulunabilecek ve duygusal açıdan erişilebilir bir bakım veren tarafından karşılanması gerekmektedir (Bowlby, 1969, 1973, 1980).

Bir diğerk davranışsal sistem olan keşfedici davranışsal sistem, çocuğun çevresiyle ilgili bilgi kazanmasına vesile olmaktadır (Bowlby, 1969, 1973). Çocuğun bakım veren tarafından güvenliği sağlandığında, çocuk etrafını keşfetmek için çaba sarf etmeye başlamaktadır (Cassidy ve Shaver, 2016). Bu çerçevede bağlanma figürü çocuğun güvenliğini sağlayarak çocuğun çevresini keşfetmesi için güvenli bir üs işlevi görmektedir (Ainsworth, 1963). Bu doğrultuda bebek ile bakım veren arasındaki fiziksel yakınlığın sağlanması bebeğin keşfedici davranışsal sistemini etkinleştirerek farklı bilişsel ve sosyal beceriler edinmesini mümkün kılmaktadır (Fonagy, 2001).

Korku davranışsal sistemi, bebeğin çevredeki belirli uyaranlardan korkarak (ör., karanlık, yüksek ses, yalnızlık) bağlanma davranışsal sistemini etkin hâle getirmesine yardımcı olmaktadır (Cassidy ve Shaver, 2016). Korku davranışsal sisteminin etkin olmadığı koşulda bebeğin hayatta kalma ihtimali azalmaktadır (Cassidy ve Shaver, 2016). Korku davranışsal sistemi, bağlanma davranışsal sistemini tetikleyerek bebeğin fiziksel yakınlık talep etmesine (ör., ağlayarak) neden olmaktadır. Fiziksel yakınlık talebi sonucunda bağlanma figüründe bakım verme davranışsal sistemi etkin hâle geldiğinde, bebeğin korku veren uyarana karşı tepkileri azalmaktadır (Bowlby, 1973).

Bebeğin korku davranışsal sisteminin devrede olmadığı durumda kendisine eşlik edecek birisini araması ise sosyal davranışsal sistemin etkin hâle geçtiğine dair bir işarettir (Fonagy, 2001). Bu doğrultuda sosyal davranışsal sistemin çocuğun diğerk kişiler ile sosyal etkileşime geçmesine vesile olduğu söylenebilmektedir (Cassidy ve Shaver, 2016).

Son olarak bakım verme davranışsal sistemi ise bakım veren kişinin bebeğin tehlikede ya da sıkıntıda olduğu durumda fiziksel yakınlığı sağlamaya yönelik davranışlarını (ör., sakinleştirme) ifade etmektedir (Cassidy ve Shaver, 2016). Bebek ile bakım veren arasında güvenli bir bağlanmanın gerçekleşmesi için bağlanma davranışsal sistemi ile bakım verme davranışsal sisteminin eş güdümlü çalışmasının gerekli olduğu vurgulanmıştır (Bowlby, 1969).

1.3.2. Bağlanmada Kişisel Farklılıklar

Bağlanma evrensel bir olgu olsa da her bir çocuk ile bakım veren arasındaki bağlanmanın niteliği farklı olmaktadır (Cassidy ve Shaver, 2016). Ainsworth ve arkadaşları (1978) bağlanma örüntülerine ilişkin kişisel farklılıkları belirleyebilmek için bebek ile bakım verenin birbirlerinden ayrıldığı ve tekrar birleştiği seanslardan oluşan *Yabancı Durum* adlı bir deney prosedürü hazırlamıştır. Bu deneyin sonuçlarına göre bağlanma örüntüleri; güvenli bağlanma, kaygılı/kaçınan bağlanma ve kaygılı/kararsız bağlanma olmak üzere üç şekilde sınıflandırılmıştır.

Güvenli bağlanma örüntüsüne sahip bebekler, temel bakım veren kişinin varlığında etrafi keşfetmek ile meşgul, bakım veren kişinin ortamdaki gidişinde ve kısa süreli yokluğunda huzursuz, bakım veren kişinin ortama dönüşünde bakım veren kişi ile ilişki arayan ve bakım veren kişiyle yeniden kurulan ilişki sonucunda rahatlayan bebekler olarak gözlemlenmiştir (Fonagy, 1999; Mikulincer ve Shaver, 2016). Kaygılı/kaçınan bebekler, temel bakım veren kişiler ortamdaki ayrıldığında daha az huzursuz, bakım veren kişi geri döndüğünde otomatik bir şekilde yakınlık aramayan, temel bakım veren ile yabancı birisi arasında bir fark yokmuş gibi davranan bebekler olarak gözlemlenmiştir (Fonagy, 1999; Mikulincer ve Shaver, 2016). Kaygılı/kararsız bebekler, temel bakım veren kişi ile ayrıldıklarında yoğun huzursuzluk yaşayan ancak bakım veren kişinin dönüşünde de bakım veren kişi ile ilişki kurmakta zorlanan bebekler olarak gözlemlenmiştir (Fonagy, 1999; Mikulincer ve Shaver, 2016). İlerleyen senelerde Main ve Solomon (1990) farklı bir bağlanma örüntüsünü bu üç bağlanma örüntüsüne dâhil etmiştir. Dezorganize bağlanma örüntüsü olarak adlandırılan bu örüntüye sahip bebeklerde donma, el çırpma, kafa sallama gibi davranışlar ve kaygı ile kaçınma eğilimleri arasında salınımlar gözlemlenmiştir (Fonagy, 1999; Mikulincer ve Shaver, 2016).

Bağlanma örüntülerine ilişkin kişisel farklar, çocuk ve bakım veren kişi arasındaki bağlanmanın niteliği sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bebeğin bağlanma davranışsal sistemi etkin hâle gelip bakım verene fiziksel yakınlık talep eden sinyaller gönderdiğinde bakım verenin erişilebilir olduğu ve bu talebe yanıt verdiği koşulda (ör., kucaklayarak) güvenli bağlanma oluştuğu düşünülmektedir (Bowlby, 1969, 1973, 1980). Bakım verenin bebeğin yakınlık talebine karşı duyarsız olduğu ya da reddedici bir şekilde tepki verdiği koşulda bebeğin kaygılı/kaçınan bir şekilde bakım verene bağlandığı düşünülmektedir

(van Ijzendoorn ve Sagi, 1999). Bakım verenin bebeğin yakınlık talebine karşı tutarsız ve tahmin edilemez bir şekilde tepki verdiği koşulda ise bebeğin kaygılı/kararsız bir şekilde bakım verene bağlandığı düşünülmektedir (van Ijzendoorn ve Sagi, 1999).

1.3.3. İçsel Çalışan Modeller

İçsel çalışan modeller, erken dönem bağlanma ilişkisine bağlı olarak gelişen benliğe ve diğerlerine ilişkin zihinsel temsiller olarak ifade edilmektedir (Bowlby, 1973). Bebeğin yakınlık ihtiyacının bakım veren tarafından karşılandığı ve bakım verenin duygusal açıdan erişilebilir algılandığı güvenli bağlanma ilişkisinde bebek, diğerlerinin erişilebilir ve ihtiyaçları karşılayan olarak algılandığı olumlu bir diğerleri içsel çalışan modeli geliştirmektedir (Bowlby, 1973). Bununla uyumlu olarak bebek benliğin değerli, kabul edilmiş ve yetkin olduğuna ilişkin olumlu bir benlik içsel çalışan modeli geliştirmektedir (Bowlby, 1973). Buna karşılık bebeğin ihtiyaçlarına tepkisiz kalan ya da tutarsız tepkiler veren ve duygusal açıdan erişilebilir olmayan bir bakım veren ile kurulan güvensiz bağlanma ilişkisinde bebek diğerlerinin reddedici, duyarsız ve erişilemez olarak algılandığı olumsuz bir diğerleri içsel çalışan modeli geliştirmektedir (Bowlby, 1973). Bununla uyumlu olarak bebek benliğin değersiz, reddedilmiş ve yetkin olmadığına ilişkin olumsuz bir benlik içsel çalışan modeli geliştirmektedir (Bowlby, 1973).

Bowlby (1973), çocuk ile bakım veren arasındaki ilişki sonucunda benliğe ve diğerlerine ilişkin gelişen içsel çalışan modellerin, çocuğun yetişkinlik dönemindeki kişiler arası ilişkileri için bir çekirdek oluşturacağını ifade etmiştir. Bu doğrultuda içsel çalışan modellerin kişinin bilişlerini, duygularını, davranışlarını ve ilişkilene biçimlerini bilinçli ve/veya bilinçdışı bir şekilde yetişkinlik döneminde de düzenlemeye devam ettiği söylenebilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2016).

İçsel çalışan modeller aracılığıyla bağlanma örüntülerinin yaşam boyunca sabit bir yapı izlediği ve değişime dirençli olduğu ifade edilmektedir (Bowlby, 1973). Bununla birlikte bağlanma örüntülerinin değişime tamamen kapalı olmadığı vurgulanmaktadır (Hazen ve Shaver, 1994). Boylamsal olarak yürütülen görgül çalışmalar, bebeklik dönemindeki

bağlanma örüntüleri ile yetişkinlik dönemindeki bağlanma örüntülerinin orta düzeyde uyuştuğunu göstermektedir (Fraley, 2002).

1.3.4. Yetişkin Bağlanma Boyutları

Brennan ve arkadaşları (1998) yetişkin bağlanma örüntülerini belirlemek amacıyla oluşturulan farklı ölçeklerdeki maddelere uyguladıkları faktör analizi sonucunda kaygı ve kaçınma olmak üzere iki bağlanma boyutu belirlemiştir. Bu bağlamda yetişkin bağlanma boyutları, 1) yakınlığı sürdürme arzusu ve terk edilmeye yönelik korku ile kendisini gösteren bağlanmaya ilişkin kaygı ve 2) yakınlık durumunda oluşan huzursuzluk ve yakın ilişkilerden kaçınma eğilimi ile kendisini gösteren bağlanmaya ilişkin kaçınma temelinde kavramsallaştırılmaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2016).

Bağlanmaya ilişkin kaygı ve kaçınma düzeyi düşük kişilerin güvenli bağlanma örüntüsüne sahip oldukları ifade edilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2016). Güvenli bağlanma örüntüsüne sahip kişiler, diğer kişileri erişilebilir olarak algılamakta ve öz-saygılarını koruyan bir şekilde diğerleriyle yakınlık kurabilmektedirler (Mikulincer ve Shaver, 2016).

Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek ve kaçınma düzeyi düşük kişilerin saplantılı bağlanma örüntüsüne sahip oldukları ifade edilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2016). Saplantılı bağlanma örüntüsüne sahip kişilerin diğerleriyle yakınlık kurmaya ilişkin yoğun arzuya sahip oldukları ancak diğerlerinin erişilebilirliğine dair sürekli bir endişe içerisinde oldukları ifade edilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2016). Bu kişiler ikincil bağlanma stratejileri olarak bağlanma sistemini yüksek etkinleştiren (*attachment hyperactivating*) stratejileri kullanmaktadırlar (Mikulincer ve Shaver, 2016). Bağlanma sistemini yüksek etkinleştiren stratejiler bağlanma figürünün sevgisini, ilgisini ve dikkatini çekebilmek için aşırı ve ısrarcı çaba sarf etmeye yönelik eğilimleri ve davranışları ifade etmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2016). Bu kişiler bağlanmanın bozulmasına ilişkin tehditlere karşı aşırı duyarlılık gösterme ve stresli olayları felaketleştirerek ruminatif bir şekilde bu olayları düşünme eğilimindedirler (Mikulincer ve Shaver, 2016).

Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi düşük ve kaçınma düzeyi yüksek kişilerin kayıtsız kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip oldukları ifade edilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2016). Kayıtsız kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip kişilerin diğer kişilerle yakınlık kurmaktan kaçındıkları, duygusal açıdan mesafeli oldukları ve kendi ayaklarının üzerinde durmaya önem verdikleri ifade edilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2016). Bu kişiler ikincil bağlanma stratejileri olarak bağlanma sistemini düşük etkinleştiren (*attachment deactivating*) stratejileri kullanmaktadırlar. Bağlanma sistemini düşük etkinleştiren stratejiler, bağlanma figürünün erişilmezliğine tepki olarak kaçınmaya yönelik eğilimleri ve davranışları ifade etmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2016). Bu çerçevede kayıtsız kaçınan bağlanmaya sahip kişiler, bağlanmaya ilişkin stresli durumlardan dikkatlerini kaçırarak ve/veya bununla ilişkili olumsuz düşünceleri bastırarak kaçınmaya çalışmaktadırlar (Mikulincer ve Shaver, 2016).

Hem bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi hem de bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin ise korkulu kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip oldukları ifade edilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2016). Bu kişilerin hem benliklerine hem de diğerlerine ilişkin olumsuz zihinsel temsillerinin olduğu vurgulanmaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2016).

1.3.5. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ve Yetişkin Bağlanma Boyutları

Bowlby (1969), bağlanmanın evrensel bir olgu olduğunu ve çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalan bebeklerin/çocukların dahi bağlanacağını vurgulamış ancak kötü muameleye maruz kalınan durumda oluşan bağlanmanın niteliğinin güvenli bağlanmadan farklı olacağını ifade etmiştir. İstismar ve ihmal yaşantısı çocuğun güvensiz bağlanmasına zemin hazırlamaktadır (Bowlby, 1969). Zira bebeğin yakınlık talebinin reddedildiği, yok sayıldığı ya da cezalandırıldığı istismar ve ihmal bağlamında bebeğin bakım veren ihtiyaçlarına cevap veren, duygusal açıdan erişilebilir ve koruyucu olarak algılama ihtimali düşmektedir (Widom ve ark., 2018). Bir diğer ifadeyle kötü muameleye maruz kalan çocuk, güvenli bağlanmanın oluşması için gerekli olan bakım veren deneyimine sahip olamamaktadır.

Bununla birlikte çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın çocuğun içsel çalışan modellerini etkileyeceği ve bunun sonucu olarak yetişkinlik yaşamında da kişinin güvensiz bağlanma örüntülerine yatkın olacağı vurgulanmaktadır (Bowlby, 1969, 1973; Finzi ve ark., 2001; Lamb ve ark., 1985). Son yıllarda farklı türdeki çocukluk çağı istismarlarının ve ihmallerin farklı yetişkin bağlanma boyutlarına zemin hazırladığına dair hipotezler sunulmuştur (ör., Widom ve ark., 2018). Örneğin fiziksel istismar özgül olarak bağlanmaya ilişkin kaçınma boyutu ile ilişkilendirilmiştir (Unger ve De Luca, 2014). Ancak alanyazında farklı istismar ve ihmal türlerinin belirli yetişkin bağlanma boyutlarına zemin hazırladığına ilişkin özgül bir hipotez kurmayı gerektirecek tutarlı bulgular bulunmamaktadır. Örneğin Widom ve arkadaşları (2018) çocukluk döneminde fiziksel istismara maruz kalmanın ifade edildiği gibi bağlanmaya ilişkin kaçınma ile ilişkili olmadığını, bunun aksine bağlanmaya ilişkin kaygı ile ilişkili olduğunu bulmuştur.

Görgül araştırmalar, türünden bağımsız olarak çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın yetişkinlik döneminde hem bağlanmaya ilişkin kaygı hem de bağlanmaya ilişkin kaçınma ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Erözkan, 2016; Godbout ve ark., 2009; Limke ve ark., 2010; Riggs ve Kaminski, 2010; Widom ve ark., 2018).

1.3.6. Yetişkin Bağlanma Boyutları ve Sınır Kişilik Yapılanması

Caligor ve arkadaşları (2018), sınır kişilik yapılanmasının çerçevesini oluşturan nesne ilişkileri kuramının içselleştirilmiş nesne ilişkileri olarak ifade ettiği benlik ve nesne temsilleri kavramları ile bağlanma kuramındaki benlik ve diğerleri içsel çalışan modelleri kavramlarının örtüştüğünü vurgulamıştır. Nesne ilişkileri kuramında içsel nesne temsilleri olarak ifade edilen benlik ve nesne temsillerinin erken dönem ilişkilerin gerçek yönünden ziyade çocuğun fantezi dünyasında şekillendirilmiş yönünü yansıttığı ifade edilmektedir (Caligor ve ark., 2018). Ancak bağlanma kuramında içsel çalışan modellerin bakım veren ile kurulan gerçek ilişkiye bağlı olarak ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Caligor ve ark., 2018). Bu çerçevede benzer olan bu iki kuram arasındaki temel fark çocuk ile bakım veren arasındaki gerçek ilişkiye verilen önem derecesidir.

Fonagy (2001), sınır kişilik yapılanmasının temel niteliği olan kimlik dağınıklığının bütünleşmemiş benlik ve diğerleri içsel çalışan modellerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığını vurgulamıştır. Öte yandan Mikulincer (1995), güvensiz bağlanma örüntüsüne sahip olan kişilerin benliğe ilişkin iyi ve kötü yönlerin uyum içerisinde birlikte var olabileceğini kabul etmekte güçlük yaşadıklarını ve benliğin farklı yönlerini bütünleşmiş bir yapı altında birleştiremediklerini vurgulamıştır. Bu kuramsal çerçeve doğrultusunda bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin ve bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin bütünleşmemiş ve kutuplu içsel çalışan modelleri ile uyumlu bir şekilde belirgin bir kimlik dağınıklığına sahip olması beklenebilir. Görgül çalışmalar hem bağlanmaya ilişkin kaygı hem de bağlanmaya ilişkin kaçınma ile kimlik dağınıklığı arasındaki kuramsal ilişkileri desteklemektedir. Salande ve Hawkins (2017) tarafından yürütülen çalışmanın bulgularına göre hem bağlanmaya ilişkin kaygı hem de bağlanmaya ilişkin kaçınma kimlik dağınıklığı ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Igarashi ve arkadaşları (2009) tarafından üniversite örnekleminde yürütülen bir diğer çalışmanın bulgularına göre ise yetişkin güvenli bağlanma puanları ile kimlik dağınıklığı puanları arasında negatif yönde bir ilişki bulunmaktadır.

Trub (2017) güvensiz bağlanmaya sahip kişilerin benlik ve nesne temsillerindeki dağınıklığın savunma süreçleri ile ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Bağlanmaya ilişkin kaygı ve kaçınma düzeyleri yüksek kişilerin kullandıkları ilkel savunma mekanizmalarının kutuplu nesne temsillerinin oluşumu ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Main, 1991; Shaver ve Mikulincer, 2002). Görgül çalışmalar da bağlanmaya ilişkin hem kaygı hem de kaçınmanın bölme-temelli savunma mekanizmalarının kullanımı ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Cramer ve Kelly, 2010; Laczkovics ve ark., 2018; Lopez, 2001; Lopez ve ark., 1997; Prunas ve ark., 2019; Salande ve Hawkins, 2017).

Bölme-temelli savunma mekanizmalarının dışsal gerçeklik üzerindeki bozucu etkisi doğrultusunda, bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin ve bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin yoğun duygulanımsal uyarılmışlık içeren anlarda gerçeklik sınavasında kısa süreli bozulmalar yaşayacağı düşünülebilir. Bu kuramsal

bağlantıya destek sunan bir çalışmada, güvenli bağlanma ile gerçeklik sınaması arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur (Igarashi ve ark., 2009).

Bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişiler, bu bağlanma boyutunun tanımlayıcı niteliği ile uyumlu olarak yakınlaşmaktan korkmaktadırlar (Mikulincer ve Shaver, 2016). Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişiler için ise daha karmaşık bir durum söz konusudur. Bu kişilerde bir yandan diğerlerine yakınlaşmaya yönelik bir eğilim bulunmaktayken; bir yandan da diğerlerinin reddedici olduğu algısına bağlı olarak yakınlaşmaktan kaçınma eğilimleri görülebilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2016). Örneğin Davis ve arkadaşları (2004) tarafından yürütülen çalışmanın bulguları, bağlanmaya ilişkin kaygı boyutundan yüksek puan alan kişilerin duygusal partnerlerine karşı hem yakınlaşma arzularının olduğunu hem de yakınlaşmaktan kaçınma eğilimlerinin olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerde de sınır kişilik yapılanmasının bir boyutu olan yakınlaşmaktan korkmaya yönelik eğilimlerin görüleceği düşünülebilir.

Görgül olarak yetişkin bağlanma boyutları ile sınır kişilik yapılanmasının özgül boyutları arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar bulunsa da (ör., Igarashi ve ark., 2009; Salande ve Hawkins, 2017), yetişkin bağlanma boyutları ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkiye dair bu tür çalışmaların sınırlı olduğu, iki kavram arasındaki ilişkiye dair tartışmaların kuramsal düzeyde kaldığı ve bu ilişkiye dair daha fazla görgül araştırmanın yapılması gerektiği vurgulanmıştır (Fuchshuber ve ark., 2019).

1.4. ZİHİNSELLEŞTİRME

Zihinselleştirme; kişinin kendi eylemlerini ve diğerleri tarafından gerçekleştirilen eylemleri niyetli zihinsel durumlar (ör., hisler, düşünceler, inançlar, arzular, dilekler, tutumlar, hedefler) açısından algılamasını ve yorumlamasını sağlayan, genellikle bilinç öncesi bir düzeyde gerçekleşen imgesel bir zihinsel etkinlik olarak tanımlanmaktadır (Bateman ve Fonagy, 2016; Luyten ve ark., 2020). Zihinselleştirme bir benzetim olarak kişinin kendisini dışarıdan, diğer kişileri de içeriden görebilmesine imkân tanıyan zihinsel bir etkinliktir (Bateman ve Fonagy, 2016).

Zihinselleştirmenin imgesel bir zihinsel etkinlik olması, zihinsel durumların opak ve değişken bir yapıda olmasının bir sonucudur (Bateman ve Fonagy, 2019). Zihinsel durumlar opak olduğu için kişinin şeffaf bir şekilde kendisinin ve diğerlerinin zihinsel durumlarını tespit etmesi mümkün değildir. Kişi zihinsel durumlara ilişkin ancak imgesel düzeyde çıkarımlar yapabilmektedir. Bundan dolayı kişinin kendi zihinsel durumlarına ve diğer kişilerin zihinsel durumlarına yönelik yaptığı çıkarımların hatalar içermesi beklendik bir durumdur (Bateman ve Fonagy, 2019).

Zihinselleştirmenin empatiyi, bilinçli farkındalığı, zihin kuramını, psikolojik farkındalığı, aleksitimi ve içgörüyü kapsayan şemsiye bir kavram olduğu ifade edilmektedir (Choi-Kain ve Gunderson, 2008). Empati ve zihin kuramının diğerlerine yönelik zihinselleştirmeyi yansıttığı, bilinçli farkındalığın ve aleksitiminin ise benliğe yönelik zihinselleştirme kapasitesinin yüksekliğini ve düşüklüğünü yansıttığı ifade edilmektedir (Luyten ve ark., 2020). Empati ve bilinçli farkındalık zihinselleştirmenin duygulanımsal yönü ile ilişkilendirilirken; zihin kuramı ise zihinselleştirmenin bilişsel yönü ile ilişkilendirilmektedir (Luyten ve ark., 2020).

1.4.1. Zihinselleştirmenin Gelişimi

Zihinselleştirme kapasitesi tam anlamıyla gelişmeden önce bebek bir dizi zihinselleştirme öncesi işleyiş aşamasından geçmektedir (Bateman ve Fonagy, 2019). Bu zihinselleştirme öncesi işleyişler gelişimsel açıdan sırasıyla psişik eş değerlik modu (*psychic equivalence mode*), teleolojik mod (*teleological mode*) ve temsili mod (*pretend mode*) olarak sınıflandırılmaktadır (Luyten ve ark., 2020).

Psşik eş değerlik modu, düşüncelerin ve hislerin aşırı düzeyde gerçek olarak algılandığı aşamadır (Luyten ve ark., 2020). Bu aşamada bebek zihnindeki şey ile dış dünyayı eş değer olarak görmektedir (Bateman ve Fonagy, 2016). Bu modda içsel dünya ile dışsal gerçeklik arasında bir sınır bulunmadığından bebek, kendi zihninden başka bir zihin olduğunu düşünememekte ve kendi zihnindekini gerçekliğin bire bir temsili olarak algılamaktadır (Luyten ve ark., 2020). Örneğin bebek kendi zihinsel deneyimi

doğrultusunda yatağının altında bir canavar olduğundan emin olabilmektedir (Bateman ve Fonagy, 2019).

Teleolojik mod, bebeğin yaşamının yaklaşık 9. ayından itibaren gelişmeye başlamaktadır (Gergely ve Csibra, 2003). Bu modda bebek, diğerlerinin davranışlarını nedenleri açısından düşünmekten ziyade hedef odaklı eylemler açısından düşünmektedir (Gergely ve Csibra, 2003). Teleolojik modda niyetli zihinsel durumlar ancak sonuçlarının fiziksel düzeyde gözlemlenebildiği koşulda algılanabilmektedir (Bateman ve Fonagy, 2016). Örneğin bu moddaki bebekler, bakım verenin duygusal yakınlığını ancak fiziksel bir temasın varlığında algılayabilmektedirler (Bateman ve Fonagy, 2019).

Temsili modda ise çocuk zihinsel durumlar ile gerçeklik arasında ayırım yapabilmeye başlar (Luyten ve ark., 2020). Ancak bu ayırmda duygu ve düşünceler gerçeklikten tümüyle kopmuş durumdadır (Bateman ve Fonagy, 2019). Temsili moddaki çocuk kurduğu zihinsel modelleri ve temsili dünyaları ancak gerçeklikten tümüyle ayrı tuttuğu koşulda sürdürebilmektedir (Bateman ve Fonagy, 2019). Örneğin bir yetişkin çocuğun temsili oyununa gerçekliği katarak çocuğun kurduğu temsili dünyayı yıkabilir (Fonagy ve Target, 2007).

Bu aşamaların sonunda, yaklaşık dört ya da beş yaşlarında çocuğun uygun bir zihinselleştirme kapasitesine erişmesi beklenmektedir (McWilliams, 2011). Bebeğin zihinselleştirme kapasitesi; ihtiyaçlara cevap veren, tehdit edici olmayan ve ilgili bir bakım verenin bebeğin niyetli zihinsel durumlarını anlayabilmesine bağlı olarak gelişmektedir (Fonagy ve Luyten, 2016). Bu doğrultuda bakım verenin sahip olduğu zihinselleştirme kapasitesinin, bir diğer ifadeyle bebeğin zihinsel durumlarını ve ihtiyaçlarını fark edebilme yeteneğinin, bebeğin zihinselleştirme kapasitesinin gelişmesinde önemli bir role sahip olduğu ifade edilmektedir (Luyten ve ark., 2017).

Bebeğin zihinselleştirme kapasitesinin gelişiminde bakım verenin kritik rolü belirginleştirilmiş aynalama (*marked mirroring*) sürecinde yatmaktadır (Bateman ve Fonagy, 2016). Belirginleştirilmiş aynalama, bebeğin duygusal tepkilerinin bakım veren tarafından hem bebeğin duygulanımını anladığını gösterecek hem de bebeğin

duygulanımı ile başa çıkılabileceği hissini verecek şekilde bebeğe geri yansıtılmasını ifade etmektedir (Fonagy ve ark, 2002; Luyten ve ark., 2020). Yüksek düzeyde zihinselleştirme kapasitesine sahip bakım veren, bebeğin öznel deneyimine yanıt olarak bebeğin duygusal ifadelerini uygun bir şekilde bebeğe geri yansıtarak bebeğin öznel deneyiminin zihinsel temsilini oluşturmasını mümkün kılmaktadır (Bateman ve Fonagy, 2019; Luyten ve ark., 2020).

Bu çerçevede bebeğin zihinselleştirme yeteneğinin bakım veren ile kurulan güvenli bağlanma ilişkisi bağlamında ortaya çıktığı vurgulanmaktadır (Luyten ve ark., 2020). Bebeğin ihtiyaçlarını anlayıp uygun tepkiler veren ve belirginleştirilmiş aynalama süreciyle bebeğin zihinsel temsiller oluşturmasını mümkün kılan bakım veren, bebek için güvenli bağlanmanın zeminini hazırlayarak zihinselleştirme kapasitesinin gelişmesine olanak sağlamaktadır (Luyten ve ark., 2017).

1.4.2. Zihinselleştirme Boyutları

Sinirbilim alanında yapılan çalışmalar, zihinselleştirmenin her biri farklı nöral yollardan oluşan dört boyuta sahip olduğunu göstermektedir (Lieberman, 2007). Bu çerçevede zihinselleştirme 1) otomatik ya da örtüğe karşı kontrollü ya da açık, 2) benliğe karşı diğerlerine yönelik, 3) içsel özelliklere karşı dışsal özellikler temelli ve 4) bilişsele karşı duygulanımsal olmak üzere dört boyutta incelenmektedir. Bu dört boyuttaki kutuplaşmaların şiddetli kişilik patolojilerinde (ör., sınırda kişilik bozukluğu) sıklıkla gözlemlendiği vurgulanmaktadır (Bateman ve Fonagy, 2016; Bateman ve Fonagy, 2019; Luyten ve ark., 2020).

1.4.2.1. Otomatiğe Karşı Kontrollü Zihinselleştirme

Otomatik zihinselleştirme bilinçdışı düzeyde, söz-öncesi, hızlı, paralel ve refleksif bir şekilde gerçekleşen ve düşük düzeyde bilişsel çaba gerektiren zihinselleştirmeyi ifade etmektedir (Bateman ve Fonagy, 2019). Buna karşılık kontrollü zihinselleştirme bilinç düzeyinde, sözel, yavaş, dizisel ve yansıtılmalı bir şekilde gerçekleşen ve daha yüksek

düzyeyde bilişsel çaba gerektiren zihinselleştirmeyi ifade etmektedir (Luyten ve ark., 2020).

Otomatik ve kontrollü zihinselleştirmenin stres ve duygu düzenleme süreçlerinde önemli rolleri bulunmaktadır (Luyten ve ark., 2020). Artmış stres ya da uyarılmışlık durumlarında kontrollü zihinselleştirmeye ilişkili nöral sistemlerden otomatik zihinselleştirme ile ilişkili nöral sistemlere geçiş olmaktadır (Lieberman, 2007; Mayes, 2006). Bu geçişin evrimsel açıdan bir avantaj sağladığı ifade edilmektedir (Luyten ve ark., 2020). Bir tehdit ile karşı karşıya kalındığında ortaya çıkan savaş/kaç tepkisinin oluşabilmesi, tehdit edici uyarının hızlı bir şekilde işlenmesini gerektirdiği için böyle bir durumda zihinselleştirme kontrollü kutuptan otomatik kutba doğru geçmektedir (Luyten ve ark., 2020). Bu geçiş ile tehdiye karşı hızlı bir tepki vermek mümkün olmaktadır. Ancak karmaşık kişiler arası ilişkilerin hâkim olduğu modern gündelik hayatta zihinselleştirmenin otomatik düzeyde olması bir sorun teşkil etmektedir (Luyten ve ark., 2020). Kişinin kendi zihnine ve diğer kişilerin zihnine ilişkin modeller geliştirebilmesi için önemli düzeyde kontrollü zihinselleştirme yapması gerekmektedir (Fonagy ve ark., 2015). Zira otomatik zihinselleştirme aracılığıyla kişi ancak kendisi ve diğer kişiler hakkında gerçekte olandan daha basit ve yanlı varsayımlar kurabilmektedir (Luyten ve ark., 2020).

1.4.2.2. Benliğe Karşı Diğerlerine Yönelik Zihinselleştirme

Benliğe karşı diğerlerine yönelik zihinselleştirme boyutu, kişinin kendi zihinsel durumuna ya da diğer kişilerin zihinsel durumuna yönelik zihinselleştirme yapmasını işaret eden zihinselleştirme boyutudur. Bu iki durumun yakın bir şekilde ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Bateman ve Fonagy, 2016). Bu doğrultuda kişinin kendi zihinsel durumlarına yönelik zihinselleştirme kapasitesinin azaldığı durumlarda, diğer kişilerin zihinsel durumlarına yönelik zihinselleştirme kapasitesinin de azalması beklenmektedir (Bateman ve Fonagy, 2016).

1.4.2.3. İçsel Özelliklere Karşı Dışsal Özellikler Temelli Zihinselleştirme

Benlik ya da diğerlerine yönelik zihinselleştirme içsel özelliklere odaklı (ör., karşıdaki kişinin perspektifini alarak zihinsel durumuna ilişkin çıkarım yapma) ya da dışsal özelliklere odaklı (ör., postür, yüz ifadesi, ses tonu) olabilmektedir (Luyten ve ark., 2020). Dışsal özelliklere odaklı zihinselleştirme daha az yansıtıcı bir süreci işaret ederken; içsel özellikler temelli zihinselleştirme daha etkin ve kontrollü bir yansıtma sürecini işaret etmektedir (Luyten ve ark., 2020).

1.4.2.4. Bilişsele Karşı Duygulanımsal Zihinselleştirme

Zihinselleştirme hem bilişsel hem de duygulanımsal özellikleri içermektedir (Luyten ve ark., 2020). Zihinselleştirmenin bilişsel yönleri kontrollü zihinselleştirme ile ilişkilendirilirken; zihinselleştirmenin duygulanımsal yönleri otomatik zihinselleştirme ile ilişkilendirilmektedir (Sabbagh, 2004). Örneğin perspektif alma kapasitesi zihinselleştirmenin bilişsel kutbu ile ilişkilendirilirken; diğerlerinin duygularını anlamayı mümkün kılan empati kapasitesi ise zihinselleştirmenin duygulanımsal kutbu ile ilişkilendirilmektedir (Bateman ve Fonagy, 2019; Luyten ve ark., 2020).

1.4.3. Zihinselleştirmeye İlişkin Sorunlar

Kişiler yüksek stres ya da uyarılmışlık durumlarında sıklıkla zihinselleştirme öncesi dönemlerde mevcut olan düşünme biçimlerine gerilemektedir (Bateman ve Fonagy, 2016). Bu doğrultuda psişik eş değerlik, teleolojik ve temsili modun tekrar ortaya çıkışı kişinin uygun ve dengeli bir zihinselleştirme yapamadığını işaret etmektedir (Bateman ve Fonagy, 2016). Örneğin iç ve dış dünya arasındaki sınırların belirsizleştiği psişik eş değerlik moduna geri dönen kişi, kendi zihinsel perspektifi dışında kalan alternatif zihin durumlarını düşünmekte güçlük çekmektedir (Luyten ve ark., 2020). Bu durumda belirgin bir düşünce somutluğu görülmektedir (Bateman ve Fonagy, 2019). Teleolojik moda dönen kişi ise zihin durumlarını ancak fiziksel bir sonucu olduğunda anlamaktadır (Luyten ve ark., 2020). Örneğin teleolojik moddaki bir kişi duygusal partnerinin yakınlığını ancak fiziksel temasın varlığında hissedebilmektedir (Bateman ve Fonagy, 2019). Temsili moda dönen bir kişi ise gerçeklikten uzak zihin durumları arasında kapana kısılmış gibidir (Luyten ve ark., 2020). Bu durumda kişi ruminatif bir şekilde

duygulanımsal açıdan yoğun yaşantıları düşünerek zihni ile baş başa kalmaktadır (Luyten ve ark., 2020).

Zihinselleştirmeye ilişkin sorunlar kendisini aşırı zihinselleştirme (*hyper-mentalizing*) ve yetersiz zihinselleştirme (*hypo-mentalizing*) eğilimlerinde göstermektedir (Fonagy ve ark., 2016). Aşırı zihinselleştirme gözlemlenebilir kanıtlarla uyumlu olmadığı ya da çok az uyumlu olduğu hâlde karmaşık zihin modelleri kurmayı ifade etmektedir (Fonagy ve ark., 2016). Bir diğer ifadeyle aşırı zihinselleştirme, gözlemlenebilir kanıtların ötesinde zihinsel çıkarımlar yapmayı işaret etmektedir. Yetersiz zihinselleştirme ise karmaşık zihin modelleri kurma hususundaki güçlükleri ifade etmektedir. Yetersiz zihinselleştirmede gözlemlenebilir kanıt olduğu hâlde zihinselleştirme yapmakta güçlükler yaşanmaktadır (Fonagy ve ark., 2016).

Aşırı zihinselleştirme, zihinselleştirme öncesi modlardan temsili mod ile ilişkilendirilmektedir (Fonagy ve ark., 2016). Aşırı zihinselleştirmede zihinsel durumlara ilişkin aşırı ancak gerçek ile uyumlu olmayan çıkarımlar bulunmaktadır (Fonagy ve ark., 2016). Yetersiz zihinselleştirme, zihinselleştirme öncesi modlardan psişik eş değerlik modu ile ilişkilendirilmektedir (Fonagy ve ark., 2016). Yetersiz zihinselleştirme detaylardan yoksun ve karmaşık olmayan zihin modellerinin oluşturulduğu somut düşünme eğilimini yansıtmaktadır (Badoud ve ark., 2018).

Zihinselleştirme sorunlarının sınır kişilik bozukluğuna sahip kişilerde belirgin olduğu ifade edilmektedir (Bateman ve Fonagy, 2016). Bu doğrultuda sınır kişilik bozukluğuna sahip hastalar için zihinselleştirme-odaklı psikoterapi yaklaşımı geliştirilmiştir (Bateman ve Fonagy, 2016). Bu yaklaşımda amaç, kişinin zihinselleştirme hususundaki sorunlarını psikoterapist ile kurulan güvenli bir bağlanma ilişkisi çerçevesinde gidermektedir (Bateman ve Fonagy, 2016). Hastanın benliğe ve diğerlerine ilişkin zihinsel durumları daha iyi anlamasına imkân tanıyan güvenli bir bağlanma ilişkisi sonucunda hastanın benlik ve diğerlerine ilişkin daha uygun zihinsel temsiller kuracağı, içsel ve dışsal gerçekliği daha uygun ve doğru bir şekilde algılayacağı ifade edilmektedir (Bateman ve Fonagy, 2016).

1.4.4. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ve Zihinselleştirme

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalan kişilerde, diğer kişilerin kötü niyetli olduğuna yönelik oluşabilecek algının diğer kişilerin zihinsel durumlarını anlamaya yönelik arzuyu bastırması beklenebilir (Allen, 2013; Fonagy ve ark., 2002) Bir diğer ifadeyle çocuk, istismar ve ihmal eden kişinin kendisine karşı kötü niyetli ve düşmanca düşünce ve hislerini algılamaktan kaçınmak için zihinselleştirmeden uzak durabilmektedir (Fonagy., 1991; Goodman ve ark., 2010). Bununla birlikte istismar ve ihmal eden bakım verenlerin çocuklarına, çocuğun kendisinin ve diğerlerinin zihinsel durumlarını keşfedebileceği güvenli bir ortam sunmakta başarısız oldukları ifade edilmektedir (Allen, 2013; Fonagy ve Luyten, 2009). Ayrıca ihmal ve istismar yaşantısına maruz kalan kişilerin kontrollü zihinselleştirmeden otomatik zihinselleştirmeye geçiş eşiğinin daha düşük olduğu vurgulanmaktadır (Bateman ve Fonagy, 2019). Bu doğrultuda çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalan kişilerin zihinselleştirme kapasitelerinin düşük olması beklenebilir.

Görgül araştırmalar, çocukluk döneminde maruz kalınan kötü muamelenin zihinselleştirme kapasitesinin gelişimini olumsuz yönde etkilediğine dair kuramsal çerçeveyi desteklemektedir (Chiesa ve Fonagy, 2014; Duval ve ark., 2018; Penner ve ark., 2019). Örneğin Penner ve arkadaşları (2019) tarafından yürütülen çalışmanın bulguları fiziksel istismarın, cinsel istismarın, fiziksel ihmalin, duygusal ihmalin ve çocukluk çağı travmaları toplam puanının zihinselleştirme kapasitesi ile negatif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir.

1.4.5. Yetişkin Bağlanma Boyutları ve Zihinselleştirme

Zihinselleştirme kapasitesinin güvenli bir bağlanma ilişkisi bağlamında ortaya çıktığı vurgulanmaktadır (Luyten ve ark., 2020). Güvenli bir bağlanma ilişkisi bağlamında bakım verenin çocuk için oluşturduğu güvenli üs çocuğun yalnızca çevreyi keşfetmesini değil kendisinin ve diğerlerinin zihinsel durumlarını da keşfetmesini mümkün kılmaktadır (Fonagy, 2001). Buna karşılık güvensiz bağlanma düşük zihinselleştirme

kapasitesi ile ilişkilendirilmektedir (Bateman ve Fonagy, 2019). Erken dönemdeki güvensiz bağlanma ile zihinselleştirme arasındaki bu ilişkinin içsel çalışan modeller aracılığıyla yetişkinlikte de sürdürülmesi beklenmektedir.

Yetişkinlik döneminde bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin kullandıkları bağlanma sistemini yüksek etkinleştiren stratejiler, kontrollü zihinselleştirmeden otomatik zihinselleştirmeye geçiş eşiğinin düşüklüğü ile ilişkilendirilmektedir (Luyten ve ark., 2019). Bu doğrultuda bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin yüksek duygulanımsal uyarılmışlık durumlarında benliğe ve diğerlerine ilişkin karmaşık ve gerçekçi zihinsel çıkarımlar yapabilmek için gerekli olan kontrollü zihinselleştirmeyi yapamadıkları, bunun yerine basit, gerçekçi olmayan ve yetersiz çıkarımlar yaptıkları ifade edilmektedir (Luyten ve ark., 2019). Öte yandan bu kişilerin kendilerine ilişkin olumsuz zihinsel temsillerinden dolayı kendilerini gözleme motivasyonlarının, bir diğer ifadeyle benliğe yönelik zihinselleştirme kapasitelerinin düşük olabileceği vurgulanmıştır (Dimitrijević ve ark., 2018). Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin sahip oldukları zihinsel temsilleriyle uyumlu olmayan bilgilere karşı daha dirençli oldukları ifade edilmiştir (Mikulincer ve Arad, 1999). Bu doğrultuda bu kişilerin benliğe ilişkin olumlu (ör., değerli olma) yönleri ve diğerlerine ilişkin olumsuz yönleri (ör., yetkin olmama) zihinselleştirme hususunda güçlük yaşayacakları düşünülebilir.

Yetişkinlik döneminde bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin ise sıklıkla aşırı zihinselleştirme yaptıkları ancak yaptıkları bu aşırı zihinselleştirmenin duygusal boyuttan ziyade bilişsel boyutta gerçekleştiği ifade edilmektedir (Luyten ve ark., 2019). Bu duruma bağlı olarak da aşırı zihinselleştirmenin bütünleşmiş ve uygun bir zihinselleştirmeden uzak olduğu ifade edilmektedir (Luyten ve ark., 2019). Bununla birlikte bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin sahip oldukları diğer kişilerin güvenilmez ve/veya kötü niyetli olduğu olumsuz zihinsel temsiller nedeniyle diğer kişilerin niyetli zihinsel durumlarını anlamaktan kaçınarak psikolojik iyilik hâllerini ve öz-saygılarını korumaya çalıştıkları ifade edilmektedir (Redondo ve Luyten, 2018). Benzer şekilde bu kişilerin benliklerindeki olumsuz yönleri görmeye yönelik motivasyon düşüklüğü (Mikulincer ve Shaver, 2016) kendilerine dair uygun ve gerçekçi zihinsel

çıkarımlar yapmakta zorlanmalarına, bir diğer ifadeyle zihinselleştirme kapasitelerinin düşük olmasına sebep olabilir.

Görgül araştırmalar yetişkin bağlanma boyutları ile düşük zihinselleştirme kapasitesinin ilişkili olduğuna dair destek sağlamaktadır. Hayden ve arkadaşları (2019) tarafından yürütülen çalışmada hem bağlanmaya ilişkin kaygı hem de bağlanmaya ilişkin kaçınma düşük zihinselleştirme kapasitesi ile ilişkili bulunmuştur. Bununla birlikte Brugnera ve arkadaşları (2020) tarafından yürütülen çalışmada da benzer şekilde kaygı ve kaçınma boyutlarının yetersiz zihinselleştirme ile ilişkili olduğu gösterilmiştir. Son olarak Dimitrijević ve arkadaşları (2018) tarafından yürütülen çalışmanın bulgularına göre hem klinik örnekleme hem de klinik olmayan örnekleme bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutu ile zihinselleştirme toplam puanı arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

1.4.6. Zihinselleştirme ve Sınır Kişilik Yapılanması

Zihinselleştirme kapasitesinin farklı bağlamlarda tutarlı bir benlik temsili yaratmayı ve sürdürmeyi mümkün kıldığı ifade edilmektedir (Fonagy ve Luyten, 2018). Bu çerçevede kişinin davranışlarını niyetli zihinsel durumlar tarafından güdülenmiş bir şekilde algılama kapasitesinin tutarlı bir benlik temsili geliştirmeyi, diğer kişilerin zihinsel durumlarını kendi zihinsel durumlarından ayrı tutma kapasitesinin ise benlik ve diğerleri temsilleri arasındaki sınırın korunmasını sağladığı ifade edilmektedir (Jørgensen, 2010).

Bu doğrultuda kişinin davranışlarının altında yatan niyetli zihinsel durumları algılamasını ve diğerlerinin farklı zihinsel durumları olduğunu kabul etmesini sağlayan zihinselleştirme kapasitesinin bütünleşmiş bir kimliğin öncülü olduğu söylenebilmektedir (De Meulemeester ve ark., 2017). Buna karşılık, zihinselleştirme kapasitesindeki azalmaların benlik ve diğerleri temsilindeki tutarsızlıklarla, bir diğer ifadeyle kimlik dağınıklığıyla ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Fonagy ve ark., 2002; Fonagy ve Luyten, 2018; Fonagy ve Target, 1997).

Düşük düzeyde zihinselleştirme kapasitesinin benliğin ve diğerlerinin tümüyle iyi ve tümüyle kötü biçiminde bölünmesi ile ilişkilendirilebileceği vurgulanmaktadır (Karlsson

ve Kermott, 2006). Tanzilli ve arkadaşları (2021) düşük zihinselleştirme kapasitesine sahip kişilerin zihinselleştirme hususunda güçlük çektiği deneyimleri bölerek veya yansıtımlı özdeşim süreci ile dışa atfederek kendilerini kaygıdan korumaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Bu doğrultuda düşük düzeyde zihinselleştirme kapasitesi ile benliğe ve diğerlerine ilişkin tutarlı ve bütünleşmiş zihinsel temsillerin oluşmasını engelleyen bölme-temelli savunma mekanizmalarının kullanımının ilişkili olduğu düşünülebilir.

Zihinselleştirme kapasitesinin gelişimi; içsel dünya ve dışsal gerçeklerin eşleştiği psikik eş değerlik modu ve içsel ve dışsal gerçekliğin birbirinden ayrıldığı ancak içsel dünyanın dışsal gerçeklikler tarafından yönetilmediği (ör., imgesel arkadaşlar) temsili işleyişten uygun bir zihinselleştirme kapasitesinin ortaya çıktığı dört ya da beş yaşına kadar uzanmaktadır (McWilliams, 2011). Zihinselleştirme kapasitesine ilişkin sorunların bulunması durumunda kişi zihinselleştirme öncesindeki modlara geri döndüğünden, kişinin bu modlara geri dönmesiyle birlikte gerçeklik sınavında kısa süreli bozulmalar yaşayacağı öngörülebilir.

Görgül çalışmalar, zihinselleştirme ile sınır kişilik yapılanması arasındaki kuramsal bağlantıları desteklemektedir. Fischer-Kern ve arkadaşları (2010) zihinselleştirme ile patolojik kişilik yapılanması düzeyinin negatif yönde ilişkili olduğunu bulgulamıştır. Bununla birlikte Fonagy ve arkadaşları (2016), yetersiz düzeyde zihinselleştirme ile sınır kişilik yapılanmasının pozitif yönde ilişkili olduğunu bulgulamıştır. Özgül olarak zihinselleştirme ile kimlik dağınıklığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, zihinselleştirme sorunları ile kimlik dağınıklığının pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür (De Meulemeester ve ark., 2017). Özgül olarak zihinselleştirme ile savunma mekanizmaları arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar, düşük zihinselleştirme ile bölme-temelli savunma mekanizmalarının kullanımının ilişkili olduğunu göstermiştir (Hayden ve ark., 2021; Tanzilli ve ark., 2021).

Bu görgül çalışmaların varlığına rağmen zihinselleştirme ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkilere dair yeterli düzeyde görgül çalışmanın bulunmadığı ve bu iki kavram arasındaki ilişkilere dair daha fazla çalışmanın yapılması gerektiği vurgulanmıştır (Katznelson, 2014).

1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI

Alanyazında çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile yetişkin bağlanma boyutlarının (ör., Erözkan, 2016; Godbout ve ark., 2009; Limke ve ark., 2010; Riggs ve Kaminski, 2010; Widom ve ark., 2018), zihinselleştirme kapasitesinin (ör., Chiesa ve Fonagy, 2014; Duval ve ark., 2018; Penner ve ark., 2019) ve sınır kişilik yapılanmasının (ör., Fossati ve ark., 2016; Igarashi ve ark., 2010; Izdebska ve ark., 2020) ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Buna ek olarak yetişkin bağlanma boyutlarının zihinselleştirme (ör., Brugnera ve ark., 2020; Dimitrijević ve ark., 2018; Hayden ve ark., 2019) ve sınır kişilik yapılanması (ör., Igarashi ve ark., 2009; Salande ve Hawkins, 2017) ile ilişkili olduğunu gösteren görgül çalışmalar da bulunmaktadır. Son olarak alanyazındaki çalışmalar zihinselleştirme ve sınır kişilik yapılanmasının da birbirleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir (ör., Fischer-Kern ve ark., 2010, Fonagy ve ark., 2016).

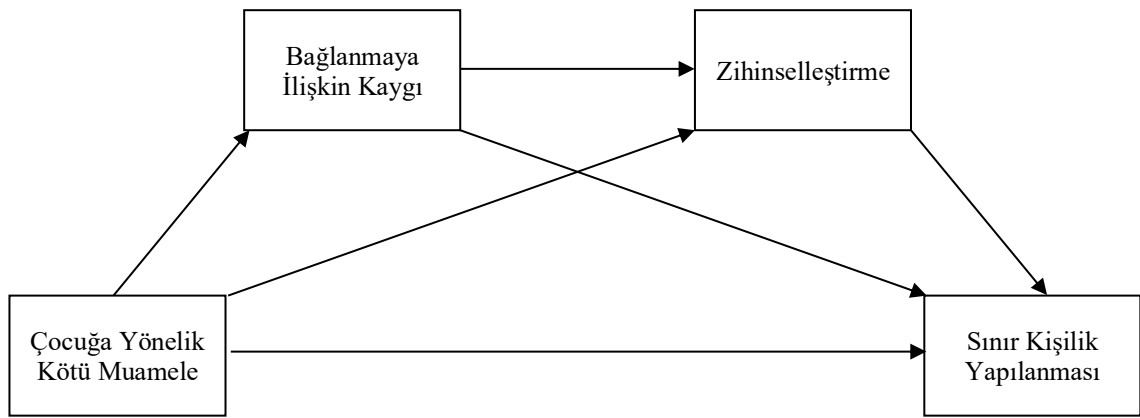
Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma, yetişkin bağlanma boyutları, zihinselleştirme ve sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkilere dair görgül çalışmalar bulunsada çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma boyutlarının ve zihinselleştirme kapasitesinin aracı rollerinin ayrı ayrı veya birlikte araştırıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda mevcut çalışmada çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma boyutlarının (bağlanmaya ilişkin kaygı ve bağlanmaya ilişkin kaçınma) ve zihinselleştirmenin aracı rollerinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında kurulan iki farklı model Şekil 1 ve Şekil 2’de sunulmuştur.

Bu çerçevede, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalan çocuğun bakım vereni duygusal açıdan erişilebilir olarak algılamadığı için yetişkinlik döneminde bağlanmaya ilişkin kaygı ve bağlanmaya ilişkin kaçınma geliştirmesi beklenmektedir (Bowlby, 1969, 1973; Lamb ve ark., 1985; Finzi ve ark., 2001). Zihinselleştirmenin ancak güvenli bir bağlanma ilişkisi bağlamında ortaya çıkması (Luyten ve ark., 2020), bağlanmaya ilişkin kaygı ve kaçınma düzeyi yüksek kişilerin düşük zihinselleştirme kapasitesine sahip olmasına zemin hazırlayabilmektedir (Luyten ve ark., 2019). Zihinselleştirme kapasitesi

bütünleşmiş bir kimliğin öncülü olduğu için (De Meulemeester ve ark., 2017), zihinselleştirme ve sınır kişilik yapılanmasının negatif yönde ilişkili olması beklenmektedir.

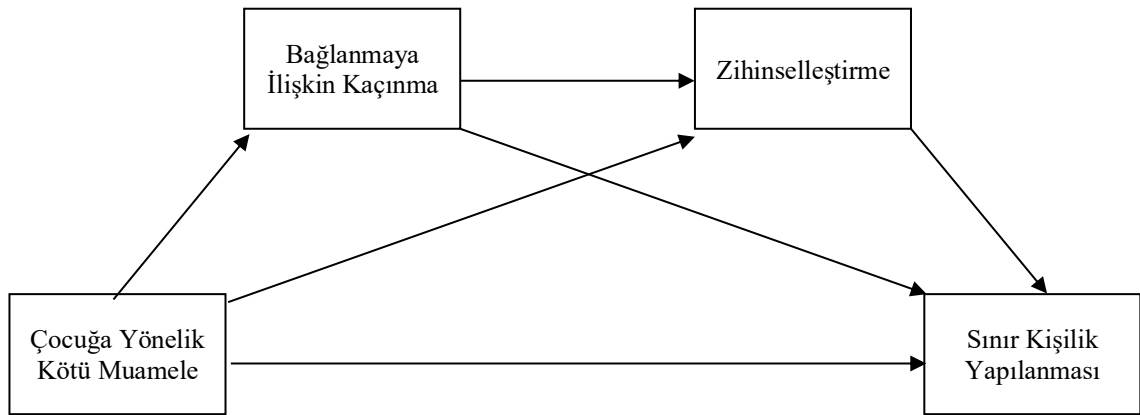
Şekil 1

Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaygının ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerini

Şekil 2

Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaçınmanın ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerini

Çalışmanın hipotezleri ise şu şekilde belirlenmiştir:

1. Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma puanı arttıkça bağlanmaya ilişkin kaygı puanı artacaktır.
2. Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma puanı arttıkça bağlanmaya ilişkin kaçınma puanı artacaktır.
3. Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma puanı arttıkça zihinselleştirme puanı düşecektir.
4. Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma puanı arttıkça sınır kişilik yapılanması puanı artacaktır.
5. Bağlanmaya ilişkin kaygı puanı arttıkça zihinselleştirme puanı düşecektir.
6. Bağlanmaya ilişkin kaygı puanı arttıkça sınır kişilik yapılanması puanı artacaktır.
7. Bağlanmaya ilişkin kaçınma puanı arttıkça zihinselleştirme puanı düşecektir.
8. Bağlanmaya ilişkin kaçınma puanı arttıkça sınır kişilik yapılanması puanı artacaktır.
9. Zihinselleştirme puanı arttıkça sınır kişilik yapılanması puanı düşecektir.
10. Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaygının zihinselleştirmeden bağımsız olarak aracı bir rolü olacaktır.
11. Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaçınmanın zihinselleştirmeden bağımsız olarak aracı bir rolü olacaktır.
12. Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide zihinselleştirmenin bağlanmaya ilişkin kaygıdan bağımsız olarak aracı bir rolü olacaktır.

13. Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide zihinselleştirmenin bağlanmaya ilişkin kaçınmadan bağımsız olarak aracı bir rolü olacaktır.

14. Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaygı ve zihinselleştirmenin birlikte seri şekilde aracı rolleri olacaktır (Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma → Bağlanmaya ilişkin kaygı → Zihinselleştirme → Sınır kişilik yapılanması).

15. Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaçınmanın ve zihinselleştirmenin birlikte seri şekilde aracı rolleri olacaktır (Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma → Bağlanmaya ilişkin kaçınma → Zihinselleştirme → Sınır kişilik yapılanması).

1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çocukluk döneminde maruz kalınan kötü muamele ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide aracı rollere sahip olan değişkenlerin belirlenmesi, çocukluk döneminde maruz kalınan kötü muamelenin hangi mekanizmalar aracılığıyla sınır kişilik yapılanmasının oluşumuna katkı sunduğunu anlamak hususunda önemli bir noktada durmaktadır. Bu doğrultuda mevcut çalışma kapsamında çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkiye dair sunulan modellerin, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkinin doğasını daha iyi bir şekilde anlamaya katkı sunacağı düşünülmektedir.

Birçok şiddetli kişilik patolojisinin (ör., antisosyal kişilik bozukluğu, narsisistik kişilik bozukluğu, sınır kişilik bozukluğu) çekirdeğinde yer alan deneyimlere vurgu yapan sınır kişilik yapılanması ile ilişkili olabilecek değişkenlerin araştırılmasının da önemli olduğu düşünülmektedir. Bilimsel ve klinik topluluklarda psikopatolojinin boyutsal sınıflandırılmasına ilişkin görüşlerin tekrar gündeme gelmesi ile (ör., Kotov ve ark., 2017) kişilik patolojisi ile ilişkili olabilecek tanılar üstü kavramların belirlenmesi önem kazanmıştır. Bu doğrultuda sınır kişilik yapılanması ile ilişkili olabilecek değişkenlerin

araştırılması birçok kişilik patolojisinde ortak olarak gözlemlenen belirtilere ilişkin daha etkili önleme ve müdahale stratejilerinin geliştirilmesine vesile olabilir.

Öngörülen hipotezlerin doğrulandığı koşulda, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalan sınır kişilik yapılanması düzeyindeki kişilerle yürütülecek psikoterapi seanslarında bağlanmaya ilişkin kaygıyı ve bağlanmaya ilişkin kaçınmayı azaltmaya odaklanan bir psikoterapist-hasta ilişkisi kurmanın ve hastaya güvenli bir üs sağlayarak benliğe ve diğerlerine ilişkin zihinselleştirme kapasitesini geliştirmenin faydalı olabileceği söylenebilmektedir. Örneğin zihinselleştirme-temelli psikoterapi (Bateman ve Fonagy, 2016), sınırdaki kişilik bozukluğuna sahip hastaların güvenli bir bağlanma ilişkisi içerisinde psikoterapisti güvenli bir üs olarak kullanarak zihinselleştirme kapasitesini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda klinik olmayan bir örnekte sınır kişilik yapılanmasını araştıran mevcut çalışmanın, zihinselleştirme-temelli psikoterapinin pratik düzeyde sunduğu odağın sınırdaki kişilik bozukluğuna sahip hastalara ek olarak yatkınlaştırıcı faktörler ve klinik görünüm açısından ortak özellikler gösteren sınır kişilik yapılanması düzeyindeki hastalarla yürütülecek psikoterapiler açısından da anlamlı bir odak olup olmadığına ilişkin bilgi sağlayacağı düşünülmektedir.

Son olarak öngörülen hipotezlerin doğrulandığı koşulda, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın kişilik patolojisine ilişkin bir risk oluşturması, bu hususta yapılacak önleme çalışmalarının önemine vurgu yapacaktır. Bu doğrultuda birçok psikolojik bozukluk için risk faktörü oluşturan çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma yaşantısını (McLaughlin, 2020) önlemeye yönelik yürütülecek psiko-sosyal çalışmaların faydalı olabileceği düşünülmektedir.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ÖRNEKLEM

Aracı değişken modellerini test etmek için uygun örneklem sayısını belirleyebilme adına araştırmaya başlamadan önce Monte Carlo Güç Analizi yürütülmüştür. Monte Carlo Güç Analizi yönteminin aracı değişken analizleri için örneklem sayısını belirlemede mevcut en iyi pratik olduğu ifade edilmektedir (Schoemann ve ark., 2017). Mevcut araştırmadaki ana değişkenlerin ilişkisini araştıran önceki çalışmalardan elde edilen bulgular ışığında değişkenler arasındaki ilişkilere dair korelasyon katsayıları ve standart sapma değerlerine ilişkin tahminler yapılmıştır. Alanyazındaki öneriler doğrultusunda toplam tekrar sayısı 5000 (ör., Mundform ve ark., 2011), tekrar başına Monte Carlo kura sayısı 20000 (ör., Preacher ve Selig, 2012), güven aralığı %95 ve hedeflenen güç .80 olarak girilmiştir (Schoemann ve ark., 2017). Bulgulara göre çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaygı ve zihinselleştirmenin seri aracı rollerini .80 güç düzeyinde test edebilmek için en az 160 katılımcıya, bağlanmaya ilişkin kaçınma ve zihinselleştirmenin seri aracı rollerini .80 düzeyinde test edebilmek için ise en az 140 katılımcıya ihtiyaç olduğu belirlenmiştir.

Çalışmanın örneklemini 18-40 yaş arasındaki kişilerden oluşmuştur. Katılımcılara çeşitli sosyal medya kanalları aracılığıyla yapılan duyurulardan ulaşılmıştır. Çalışmaya katılımda gönüllülük esas alınmıştır. Çalışma kapsamında ulaşılan 474 katılımcıdan 40 yaş üstünde olan 12 katılımcının verileri araştırmadan çıkartılmıştır. Buna ek olarak nörolojik bozukluğunun bulunduğunu bildiren 24 katılımcının verileri analiz dışında bırakılmıştır. Son olarak bipolar bozukluğu ve sınırda kişilik bozukluğunun bulunduğunu bildiren toplam 5 katılımcının verileri de analiz dışında bırakılmıştır. Nihai analizler 18-40 yaş ($Ort. = 24.47$, $SS = 4.81$) arasında olan 433 katılımcı ile yürütülmüştür. Katılımcıların demografik özelliklerine dair sıklık ve yüzde değerleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1*Örneklemin Demografik Özellikleri*

	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	331	76.4
Erkek	102	23.6
Medeni Hâl		
Bekâr	372	85.9
Evli	46	10.6
Boşanmış	7	1.6
Nişanlı	2	0.5
Birlikte Yaşayan	5	1.2
Ayrı Yaşayan	1	0.2
Eğitim Durumu		
İlkokul Mezunu	4	0.9
Ortaokul Mezunu	1	0.2
Lise Mezunu	14	3.2
Üniversite Öğrencisi	232	53.6
Üniversite Mezunu	86	19.9
Yüksek Lisans Öğrencisi	62	14.3
Yüksek Lisans Mezunu	20	4.6
Doktora Öğrencisi	10	2.3
Doktora Mezunu	4	0.9
Ekonomik Düzey		
Çok Düşük	10	2.3
Düşük	52	12.0
Orta	311	71.8
Yüksek	57	13.2
Çok Yüksek	3	0.7
İş Durumu		
Öğrenci	262	60.5
Ücretli Çalışıyor	97	22.4
Serbest Çalışıyor	23	5.3
Çalışmıyor	51	11.8
Anne Sağ		
Evet	427	98.6
Hayır	6	1.4
Baba Sağ		
Evet	398	91.9
Hayır	35	8.1
Ebeveyn Medeni Hâl		
Evli	365	84.3
Boşanmış	50	11.5
Vefat Durumu	16	4.7
Bilinmiyor	2	0.5
Psikolojik Bozukluk		
Evet	85	19.6
Hayır	348	80.4

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini araştırmak için Demografik Bilgi Formu, çocukluk döneminde maruz kalınan kötü muameleyi araştırmak için Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), yetişkin bağlanma boyutlarını araştırmak için Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II), zihinselleştirme kapasitesini araştırmak için Zihinselleştirme Ölçeği (ZÖ) ve sınır kişilik yapılanması düzeyini araştırmak için Borderline Kişilik Envanteri (BKE) kullanılmıştır.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formu katılımcıların cinsiyetlerine, yaşlarına, medeni hâllerine, eğitim durumlarına, eğitim gördükleri üniversitelere, ekonomik düzeylerine, iş durumlarına, anne ve babalarının sağ olup olmadığına, anne ve baba kaybedildiyse bunun katılımcı kaç yaşındayken gerçekleştiğine, ebeveynlerinin medeni hâllerine, katılımcıların herhangi bir psikolojik ve nörolojik bozuklukluğunun bulunup bulunmadığına ve psikiyatrik ve nörolojik bir ilaç kullanıp kullanmadıklarına ilişkin soruları içeren araştırmacı tarafından hazırlanmış bir formdur. Formun bir örneği EK 2’de sunulmuştur.

2.2.2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ)

Bernstein ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilen ölçek, kişilerin 20 yaşından önce maruz kaldıkları kötü muameleyi geriye dönük ölçen, 5’li Likert tipinde (1 = *Hiçbir zaman*, 5 = *Çok sık*) 53 maddeden oluşan bir öz-bildirim ölçeğidir. Bernstein ve arkadaşları (2003) ölçeğin 28 maddeden oluşan kısa formunu da oluşturmuştur. Ölçeğin fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal olmak üzere beş boyutu bulunmaktadır. Her bir boyutu ölçen beş madde bulunmaktadır. Kalan üç madde ise travmatik yaşantının inkâr edilmesini ölçmektedir. İnkârı ölçen maddeler toplam puana dâhil edilmemektedir. Ölçekten alınan puanların artışı çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmal yaşantısının artışı yansıtmaktadır.

Ölçeğin özgün formunun yapı geçerliği psikoterapistlerin bağımsız gözlemleri ile ölçek puanı arasındaki ilişki ile gösterilmiştir (Bernstein ve ark., 2003). Ölçeğin özgün formundan elde edilen bulgulara göre Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları fiziksel istismar için .83 ile .86 arasında, cinsel istismar için .92 ile .95 arasında, duygusal istismar için .84 ile .89 arasında, fiziksel ihmal için .61 ile .78 arasında ve duygusal ihmal için .85 ile .91 arasında değişmektedir (Bernstein ve ark., 2003).

Mevcut araştırmada ölçeğin 28 maddelik formu kullanılmıştır. Ölçeğin bu formunun Türkçe uyarlaması Şar ve arkadaşları (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formunun beş faktörlü yapıyı koruduğu bildirilmiştir. Ölçeğin Türkçe formundan elde edilen puanların disosiyatif yaşantılar ve çocukluk çağı kötüye kullanım ve ihmal yaşantıları ile ilişkili olduğu gösterilerek yapı geçerliği sağlanmıştır (Şar ve ark., 2012). Ölçeğin Türkçe formunun Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının .93 düzeyinde, Gutmann yarım test katsayısının .97 düzeyinde olduğu ifade edilmiştir. Ölçeğin Türkçe formunun iki haftalık zaman diliminde elde edilen test-tekrar test güvenirlik katsayısı .90 düzeyindedir. Alt ölçekler için ise test-tekrar test güvenirlik katsayıları .71 ile .90 arasında değişmiştir. Mevcut araştırmada kullanılan ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının .93 düzeyinde olduğu görülmüştür. Araştırmada kullanılan formun bir örneği EK 3'te sunulmuştur.

2.2.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)

Brennan ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilen Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin madde tepki kuramı temelinde değiştirilmiş hâli olan Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, Fraley ve arkadaşları (2000) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek yetişkin bağlanma boyutlarını ölçmek için geliştirilmiş, 18 maddesi kaygı boyutunu ve 18 maddesi kaçınma boyutunu ölçen, 7'li Likert tipinde (1 = *Hiç katılmıyorum*, 7 = *Kesinlikle katılıyorum*) toplam 36 maddeden oluşan bir öz-bildirim ölçeğidir. Kaygı boyutuna ilişkin puanlar tek sayılı maddelerin ortalaması alınarak oluşturulurken; kaçınma boyutuna ilişkin puanlar çift sayılı maddelerin ortalaması alınarak oluşturulmaktadır. Kaygı boyutundaki puanların artışı bağlanmaya ilişkin kaygı

düzeşinin artışını, kaçınma boyutundaki puanların artışı bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeşinin artışını yansıtmaktadır.

Ölçeğın özğün formunun kullanıldığı çalışmaların ierildiğı bir meta-analiz çalışmasının bulgularına göre kaygı boyutu için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının .90 düzeşinde, kaçınma boyutu için ise .91 düzeşinde olduğu bulunmuştur (Graham ve Unterschute, 2015). Ölçeğın özğün formunun 3 haftalık zaman diliminde elde edilen test-tekrar test güvenirlilik katsayısının kaygı boyutu için .90 düzeşinde, kaçınma boyutu için ise .92 düzeşinde olduğu bulunmuştur (Sibley ve ark., 2005).

Ölçeğın Türkçe uyarlaması Selçuk ve arkadaşları (2005) tarafından yapılmıştır. Ölçeğın iki faktörlü yapısının korunduğu bildirilmiştir. Ölçeğın kaygı boyutu için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının .86 düzeşinde, kaçınma boyutu için ise .90 düzeşinde olduğu ifade edilmiştir. Ölçeğın test-tekrar test güvenirlilik katsayısının kaygı boyutu için .82 düzeşinde, kaçınma boyutu için .81 düzeşinde olduğu ifade edilmiştir. Mevcut araştırmada kaygı boyutu için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının .90 düzeşinde, kaçınma boyutu için ise .91 düzeşinde olduğu görölmüştür. Araştırmada kullanılan formun bir örneğı EK 4'te sunulmuştur.

2.2.4. Zihinselleştirme Ölçeğı (ZÖ)

Zihinselleřtirme Ölçeğı, Dimitrijević ve arkadaşları (2018) tarafından geliştirilen, kişinin zihinselleştirme kapasitesini ölçmeyi amaçlayan 5'li Likert tipi (1 = *Tamamen yanlış*, 5 = *Tamamen doğru*) 28 maddeden oluşan bir öz-bildirim ölçeğidir. Ölçeğın benliğe yönelik zihinselleştirme, diğerlerine yönelik zihinselleştirme ve zihinselleştirme motivasyonu olmak üzere üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu bildirilmiştir. Ölçekten alınan puanların artışı zihinselleştirme kapasitesinin artışını yansıtmaktadır.

Dimitrijević ve arkadaşları (2018) tarafından yürütölen geçerlik ve güvenirlilik çalışmasının bulgularına göre, klinik olmayan bir örneklemede ölçeğın özğün formunun Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .84 düzeşindedir. Ek olarak zihinselleştirme ile kuramsal açıdan ilişkili olduğu düşünülen yetişkin bağlanma boyutları, empati, duygusal

zekâ gibi kavramlar ile zihinselleştirmenin ilişkili olduğu gösterilerek ölçeğin yapı geçerliğine kanıt sağlanmıştır (Dimitrijević ve ark., 2018).

Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması Törenli Kaya ve arkadaşları (basımda) tarafından yürütülmüştür. Ölçeğin üç faktörlü yapısının korunduğu bildirilmiştir. 28 maddelik özgün ölçekten 3 madde gerekli istatistiksel ölçütleri sağlamadığı için çıkartılmıştır. Bu doğrultuda 25 maddelik ölçeğin Türkçe formundan elde edilen toplam puan için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının .84 düzeyinde olduğu, alt boyutlar için Cronbach alfa iç tutarlık katsayılarının .78 ile .80 arasında değiştiği ifade edilmiştir. Mevcut araştırmada toplam puan için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının .87 düzeyinde olduğu görülmüştür. Araştırmada kullanılan formun bir örneği EK 5'te sunulmuştur.

2.2.5. Borderline Kişilik Envanteri (BKE)

Borderline Kişilik Envanteri, Leichsenring (1999) tarafından Kernberg'in yapısal kimlik kuramı temel alınarak oluşturulmuş, doğru-yanlış (1 = *Doğru*, 0 = *Yanlış*) olarak yanıtlanan 53 maddelik bir öz-bildirim ölçeğidir. Ölçeğin ilk 51 maddesi üzerinden toplam puan elde edilmektedir. Ölçek kimlik dağınıklığı, ilkel savunmalar, gerçeklik sınavasında bozulmalar ve yakınlaşmaktan korkma olmak üzere dört boyutlu bir yapıya sahiptir. Ölçekten alınan puanların artışı sınır kişilik yapılanması düzeyinin artışı yansıtmaktadır.

Leichsenring (1999) tarafından yürütülen geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının bulgularına göre farklı örneklemlerde Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .68 ile .91 arasında değişmektedir. Öte yandan yine farklı örneklemlerde test-tekrar test güvenilirlik katsayısının .73 ile .89 arasında değiştiği gösterilmiştir (Leichsenring, 1999).

Ölçeğin Türkçe uyarlaması Aydemir ve arkadaşları (2006) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin dört faktörlü yapısını koruduğu bildirilmiştir. Çalışmadaki tüm katılımcılar için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının .92 düzeyinde, sınırdaki kişilik bozukluğu grubu için ise .84 düzeyinde olduğu ifade edilmiştir. Test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .67

düzeyindedir. Mevcut araştırmada Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .90 düzeyinde bulunmuştur. Araştırmada kullanılan formun bir örneği EK 6’da sunulmuştur.

2.3. İŞLEM

Mevcut çalışma yürütülebilmesi için gerekli izin Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan alınmuştur. İlgili etik izin EK 8’de sunulmuştur. Çalışmanın verileri 2021 yılı Ocak ayında toplanmaya başlanmış, 2021 Mayıs ayında veri toplanması durdurulmuştur. Veriler, Google Formlar kullanılarak toplanmuştur. Çalışmaya katılım bağlantıları (linkleri) çeşitli sosyal medya platformlarında paylaşılmıştır. Veri toplama aracının giriş sayfasında katılımcılara araştırmanın amacını, kimlik bilgilerinin gizli kalacağını, elde edilen verilerin yalnızca araştırma kapsamında kullanılacağını, katılımın gönüllük esasına dayandığını, rahatsızlık duyulduğunda hiçbir yaptırım olmaksızın çalışmanın bırakılabileceğini ve ölçeklerdeki sorulardan rahatsızlık duyulduğu koşulda sorumlu araştırmacı ile iletişime geçilebileceğini bildiren Gönüllü Katılım Formu yer almıştır. Gönüllü Katılım Formu’nun bir örneği EK 1’de sunulmuştur. Gönüllü Katılım Formu ve Demografik Bilgi Formu her zaman başta olmak üzere, ölçeklerin sırasının dengelendiği iki farklı bağlantı oluşturulmuştur. Her bir uygulama 25-30 dakika sürmüştür.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma verileri, SPSS 23 programı ve SPSS yazılımı için geliştirilen PROCESS v3.5 eklentisi (Hayes, 2018) kullanılarak analiz edilmiştir. Çevrimiçi ortamda toplanan verilerden yalnızca tam Şekilde doldurulan ölçek setleri araştırmacıya ulaştığı için çalışmada kayıp veri bulunmamaktadır. Bu doğrultuda kayıp veri analizleri yürütölmemiştir. Normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığını araştırmak için ana değişkenlere ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir.

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma, bağlanmaya ilişkin kaygı, bağlanmaya ilişkin kaçınma, zihinselleştirme ve sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkileri araştırmak için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi uygulanmıştır.

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma boyutlarının ve zihinselleştirmenin aracı etkilerinin araştırılması için SPSS PROCESS v3.5 (Hayes, 2018) eklentisinde mevcut olan Model 6 temel alınarak Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi uygulanmıştır.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Veriler Google Formlar yazılımından SPSS 23 yazılımına otomatik bir şekilde aktarılmıştır. Yalnızca tamamlanmış ölçek setleri araştırmacıya ulaştığı için araştırmada kayıp veri bulunmamaktadır. Çocukluk çağı travmaları toplam puanlarının, bağlanmaya ilişkin kaygı ortalama puanlarının, bağlanmaya ilişkin kaçınma ortalama puanlarının, zihinselleştirme toplam puanlarının ve sınır kişilik yapılanması toplam puanlarının normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığını araştırmak için bu değişkenlere ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Tüm değişkenlerin çarpıklık ve basıklık katsayılarının kabul edilebilir değerler olan -1.5 ve +1.5 (bkz., Tabachnick ve Fidell, 2013) değerleri arasında yer aldığı görülmüştür.

Yürütülen analizler sonucunda elde edilen bulgular üç başlık altında sunulmuştur. İlk kısımda, araştırmadaki ana değişkenlere ilişkin tanımlayıcı özelliklere yer verilmiştir. İkinci kısımda araştırmadaki ana değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerini araştırmak amacıyla yürütülen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi bulgularına yer verilmiştir. Son kısımda ise 1) çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaygı ve zihinselleştirmenin seri aracı rollerini ve 2) çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaçınma ve zihinselleştirmenin seri aracı rollerini araştırmak için yürütülen iki ayrı Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi bulgularına yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMADAKİ ANA DEĞİŞKENLERİN TANIMLAYICI ÖZELLİKLERİ

Araştırmadaki ana değişkenlerin tanımlayıcı özelliklerini araştırmak için çocukluk çağı travmaları toplam puanının, bağlanmaya ilişkin kaygı puan ortalamasının, bağlanmaya ilişkin kaçınma puan ortalamasının, zihinselleştirme toplam puanının ve sınır kişilik yapılanması toplam puanının ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmış, mevcut

araştırmadaki katılımcıların bu değişkenlere verdikleri yanıtlar üzerinden puan aralıkları belirlenmiş ve araştırmada kullanılan ölçeklerden alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar aktarılmıştır. Araştırmadaki ana değişkenlerin tanımlayıcı özellikleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Araştırmadaki Ana Değişkenlerin Tanımlayıcı Özellikleri

Değişkenler	N	Ortalama	SS	Aralık	En Düşük-En Yüksek Değerler
Çocukluk Çağı Travmaları	433	43.58	16.27	25-97	25-125
Bağlanmaya İlişkin Kaygı	433	3.99	1.13	1.50-7	1-7
Bağlanmaya İlişkin Kaçınma	433	3.23	1.09	1-6.33	1-7
Zihinselleştirme	433	96.76	13.08	58-125	25-125
Sınır Kişilik Yapılanması	433	14.20	8.48	0-42	0-51

3.2. ARAşTIRMADAKİ ANA DEğİşKENLER ARASINDAKİ İLİşKİLER

Araştırmadaki ana değişkenlerin arasındaki ilişkileri araştırmak için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yürütülmüştür. Yürütölen analiz sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3*Araştırmadaki Ana Değişkenler Arasındaki İlişkiler*

Değişkenler	1	2	3	4	5
1. Çocukluk Çağı Travmaları	1				
2. Bağlanmaya İlişkin Kaygı	.27***	1			
3. Bağlanmaya İlişkin Kaçınma	.30***	.37***	1		
4. Zihinselleştirme	-.13**	-.18***	-.39***	1	
5. Sınır Kişilik Yapılanması	.38***	.47***	.27***	-.32***	1

** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 3'te görüldüğü üzere, çocukluk çağı travmaları puanları ile bağlanmaya ilişkin kaygı puanları arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .27, p < .001$). Benzer şekilde, çocukluk çağı travmaları puanları ile bağlanmaya ilişkin kaçınma puanları arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .30, p < .001$). Çocukluk çağı travmaları puanları ile zihinselleştirme puanları arasında ise negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.13, p = .006$). Son olarak çocukluk çağı travmaları puanları ile sınır kişilik yapılanması puanları arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .38, p < .001$).

Başlanmaya ilişkin kaygı ile başlanmaya ilişkin kaçınma puanları arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .37, p < .001$). Öte yandan başlanmaya ilişkin kaygı puanları ile zihinselleştirme puanları arasında negatif yönde

istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.18, p < .001$). Son olarak bağlanmaya ilişkin kaygı puanları ile sınır kişilik yapılanması puanları arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .47, p < .001$).

Bağlanmaya ilişkin kaçınma puanları ile zihinselleştirme arasında negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.39, p < .001$). Bağlanmaya ilişkin kaçınma puanları ile sınır kişilik yapılanması arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .27, p < .001$). Son olarak zihinselleştirme puanları ile sınır kişilik yapılanması puanları arasında negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.32, p < .001$).

3.3. SERİ ÇOKLU ARACI DEĞİŞKEN ANALİZLERİ

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma boyutlarının ve zihinselleştirmenin aracı rollerinin araştırılması için Hayes (2018) tarafından geliştirilen PROCESS v3.5 eklentisinde model 6 temel alınarak Seri Çoklu Aracı Değişken Analizleri yürütülmüştür.

Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi'nde üç dolaylı ve bir doğrudan etki olmak üzere dört farklı etki hesaplanabilmektedir. Şekil 3'den de takip edilebileceği gibi birinci dolaylı etki X'in Y üzerindeki yalnızca M1 üzerinden dolaylı etkisi $a1b1$ yolunu, ikinci dolaylı etki X'in Y üzerindeki yalnızca M2 üzerinden dolaylı etkisi $a2b2$ yolunu, üçüncü dolaylı etki X'in Y üzerindeki M1 ve M2 üzerinden seri dolaylı etkisi olan $a1d21b2$ yolunu işaret etmektedir. X'in Y üzerindeki doğrudan etkisi ise c' yolunu işaret etmektedir.

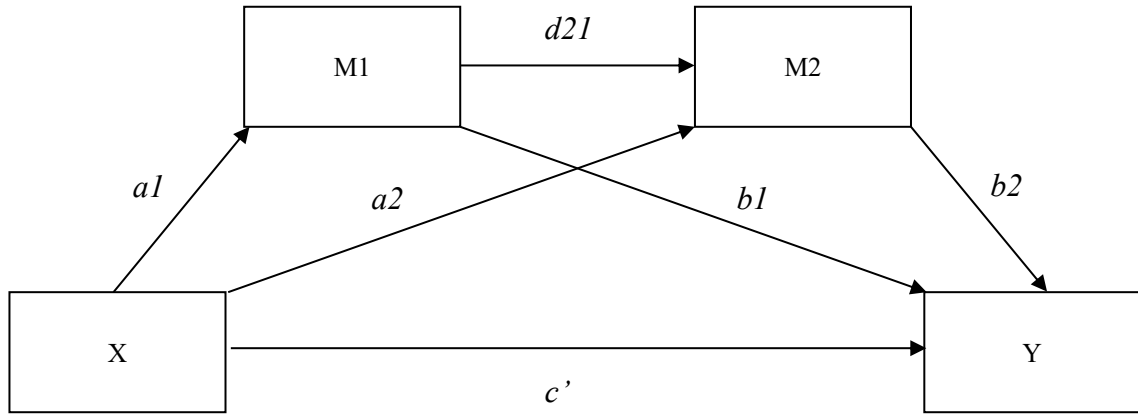
X'in Y üzerindeki toplam etkisi c olarak ifade edilirse, $c = c' + a1b1 + a2b2 + a1d21b2$ denklemi kurulmaktadır. Bir diğer ifadeyle X'in Y üzerindeki toplam etkisi bir doğrudan etki ile üç farklı dolaylı etkinin toplanmasıyla bulunmaktadır.

Analiz çerçevesinde anlamlı dolaylı etkilerin varlığına karar vermek için bootstrap yöntemi sonucunda oluşturulan alt örneklemlerden elde edilen güven aralıkları

kullanılmaktadır. Güven aralığında 0 değerinin yer almadığı koşulda dolaylı etkinin varlığından söz edilebilmektedir (Hayes, 2018).

Şekil 3

Seri Çoklu Aracı Değişken Modeli

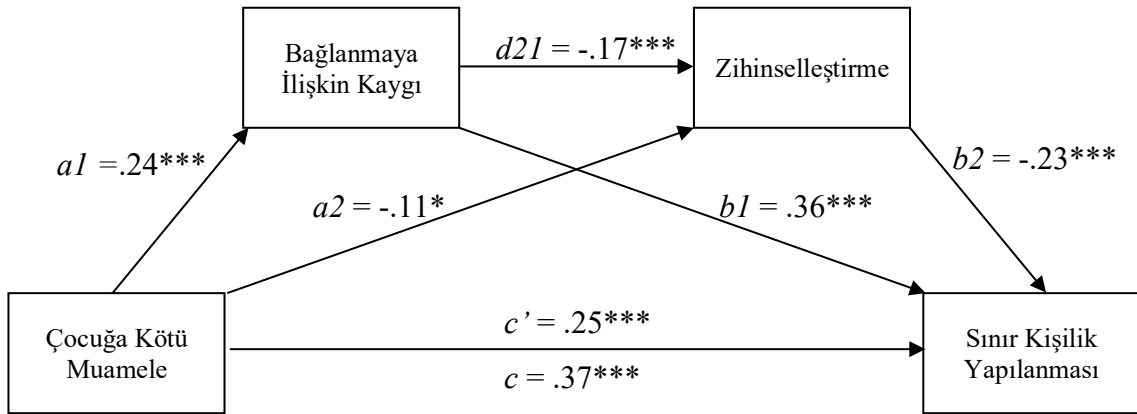
3.3.1. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaygı ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerini

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaygı ve zihinselleştirmenin aracı rollerinin araştırılması için %95 güven aralığında, 5000 bootstrap alt örnekleme kullanılarak Model 6 temelinde Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi yürütülmüştür.

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma modele yordayıcı değişken olarak, sınır kişilik yapılanması ise modele yordanan değişken olarak girilmiştir. Bağlanmaya ilişkin kaygı birinci aracı değişken, zihinselleştirme ise ikinci aracı değişken olarak modele girilmiştir. Son olarak araştırmadaki ana değişkenlerle ilişkili olabileceği düşünülen cinsiyet, yaş, ekonomik düzey ve psikolojik bozukluğa ilişkin bildirimler de modele ortak değişken olarak girilmiştir.

Şekil 4

Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaygı ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerine İlişkin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi

* $p < .05$, *** $p < .001$

Şekil 4'ten de takip edilebilecek analiz sonuçlarına göre, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma bağlanmaya ilişkin kaygıyı istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamaktadır ($a1$ yolu; $\beta = .24$, $SH = .00$, $p < .001$, %95 GA [.01, .02]). Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma zihinselleştirmeyi istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamaktadır ($a2$ yolu; $\beta = -.11$, $SH = .04$, $p = .034$, %95 GA [-.16, -.01]). Bağlanmaya ilişkin kaygı zihinselleştirmeyi istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamaktadır ($d21$ yolu; $\beta = -.17$, $SH = .58$, $p < .001$, %95 GA [-3.16, -.87]). Bağlanmaya ilişkin kaygı sınır kişilik yapılanmasını istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamaktadır ($b1$ yolu; $\beta = .36$, $SH = .32$, $p < .001$, %95 GA [2.05, 3.30]). Zihinselleştirme sınır kişilik yapılanmasını istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamaktadır ($b2$ yolu; $\beta = -.23$, $SH = .03$, $p < .001$, %95 GA [-.20, -.10]). Doğrudan etkiye bakıldığında çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma sınır kişilik yapılanmasını istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamaktadır (c' yolu; $\beta = .25$, $SH = .02$, $p < .001$, %95 GA [.09, .17]). Toplam etkiye bakıldığında ise çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma sınır kişilik yapılanmasını istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamaktadır (c yolu; $\beta = .37$, $SH = .02$, $p < .001$, %95 GA [.15, .24]).

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaygının istatistiksel açıdan anlamlı bir dolaylı etkisinin (çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma → bağlanmaya ilişkin kaygı → sınır kişilik yapılanması) (*a1b1* dolaylı etki = $.24 * .36 = .09$) olduğu bulunmuştur (%95 GA [.05, .13]). Bu bulgu, zihinselleştirmeden bağımsız olarak çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma arttıkça bağlanmaya ilişkin kaygının arttığını, bağlanmaya ilişkin kaygı arttıkça sınır kişilik yapılanması düzeyinin arttığını göstermektedir.

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide zihinselleştirmenin istatistiksel açıdan anlamlı bir dolaylı etkisinin (çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma → zihinselleştirme → sınır kişilik yapılanması) (*a2b2* dolaylı etki = $-.11 * -.23 = .02$) olduğu bulunmuştur (%95 GA [.003, .05]). Bu bulgu, bağlanmaya ilişkin kaygıdan bağımsız olarak çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma arttıkça zihinselleştirmenin azaldığını, zihinselleştirme azaldıkça sınır kişilik yapılanması düzeyinin arttığını göstermektedir.

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaygının ve zihinselleştirmenin seri şekilde istatistiksel açıdan anlamlı bir dolaylı etkisinin (çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma → bağlanmaya ilişkin kaygı → zihinselleştirme → sınır kişilik yapılanması) (*a1d21b2* dolaylı etki = $.24 * -.17 * -.23 = .01$) olduğu bulunmuştur (%95 GA [.003, .02]). Bu bulgu çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma arttıkça bağlanmaya ilişkin kaygının arttığını, bağlanmaya ilişkin kaygı arttıkça zihinselleştirmenin azaldığını, zihinselleştirme azaldıkça sınır kişilik yapılanması düzeyinin arttığını göstermektedir.

Tablo 4 üzerinden takip edilebilecek analiz bulguları, tüm modelin anlamlı olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda bulgular; bağlanmaya ilişkin kaygının, zihinselleştirme kapasitesinin ve ortak değişkenler olarak modele girilen demografik değişkenlerin (cinsiyet, yaş, ekonomik düzey ve psikolojik bozukluğa ilişkin bildirimler) sınır kişilik yapılanması düzeyindeki toplam varyansın %35'ini açıkladığını göstermiştir ($F(7,425) = 32.17, p < .001, R^2 = .35$).

Tablo 4

Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaygı ve Zihinselleştirmenin Rollerinin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi ile Değerlendirilmesi

Değişkenler	M1			M2			Y		
	β	SH	p	β	SH	p	β	SH	p
X	.24	.00	.00	-.11	.04	.03	.25	.02	.00
M1	-	-	-	-.17	.58	.00	.36	.32	.00
M2	-	-	-	-	-	-	-.23	.03	.00
Cinsiyet	-.01	.12	.90	-.12	1.46	.01	-.08	.80	.04
Yaş	-.06	.01	.23	.05	.13	.29	-.04	.07	.38
Ekonomik Düzey	.00	.10	.95	-.05	1.17	.27	-.04	.64	.29
Psikolojik Bozukluk	-.26	.13	.00	-.05	1.65	.35	-.01	.90	.83
Sabit Değer	4.90	.49	.00	115.04	6.50	.00	17.50	4.64	.00
	$R^2 = .14$ $F(5,427) = 13.75$ $p < .001$			$R^2 = .06$ $F(6,426) = 4.81$ $p < .001$			$R^2 = .35$ $F(7,425) = 32.17$ $p < .001$		

Not. Sabit Değer'e ilişkin β sütunu altında verilen tüm değerler b değerleridir.

^a X = Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma, M1 = Bağlanmaya İlişkin Kaygı, M2 = Zihinselleştirme, Y = Sınır Kişilik Yapılanması

3.3.2. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaçınma ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerini

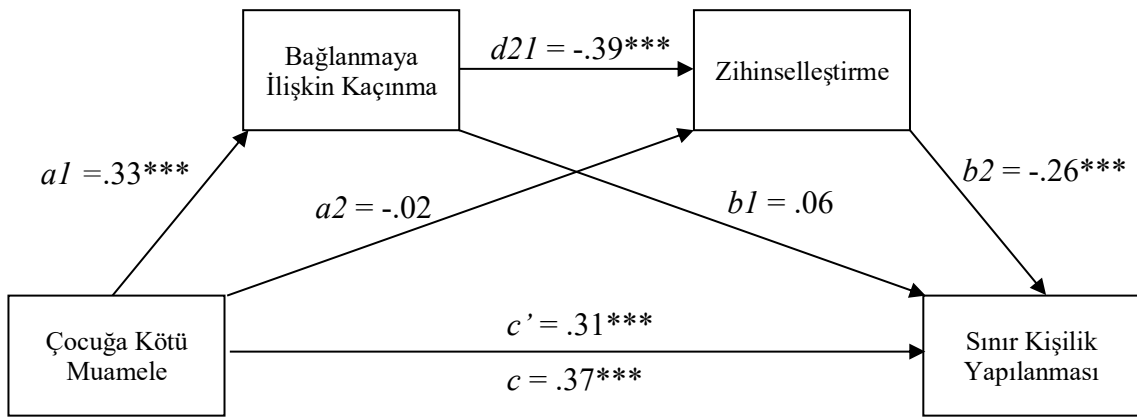
Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaçınma ve zihinselleştirmenin aracı rollerinin araştırılması için %95 güven aralığında, 5000 bootstrap alt örneklem kullanılarak Model 6 temelinde Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi yürütülmüştür.

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma yordayıcı değişken, sınır kişilik yapılanması yordanan değişken, bağlanmaya ilişkin kaçınma birinci aracı değişken ve zihinselleştirme ikinci aracı değişken olarak modele girilmiştir. Son olarak araştırmadaki

ana değişkenlerle ilişkili olabileceği düşünölen cinsiyet, yaşı, ekonomik düzey ve psikolojik bozukluğa ilişkin bildirimler de modele ortak değişken olarak girilmiştir.

Şekil 5

Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaçınma ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerine İlişkin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi

*** $p < .001$

Şekil 5'ten de takip edilebilecek analiz sonuçlarına göre, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma bağlanmaya ilişkin kaçınmayı istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamaktadır ($a1$ yolu; $\beta = .33$, $SH = .00$, $p < .001$, %95 GA [.02, .03]). Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma zihinselleştirmeyi istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamamaktadır ($a2$ yolu; $\beta = -.02$, $SH = .04$, $p = .661$, %95 GA [-.09, .06]). Bağlanmaya ilişkin kaçınma zihinselleştirmeyi istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamaktadır ($d21$ yolu; $\beta = -.39$, $SH = .56$, $p < .001$, %95 GA [-5.78, -3.57]). Bağlanmaya ilişkin kaçınma sınır kişilik yapılanmasını istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamamaktadır ($b1$ yolu; $\beta = .06$, $SH = .38$, $p = .196$, %95 GA [-.25, 1.23]). Zihinselleştirme sınır kişilik yapılanmasını istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamaktadır ($b2$ yolu; $\beta = -.26$, $SH = .03$, $p < .001$, %95 GA [-.23, -.11]). Doğrudan etkiye bakıldığında çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma sınır kişilik yapılanmasını istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamaktadır (c' yolu; $\beta = .31$, $SH =$

.02, $p < .001$, %95 GA [.11, .21]). Toplam etkiye bakıldığında ise çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma sınır kişilik yapılanmasını istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamaktadır (c yolu; $\beta = .37$, $SH = .02$, $p < .001$, %95 GA [.15, .24]).

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaçınmanın istatistiksel açıdan anlamlı bir dolaylı etkisinin (çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma → bağlanmaya ilişkin kaçınma → sınır kişilik yapılanması) ($a1b1$ dolaylı etki = $.33 * .06 = .02$) olmadığı bulunmuştur (%95 GA [-.01, .06]). Bu bulgu, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide zihinselleştirmeden bağımsız olarak bağlanmaya ilişkin kaçınmanın aracı bir role sahip olmadığını göstermektedir.

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide zihinselleştirmenin istatistiksel açıdan anlamlı bir dolaylı etkisinin (çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma → zihinselleştirme → sınır kişilik yapılanması) ($a2b2$ dolaylı etki = $-.02 * -.26 = .01$) olmadığı bulunmuştur (%95 GA [-.02, .03]). Bu bulgu, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaçınmadan bağımsız olarak zihinselleştirmenin aracı bir role sahip olmadığını göstermektedir.

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaçınmanın ve zihinselleştirmenin seri şekilde istatistiksel açıdan anlamlı bir dolaylı etkisinin (çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma → bağlanmaya ilişkin kaçınma → zihinselleştirme → sınır kişilik yapılanması) ($a1d21b2$ dolaylı etki = $.33 * -.39 * -.26 = .03$) olduğu bulunmuştur (%95 GA [.02, .05]). Bu bulgu çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma arttıkça bağlanmaya ilişkin kaçınmanın arttığını, bağlanmaya ilişkin kaçınma arttıkça zihinselleştirmenin azaldığını ve zihinselleştirme azaldıkça sınır kişilik yapılanması düzeyinin arttığını göstermektedir.

Tablo 5 üzerinden takip edilebilecek analiz bulguları tüm modelin anlamlı olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda bulgular; bağlanmaya ilişkin kaçınmanın, zihinselleştirme

kapasitesinin ve ortak değişkenler olarak modele girilen demografik değişkenlerin (cinsiyet, yaşı, ekonomik düzey ve psikolojik bozukluğa ilişkin bildirimler) sınır kişilik yapılanması düzeyindeki toplam varyansın %24'ünü açıkladığını göstermiştir ($F(7,425) = 19.37, p < .001, R^2 = .24$).

Tablo 5

Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaçınma ve Zihinselleştirmenin Rollerinin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi ile Değerlendirilmesi

Değişkenler	M1			M2			Y		
	β	SH	p	β	SH	p	β	SH	p
X	.33	.00	.00	-.02	.04	.66	.31	.02	.00
M1	-	-	-	-.39	.56	.00	.06	.38	.20
M2	-	-	-	-	-	-	-.26	.03	.00
Cinsiyet	-.06	.12	.22	-.14	1.37	.00	-.09	.86	.05
Yaşı	-.13	.01	.01	.01	.12	.80	-.05	.08	.29
Ekonomik Düzey	.08	.10	.11	-.02	1.11	.59	-.05	.69	.27
Psikolojik Bozukluk	.02	.13	.67	-.01	1.50	.83	-.10	.93	.02
Sabit Değer	2.95	.47	.00	118.94	5.74	.00	31.46	5.05	.00
	$R^2 = .12$			$R^2 = .17$			$R^2 = .24$		
	$F(5,427) = 11.28$			$F(6,426) = 14.73$			$F(7,425) = 19.37$		
	$p < .001$			$p < .001$			$p < .001$		

Not. Sabit Değer'e ilişkin β sütunu altında verilen tüm değerler b değerleridir.

^a X = Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma, M1 = Bağlanmaya İlişkin Kaçınma, M2 = Zihinselleştirme, Y = Sınır Kişilik Yapılanması

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma boyutlarının ve zihinselleştirmenin aracı rollerinin araştırıldığı mevcut araştırmanın bu bölümünde, yürütülen istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular mevcut alanyazın ışığında tartışılmıştır. Birinci kısımda araştırmadaki ana değişkenler olan çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma, bağlanmaya ilişkin kaygı, bağlanmaya ilişkin kaçınma, zihinselleştirme ve sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkilere dair elde edilen bulgular tartışılmıştır. İkinci kısımda çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma boyutlarının ve zihinselleştirmenin aracı rollerine ilişkin bulgular tartışılmıştır. Üçüncü kısımda araştırmanın klinik doğrularını tartışılmıştır. Son kısımda ise araştırmanın sınırlılıkları vurgulanmış ve gelecek araştırmalar için öneriler sunulmuştur.

4.1. ARAŞTIRMADAKİ ANA DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde araştırmadaki ana değişkenler olan çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma, bağlanmaya ilişkin kaygı, bağlanmaya ilişkin kaçınma, zihinselleştirme ve sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkiler alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile bağlanmaya ilişkin kaygı arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma düzeyi arttıkça bağlanmaya ilişkin kaygı artmaktadır. Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile bağlanmaya ilişkin kaçınma arasında da pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma düzeyi arttıkça bağlanmaya ilişkin kaçınma artmaktadır. Bu bulguların alanyazın ile uyumlu olduğu görülmektedir. Alanyazında çocukluk döneminde kötü muameleye maruz

kalma ile hem bağlanmaya ilişkin kaygının hem de bağlanmaya ilişkin kaçınmanın pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerinin olduğu gösterilmiştir (Erözkan, 2016; Godbout ve ark., 2009; Limke ve ark., 2010; Riggs ve Kaminski, 2010; Widom ve ark., 2018). Bebeğin yakınlık talebinin reddedildiği, yok sayıldığı ya da cezalandırıldığı istismar ve ihmal bağlamında bebeğin bakım verenleri ihtiyaçlarına cevap veren, duygusal açıdan erişilebilir ve koruyucu olarak algılama ihtimalini azalmaktadır (Widom ve ark., 2018). Bir diğer ifadeyle kötü muameleye maruz kalan bebek güvenli bağlanma tesis etmek için gerekli olan bakım veren deneyimine sahip olamamaktadır. Kötü muamele sonucunda çocuk bakım verene karşı yapışkan ve talepkâr davranışlarla kendisini gösteren bağlanmaya ilişkin kaygı geliştirebileceği gibi bakım veren ile yakınlaşmaktan kaçınma ile kendisini gösteren bağlanmaya ilişkin kaçınma da geliştirebilmektedir (Cramer ve Kelly, 2010; Fraley ve ark., 1998; Widom ve ark., 2018). Bununla birlikte çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın çocuğun içsel çalışan modellerini etkileyeceği ve bunun sonucu olarak yetişkinlik yaşamında da kişinin bağlanmaya ilişkin kaygı ve bağlanmaya ilişkin kaçınma deneyimlemeye yatkın olacağı vurgulanmaktadır (Bowlby, 1969, 1973; Lamb ve ark., 1985; Finzi ve ark., 2001).

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile zihinselleştirme arasında negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma düzeyi arttıkça zihinselleştirme kapasitesi azalmaktadır. Alanyazında çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile zihinselleştirme kapasitesinin negatif yönde ilişkili olduğuna ilişkin çalışmalar bulunmaktadır (ör., Chiesa ve Fonagy, 2014; Duval ve ark., 2018; Penner ve ark., 2019). Bu ilişkiye dair kuramsal tartışmalar incelendiğinde, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalan kişilerde kötü muamele yaşantısına bağlı olarak diğer kişilerin kötü niyetli olduğuna yönelik oluşabilecek algının diğer kişilerin zihinsel durumlarını anlamaya yönelik arzuyu bastırması (Allen, 2013; Fonagy ve ark., 2002), istismar ve ihmal eden bakım verenlerin çocuğa zihinsel durumları keşfedecek güvenli bir ortam sunmakta başarısız olması (Allen, 2013; Fonagy ve Luyten, 2009) ve kötü muamele yaşantısına maruz kalan kişilerin otomatik zihinselleştirme yapmaya yönelik eğilimlere sahip olması (Bateman ve Fonagy, 2019) gibi etkenlerin zihinselleştirme kapasitesindeki azalmayla ilişkisinin vurgulandığı görülmektedir.

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasında ise pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma düzeyi arttıkça sınır kişilik yapılanması artmaktadır. Bu bulgunun alanyazın ile uyumlu olduğu görülmektedir (ör., Fossati ve ark., 2016; Igarashi ve ark., 2010; Izdebska ve ark., 2020). Alanyazında istismar ve ihmal yaşantısına maruz kalan çocuğun sağ-kalımının bağlı olduğu bakım verenin istismarcı yönünü deneyimlememe amacıyla yaşantılarını bölme savunma mekanizmasını kullanarak böldüğü, bunun sonucunda da benlik ve diğerleri temsillerinin bütünleşmediği, bir diğer ifadeyle sınır kişilik yapılanmasının tanımlayıcı niteliği olan kimlik dağınıklığının ortaya çıktığı vurgulanmaktadır (Caligor ve ark., 2018; McWilliams, 2011). Erken çocukluk döneminde aşırı düzeyde kullanılan savunma mekanizmalarının yetişkinlik döneminde kişiliğin bir parçası hâline geldiği vurgulandığı için (Cramer ve Block, 1998) bu ilişkinin yetişkinlik döneminde de belirgin olarak gözlemlendiği ifade edilmektedir (Herman, 1992).

Mevcut çalışmada bağlanmaya ilişkin kaygı ile zihinselleştirme arasında negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle bağlanmaya ilişkin kaygı arttıkça zihinselleştirme kapasitesi azalmaktadır. Bu bulgunun alanyazın ile uyumlu olduğu görülmektedir (ör., Brugnera ve ark., 2020; Dimitrijević ve ark., 2018; Hayden ve ark., 2019). Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin kullandıkları bağlanma sistemini yüksek etkinleştiren stratejilerin otomatik zihinselleştirme eğilimine yol açtığı ifade edilmektedir (Luyten ve ark., 2019). Bu doğrultuda bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin karmaşık ve gerçekçi zihinsel çıkarımlar yapabilmek için gerekli olan kontrollü zihinselleştirmeyi yapamadıklarından zihinsel durumlara ilişkin basit, gerçekçi olmayan ve işlevsiz çıkarımlar yapabildikleri vurgulanmıştır (Luyten ve ark., 2019). Öte yandan bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin benliklerine ilişkin olumsuz temsillerinden dolayı kendilerini gözleme kapasitelerinin düşük olabileceği vurgulanmıştır (Dimitrijevic ve ark., 2018). Bununla birlikte bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişiler zihinsel temsilleri ile uyumlu olmayan bilgilere karşı dirençli bir yapıda olduğundan (Mikulincer ve Arad, 1999), benliğin değerli olduğunu işaret eden ve diğerlerinin kendilerine karşı reddedici olmadığını işaret eden niyetli zihinsel durumları anlama ve yorumlama konusunda güçlük yaşıyor olabilirler.

Bağlanmaya ilişkin kaçınma ile zihinselleştirme arasında negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle bağlanmaya ilişkin kaçınma arttıkça zihinselleştirme kapasitesi azalmaktadır. Bu bulgunun da mevcut alanyazın ile uyumlu olduğu görülmüştür. Zira alanyazında bağlanmaya ilişkin kaçınmanın zihinselleştirme ile negatif yönde ilişkisi olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (ör., Brugnera ve ark., 2020; Dimitrijević ve ark., 2018; Hayden ve ark., 2019). Alanyazında, bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin sahip oldukları diğer kişilerin güvenilmez ve/veya kötü niyetli olduğu olumsuz zihinsel temsiller nedeniyle diğer kişilerin niyetli zihinsel durumlarını anlamaktan kaçınarak kendi öz-saygılarını korumaya çalıştıkları ifade edilmektedir (Redondo ve Luyten, 2018). Bir diğer ifadeyle düşük zihinselleştirme kapasitesi bu kişiler için öz-saygılarını koruma adına kullandıkları bir tür savunma olabilir. Bununla birlikte bu kişilerin benliklerindeki olumsuz yönleri görmeye yönelik motivasyonlarının düşük olması (Mikulincer ve Shaver, 2016), bu kişilerin benliklerine dair uygun ve gerçekçi zihinsel çıkarımlar yapmakta zorlandıklarına, bir diğer ifadeyle zihinselleştirme kapasitelerinin düşük olduğuna işaret edebilir.

Bağlanmaya ilişkin kaygı ile sınır kişilik yapılanması arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle bağlanmaya ilişkin kaygı arttıkça sınır kişilik yapılanması düzeyi artmaktadır. Benzer şekilde bağlanmaya ilişkin kaçınma ile sınır kişilik yapılanması arasında da pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle bağlanmaya ilişkin kaçınma arttıkça sınır kişilik yapılanması düzeyi artmaktadır. Yapılan araştırmalar, mevcut çalışmanın bulgularına paralel biçimde hem bağlanmaya ilişkin kaygının hem de bağlanmaya ilişkin kaçınmanın sınır kişilik yapılanması ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir (ör., Igarashi ve ark., 2009; Salandé ve Hawkins, 2017). Fonagy (2001) sınır kişilik yapılanmasının temel niteliği olan kimlik dağınıklığının bütünleşmemiş benlik ve diğerleri içsel çalışan modellerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığını vurgulamıştır. Mikulincer (1995) de benzer şekilde bağlanmaya ilişkin kaygı ve bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin benliğe ilişkin iyi ve kötü yönlerin uyum içerisinde birlikte var olabileceğini kabul etmekte güçlük yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu kuramsal çerçevede doğrultusunda bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek ve bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek

kişilerin sahip oldukları bütünleşmemiş ve kutuplu içsel çalışan modellerin sınır kişilik yapılanmasının zeminini oluşturduğu düşünülebilir.

Son olarak zihinselleştirme ile sınır kişilik yapılanması arasında negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle zihinselleştirme kapasitesi arttıkça sınır kişilik yapılanması azalmaktadır. Bu bulgunun da mevcut alanyazınla uyumlu olduğu görülmektedir. Alanyazında zihinselleştirme ile sınır kişilik yapılanması arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (ör., Fischer-Kern ve ark., 2010, Fonagy ve ark., 2016). Kişinin davranışlarının altında yatan niyetli zihinsel durumları algılamasını ve diğerlerinin farklı zihinsel durumları olduğunu kabul etmesini sağlayan zihinselleştirme kapasitesinin, bütünleşmiş bir kimliğin öncülü olduğu ifade edilmiştir (De Meulemeester ve ark., 2017). Bu çerçevede benliğe ve diğerlerine ilişkin zihinsel durumları anlama hususundaki güçlüklerin, bir diğer ifadeyle zihinselleştirme kapasitesinin düşüklüğünün benlik ve diğerleri temsillerini bütünsel bir çerçevede birleştirme hususunda güçlükler yol açarak sınır kişilik yapılanmasına zemin hazırladığı düşünülebilir.

4.2. ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE KÖTÜ MUAMELEYE MARUZ KALMA İLE SINIR KİŞİLİK YAPILANMASI ARASINDAKİ İLİŞKİDE YETİŞKİN BAĞLANMA BOYUTLARININ VE ZİHİNSELLEŞTİRMENİN ARACI ROLLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

Bu bölümde çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma boyutlarının ve zihinselleştirmenin aracı rollerinin araştırıldığı Seri Çoklu Aracı Değişken Analizlerinden elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Araştırmada 1) çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaygı ile zihinselleştirmenin ve 2) çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaçınma ile zihinselleştirmenin aracı rollerinin araştırıldığı iki model araştırıldığı için değerlendirmeler iki farklı başlık altında sunulmuştur.

4.2.1. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaygının ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerine İlişkin Değerlendirmeler

Cinsiyet, yaş, ekonomik düzey ve psikolojik bozukluğa ilişkin bildirimlerin kontrol edildiği Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi bulguları, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaygının ve zihinselleştirmenin hem birbirlerinden bağımsız bir şekilde hem de seri bir şekilde aracı rolleri olduğunu göstermiştir.

Zihinselleştirme kontrol edildiğinde çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaygının aracı bir rolü bulunmaktadır. Bir diğer ifadeyle zihinselleştirmeden bağımsız olarak çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma düzeyi arttıkça bağlanmaya ilişkin kaygı artmakta, bağlanmaya ilişkin kaygı arttıkça da sınır kişilik yapılanması düzeyi artmaktadır.

Bağlanmaya ilişkin kaygı kontrol edildiğinde çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide zihinselleştirmenin aracı bir rolü bulunmaktadır. Bir diğer ifadeyle bağlanmaya ilişkin kaygıdan bağımsız olarak çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma düzeyi arttıkça zihinselleştirme kapasitesi azalmakta, zihinselleştirme kapasitesi azaldıkça da sınır kişilik yapılanması düzeyi artmaktadır.

Son olarak çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaygının ve zihinselleştirmenin seri bir şekilde aracı rolleri bulunmaktadır. Bir diğer ifadeyle çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma düzeyi arttıkça bağlanmaya ilişkin kaygı artmakta, bağlanmaya ilişkin kaygı arttıkça zihinselleştirme kapasitesi azalmakta, zihinselleştirme kapasitesi azaldıkça da sınır kişilik yapılanması düzeyi artmaktadır.

Bilindiği kadarıyla çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaygının ve zihinselleştirmenin bağımsız olarak ya da seri bir şekilde aracı rollerinin araştırıldığı bir araştırma bulunmamaktadır. Bu doğrultuda mevcut bulguların sınır kişilik yapılanmasının etiyojisine ilişkin anlayışa özgün bir katkı sunduğu düşünülmektedir.

Giriş bölümünde de aktarıldığı üzere; istismar ve ihmal bağlamında bebeğin güvenli bağlanma tesis etmek için gerekli olan bakım vereni erişilebilir olarak algıma deneyimini yaşayamayacağı düşünülmektedir (Widom ve ark., 2018). İstismar ve ihmal bağlamında yakınlık arama bebek için uygun bir seçenekse, bebek istismar ve ihmal eden bakım veren ile fiziksel yakınlığı sağlamak için yapışkan davranışlar sergileyebilmektedir (Cramer ve Kelly, 2010). Örneğin ihmal edilen çocuk, ihtiyaçlarını bakım verene aktarma hususunda güçlük çektiğini düşünerek taleplerini arttırabilir (Widom ve ark., 2018). Bu taleplerin artışı bakım verenin çocuğa yönelik dikkatin arttırırsa çocuk, bağlanmaya ilişkin kaygının tipik görünümünden olan talepkâr ve yapışkan davranışları sürdürmenin etkili olduğuna karar verebilir (Widom ve ark., 2018). Bu doğrultuda çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma bağlanmaya ilişkin kaygının oluşmasına zemin hazırlayabilmektedir.

İçsel çalışan modeller (Bowlby, 1973) aracılığıyla yetişkinlik dönemine taşındığı düşünülen bağlanmaya ilişkin kaygının zihinselleştirme kapasitesindeki düşüklüklerle ilişkili olduğu düşünülmektedir (Luyten ve ark., 2019). Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin kullandığı bağlanma sistemini yüksek etkinleştiren stratejilerin stres içeren anlarda uyarılmışlık düzeyini arttırdığı ve buna bağlı olarak da bu kişilerde otomatik zihinselleştirme eğilimlerinin arttığı düşünülmektedir (Luyten ve ark., 2019). Bir diğer ifadeyle bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin duygulanımsal uyarılmışlık hâline daha kolay geçmesine zemin hazırlayan bağlanma sistemini yüksek etkinleştiren stratejiler, bu kişilerin benliğe ve diğerlerine ilişkin zihin durumlarını anlayıp yorumlamak için gerekli olan kontrollü zihinselleştirmeyi yapmalarını güçleştirmektedir.

Öte yandan bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin benliklerine dair olumsuz bir içsel çalışan modele sahip oldukları ifade edilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2016). Bu çerçevede bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin benliklerine ilişkin olumsuz temsillerinden dolayı kendilerini gözleme, bir diğer ifadeyle benliğe ilişkin zihinselleştirme yapabilme kapasitelerinin sınırlı olduğu düşünülebilir (Dimitrijević ve ark., 2018). Örneğin değersiz olduğuna ilişkin benlik temsiline sahip olan bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek bir kişi, bu değersizlik yaşantılarından kaçınmak için benliğe ilişkin düşük düzeyde zihinselleştirme yapıyor olabilir. Bununla birlikte bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin zihinsel temsilleriyle uyumlu olmayan bilgileri özümsemeye ilişkin düşük motivasyona sahip olmaları (Mikulincer ve Arad, 1999), bu kişilerin benliklerine dair olumsuz temsilleriyle uyumsuz olan olumlu yaşantıları da zihinselleştirmekte güçlük çekmelerine zemin hazırlayabilir. Örneğin, değersiz olduğuna ilişkin benlik temsiline sahip olan bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek bir kişi, kendisinin değerli olduğuna dair işaretleri zihinselleştirmekte de güçlük yaşayabilir. Bu doğrultuda bu kişilerin benliğe ilişkin zihinselleştirme düşüklükleri hem kendilerine dair olumsuz temsiller dolayısıyla kendilerini gözlemekten kaçınmakla hem de kendilerine dair olumsuz temsiller ile uyumlu olmayan olumlu yaşantıları özümsemekten kaçınmakla ilişkilendirilebilir.

Diğerlerine yönelik zihinselleştirme açısından düşünüldüğünde bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin sahip oldukları diğerlerine yönelik olumlu (ör., diğerleri yetkindir) temsilleri, diğer kişilerin kendilerine ilişkin olumsuz zihinsel durumlarını algılayıp yorumlamalarını zorlaştırabilir. Örneğin bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek bir kişi diğer kişilere yönelik idealleştirilmiş zihinsel temsillerinden dolayı duygusal partnerinin kendisine ilişkin saldırgan dürtülerini algılamakta güçlük çekebilir. Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek bir kişi diğerlerinin kendisine karşı reddedici olduğuna ilişkin temsili (bkz., Mikulincer ve Shaver, 2016) ile uyumlu olarak diğer kişilerin kendisine karşı kabul edici olduğu işaretleri algılamakta da güçlük çekebilir. Örneğin diğer kişilerin reddedici olduğuna ilişkin temsile sahip olan bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişi, arkadaşının kendisine karşı sevecen olduğu zihin durumlarını algılayıp yorumlamakta güçlük çekebilir.

Benliğe ilişkin olumsuz yönleri zihinselleştirmekte güçlük çeken kişinin bölme-temelli savunma mekanizmalarını kullanarak olumlu ve olumsuz yaşantıların bir arada olmasına yönelik çatışmayı bölünmüş olumlu kutbun baskın olduğu şekilde düzenlediği düşünülebilir. Bu doğrultuda bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek olan kişinin düşük zihinselleştirme kapasitesi, kişinin benliğini kutuplu ve gerçekçi olmayan bir şekilde tümüyle iyi olarak algılamasına sebep olabilir. Buna karşılık benliğe ilişkin olumlu yönleri zihinselleştirmekte güçlük çeken kişinin bölme-temelli savunma mekanizmalarını kullanarak olumlu ve olumsuz yaşantıların bir arada olmasına yönelik çatışmayı bölünmüş olumsuz kutbun baskın olduğu şekilde düzenlediği düşünülebilir. Bu doğrultuda bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek olan kişinin düşük zihinselleştirme kapasitesi, kişinin benliğini kutuplu ve gerçekçi olmayan bir şekilde tümüyle kötü olarak algılamasına da zemin hazırlayabilir.

Öte yandan diğerlerine yönelik olumlu yönleri zihinselleştirmekte güçlük çeken bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek bir kişinin diğerlerini tümüyle kötü olarak algıladığı düşünülebilir. Buna karşılık diğerlerine yönelik olumsuz yönleri zihinselleştirmekte güçlük çeken bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek bir kişinin diğerlerini tümüyle iyi olarak algıladığı düşünülebilir.

Bu doğrultuda benliğe ve diğerlerine ilişkin zihinselleştirme kapasitesindeki azalmaların, benliğin ve diğerlerinin iyi ve kötü yönlerinin bütünleşmiş ve gerçekçi bir şekilde algılanmasını engellediği düşünülebilir. Bir diğer ifadeyle benliğe ve diğerlerine ilişkin zihinsel durumları anlayıp yorumlamakta güçlük çeken kişinin benliğine ve diğerlerine ilişkin deneyimleri bütünleşmiş bir kimlik altında birleştirmekte zorlanması beklenebilir. Zihinselleştirme kapasitesinin tutarlı bir kimlik hissi oluşturmayı ve sürdürmeyi mümkün kıldığı (bkz., Fonagy ve Luyten, 2018) ve diğer kişilerin içsel deneyimlerini doğru bir şekilde algılayamamanın kimlik dağınıklığı ile ilişkili olduğu (bkz., Caligor ve ark., 2018) bilgileri ile uyumlu olarak bu kuramsal tartışmanın, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalan bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin sahip oldukları düşük zihinselleştirme kapasitesinin sınır kişilik yapılına nasıl zemin hazırladığına dair bir açıklama çerçevesi sunduğu düşünülmektedir.

4.2.2. Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Bağlanmaya İlişkin Kaçınmanın ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerine İlişkin Değerlendirmeler

Cinsiyet, yaş, ekonomik düzey ve psikolojik bozukluğa ilişkin bildirimlerin kontrol edildiği Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi bulguları, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaçınmanın ve zihinselleştirmenin seri bir şekilde aracı rolleri olduğunu göstermiştir. Ancak zihinselleştirme kontrol edildiğinde bağlanmaya ilişkin kaçınmanın, bağlanmaya ilişkin kaçınma kontrol edildiğinde ise zihinselleştirmenin çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağımsız aracı rolleri bulunmamaktadır.

Zihinselleştirme kontrol edildiğinde çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaçınmanın aracı bir rolü bulunmamaktadır. Bu doğrultuda zihinselleştirme kontrol edildiğinde, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma düzeyi arttıkça bağlanmaya ilişkin kaçınmanın arttığı ancak bağlanmaya ilişkin kaçınmanın sınır kişilik yapılanması ile ilişkili olmadığı görülmüştür.

Bağlanmaya ilişkin kaçınma kontrol edildiğinde ise çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide zihinselleştirmenin aracı bir rolü bulunmamaktadır. Bu doğrultuda bağlanmaya ilişkin kaçınma kontrol edildiğinde çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın zihinselleştirme ile ilişkili olmadığı ancak zihinselleştirme düştükçe sınır kişilik yapılanması düzeyinin arttığı görülmüştür.

Son olarak çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaçınmanın ve zihinselleştirmenin seri bir şekilde aracı rolleri bulunmaktadır. Bir diğer ifadeyle çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma düzeyi arttıkça bağlanmaya ilişkin kaçınma artmakta,

bağlanmaya ilişkin kaçınma arttıkça zihinselleştirme kapasitesi azalmakta, zihinselleştirme kapasitesi azaldıkça da sınır kişilik yapılanması düzeyi artmaktadır.

Bilindiği kadarıyla çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağlanmaya ilişkin kaçınmanın ve zihinselleştirmenin bağımsız olarak ya da seri bir şekilde aracı rollerinin araştırıldığı bir araştırma bulunmamaktadır. Bu doğrultuda mevcut bulguların sınır kişilik yapılanmasının etiolojisine ilişkin anlayışa özgün bir katkı sunduğu düşünülmektedir.

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma bağlanmaya ilişkin kaygıya zemin hazırlayabileceği bağlanmaya ilişkin kaçınmaya da zemin hazırlayabilir (Widom ve ark., 2018). Örneğin ihmal edilen çocuk, ihtiyaçlarını bakım verene aktarma hususunda güçlük çektiğini düşünerek taleplerini arttırdığı hâlde bu taleplerin çocuğa yönelmiş dikkat ile sonuçlanmaması, çocuğun yakınlık arayışından kaçınmasına zemin hazırlayabilir (Widom ve ark., 2018). İstismara maruz kalan bir çocuk da yakınlığı olumsuz yaşantılarla eşleştirerek yakınlaşmaya yönelik korku ile kendisini gösteren bağlanmaya ilişkin kaçınma geliştirebilir (Widom ve ark., 2018). Bu doğrultuda bakım veren tarafından istismar ya da ihmal edilen çocuk bakım verenin davranışlarını tahmin edemediği ve bakım vereni erişilebilir algılamadığı için bağlanmaya ilişkin kaçınma geliştirebilmektedir (Cramer ve Kelly, 2010; Fraley ve ark., 1998).

İçsel çalışan modeller (Bowbly, 1973) aracılığıyla yetişkinlik dönemine taşındığı düşünülen bağlanmaya ilişkin kaçınmanın zihinselleştirme kapasitesindeki düşüklüklerle ilişkili olduğu düşünülmektedir (Luyten ve ark., 2019). Bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişiler ikincil bağlanma stratejileri olarak bağlanma sistemini düşük etkinleştiren stratejileri kullanmaktadırlar (Mikulincer ve Shaver, 2016). Bu doğrultuda bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek olan kişiler, bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek olan kişilerden farklı olarak bağlanma sistemini düşük etkinleştiren stratejileri kullanmalarından dolayı duygulanımsal uyarılmışlık düzeylerini koruyabilmektedirler (Luyten ve ark., 2019). Bu doğrultuda bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin benliğe ve diğerlerine ilişkin karmaşık zihin durumlarını anlamaya imkân tanıyan kontrollü zihinselleştirmeyi yapabildikleri söylenebilmektedir. Ancak

bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin sorun yaşadıkları zihinselleştirme boyutu otomatikçe karşı kontrollü zihinselleştirmeden ziyade bilişsele karşı duygulanımsal zihinselleştirme boyutudur (Luyten ve ark., 2020). Bu kişiler benliğe ve diğerlerine ilişkin sanki doğru bir zihinselleştirme yapabiliyor gibi görünseler de bu zihinselleştirmenin duygulanımsal boyuttan yoksun olduğu ifade edilmektedir (Luyten ve ark., 2019). Bir diğer ifadeyle bu kişilerin kendilerinin ve diğerlerinin duygu içeren zihinsel durumlarını anlayıp yorumlamakta güçlük çektiği söylenebilmektedir.

Bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin savunmacı bir geri çekilme stratejisi olarak zihinsel durumları anlamaktan kaçındıkları ifade edilmektedir (Redondo ve Luyten, 2018). Zira bu kişilerin benliğe ve diğerlerine ilişkin zihinsel durumların kendileri için bir tehlike teşkil ettiğini düşündükleri vurgulanmaktadır (Redondo ve Luyten, 2018). Bu çerçevede bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin, diğer kişilerin güvenilmez ve/veya kendilerine karşı kötü niyetli olarak algılandığı olumsuz zihinsel temsiller nedeniyle diğer kişileri anlamaktan kaçınarak öz-saygılarını ve psikolojik iyi olma hâllerini korumaya çalıştıkları düşünülebilir. Benzer şekilde bu kişilerin benliklerine ilişkin olumsuz yönleri öz-saygıları ve psikolojik iyi olma hâlleri için bir tehdit olarak algılayıp bu yönleri zihinselleştirmekte güçlük çektikleri düşünülebilir.

Bir savunma stratejisi olarak zihinselleştirmekten kaçınma, bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin neden bilişsel zihinselleştirme yapabilirken duygulanımsal zihinselleştirme yapmakta güçlük çektikleri hususunda bilgi sağlayabilir. Bu kişiler diğer kişilerin kendilerine karşı kötü niyetli olabileceği algısı doğrultusunda, diğer kişilerin kendilerine karşı olan bu niyetlerini algılayarak bunlara karşı kendilerini hazırlıklı kılmaya çalışabilirler. Bir diğer ifadeyle diğerlerinin kendilerine karşı kötü niyetli olacağını düşünen kişi, bu kötü niyeti algıladığı takdirde kendisini koruyabileceğini düşündüğünden diğer kişilerin ne düşünüyor olabileceğini (zihinselleştirmenin bilişsel boyutu) algılayıp yorumlayabilir. Ancak bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek olan kişi, diğer kişilerin duygularını anlamının kendisi için işlevsel olmadığını, aksine kendisine yöneltilmiş kötücül duyguların öz-saygısı için bir tehdit olduğunu düşünebilir.

Zihin durumlarını algılamaya yönelik savunmacı bir geri çekilmeye sahip olan bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin düşük zihinselleştirme kapasiteleri sınır kişilik yapılanmasına zemin hazırlayabilir. Bu kişiler düşük zihinselleştirme kapasitelerinin bir sonucu olarak benliğe ve diğerlerine ilişkin tek yönlü zihinsel temsiller oluşturabilirler. Bir diğer ifadeyle bu kişilerin birçok deneyimi zihinselleştirilememiş şekilde kaldığı için benliğe ve diğerlerine ilişkin bütünsel algıların oluşmayacağı düşünülebilir. Bateman ve Fonagy (2019) yabancı benlik (*alien-self*) deneyimleri olarak adlandırdıkları kişilerin zihinselleştiremedikleri bu deneyimleri yansıtıcı özdeşim süreci ile dış dünyaya atfedebileceklerini ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin düşük zihinselleştirme kapasitelerinin bir sonucu olarak bölme-temelli savunma mekanizmalarını kullanmalarının da benlik ve diğerleri temsillerinin bütünleşmesini engelleyerek kimlik dağınıklığının oluşmasına katkı sunduğu düşünülebilir. Bu doğrultuda bu kuramsal tartışmanın, bütünleşmiş bir kimliğin öncülü olduğu ifade edilen (bkz., De Meulemeester ve ark., 2017) zihinselleştirme kapasitesinin çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalan bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerde düşük olmasının sınır kişilik yapılanmasına nasıl zemin hazırladığına dair bir açıklama çerçevesi sunduğu düşünülmektedir.

Son olarak, bağlanmaya ilişkin kaygıyı içeren modelden farklı olarak bağlanmaya ilişkin kaçınmanın ve zihinselleştirmenin birbirlerinden bağımsız bir şekilde çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide aracı rollere sahip olmadığı görülmüştür. Hayes (2018) seri aracılık modellerindeki aracı değişkenler arasındaki ilişkinin katsayısı arttıkça bu durumun gerçekleşebileceğini işaret etmiştir. Bununla uyumlu olarak mevcut araştırmada kurulan ikinci modelde en yüksek ilişki katsayısının bağlanmaya ilişkin kaçınma ile zihinselleştirme arasında olduğu görülmüştür. Bu durum bu iki kavramın bağımsız olarak değil bir arada değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Bu duruma ilişkin olası kuramsal açıklamalar düşünüldüğünde, bağlanmaya ilişkin kaygıda zihinselleştirme sorunları daha durumsal (*state*) bir nitelikte olabilirken; bağlanmaya ilişkin kaçınma boyutundaki zihinselleştirme sorunlarının daha sürekli (*trait*) bir nitelikte olduğu düşünülebilir. Örneğin bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek

kişilerin yüksek uyarılmışlık anlarında zihinselleştirme yeteneklerinde bozulma görülebilirken; bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerde savunmacı bir geri çekilmeye bağlı olarak daha kronik bir düzeyde zihinselleştirme sorunlarının görüldüğü düşünülebilir.

Bununla birlikte bağlanmaya ilişkinin kaygıya sahip kişilerin zihin durumlarını ruminatif bir şekilde düşünmesi, bu kişilerin aşırı zihinselleştirme yaptığına ilişkin bir işaret olabilir. Bağlanmaya ilişkin kaygının olası kaynağının bakım veren kişinin çocuğun yanında olmamasına bağlı gelişen çocukluk dönemi istismar ve ihmal yaşantıları olduğu düşünülebilir. Zira bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi yüksek kişilerin zihinleri sıklıkla diğer kişilerin varlığı ve yokluğu ile meşguldür. Bu durumdan dolayı bu kişilerde diğerlerinin varlığı ve yokluğuna ilişkin düşünceler temelinde aşırı zihinselleştirme eğilimlerinin görüldüğü düşünülebilir. Bu kişilerin aşırı zihinselleştirme eğilimleri zihinselleştirme kapasitesini ölçmeyi hedefleyen ölçekte yüksek puanlı yanıtları vermelerine yol açmış olabilir. Bu durum da bağlanmaya ilişkin kaygı ile zihinselleştirme puanları arasındaki ilişki katsayısının görece düşük olmasına ve buna bağlı olarak da hem bağlanmaya ilişkin kaygının hem de zihinselleştirmenin birbirlerinden bağımsız olarak çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılıması arasındaki ilişkide aracı rollere sahip olmasına vesile olmuş olabilir. Buna karşılık bağlanmaya ilişkin kaçınmada ise çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma yaşantısının olası kaynağı ebeveynin yokluğundan ziyade varlığıdır. Ebeveynin varlığı çocuk açısından bir travma tehdidi olarak algılandığı için çocuk yakınlıktan kaçınmaya yönelik bir eğilim geliştirmektedir. Bu doğrultuda bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin kendi zihnindekileri ve diğer kişilerin zihnindekileri anlamaktan ziyade kendisini bu niyetli zihinsel durumlardan korumaya ihtiyaç duyduğu düşünülebilir. Bu çerçevede bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyi yüksek kişilerin zihin durumlarını anlamaya yönelik sisteminin kronik olarak kapalı olması, bağlanmaya ilişkin kaçınma ile düşük zihinselleştirmenin yüksek düzeyde örtüşmesine yol açarak her iki kavramın da modelde bağımsız bir şekilde aracı role sahip olmamasına yol açmış olabilir.

Bağlanmaya ilişkin kaçınma puanlarının yüksekliği ile düşük zihinselleştirme puanlarının ilişki katsayısının yüksek olmasına ilişkin bir diğer açıklama da Zihinselleştirme Ölçeği

(bkz., EK 5) maddelerinin büyük bir kısmının (bkz., Madde 3, 6, 7, 8, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 23, 24) duygulanımsal zihinselleştirmeye işaret etmesi olabilir. Ancak ölçekte bu şekilde bir kuramsal ayırım bulunmamaktadır. Yalnızca görünüm geçerliği kapsamında maddeler değerlendirilip bu maddelerin zihinselleştirmenin duygulanımsal boyutunu daha fazla yansıttığı düşünülmüştür. Bağlanmaya ilişkin kaçınmaya sahip kişilerin özgül olarak duygulanımsal zihinselleştirme hususunda sorun yaşaması (bkz., Luyten ve ark., 2019) mevcut çalışmada bu iki kavramın örtüşmesine yol açarak bu iki kavramın çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide bağımsız bir şekilde aracı rollere sahip olmamalarına yol açmış olabilir. Bu ihtimal zihinselleştirmenin bilişsele karşı duygulanımsal boyutunu ölçmeyi amaçlayan öz-bildirim ölçekleri kullanılarak oluşturulan farklı modellerde test edilebilir.

4.3. KLİNİK DOĞURGULAR

Araştırmanın bulguları çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın, bağlanmaya ilişkin kaygının, bağlanmaya ilişkin kaçınmanın ve zihinselleştirme kapasitesinin sınır kişilik yapılanması ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda sınır kişilik yapılanmasına sahip kişilerle yürütülen psikoterapi seanslarında çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma, bağlanmaya ilişkin kaygı, bağlanmaya ilişkin kaçınma ve zihinselleştirme kapasitesinin değerlendirilmesinin tedavi sürecine faydaları olabileceği düşünülmektedir.

Bununla birlikte birçok şiddetli kişilik patolojisinin (ör., antisosyal kişilik bozukluğu, narsisistik kişilik bozukluğu, sınır kişilik bozukluğu) çekirdeğinde yer alan deneyimlere vurgu yapan sınır kişilik yapılanmasının araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Zira bilimsel ve klinik topluluklarda psikopatolojinin boyutsal sınıflandırılmasına ilişkin görüşlerin tekrar gündeme gelmesi ile (ör., Kotov ve ark., 2017) farklı kişilik patolojilerinin çekirdeğini oluşturan yapıların nasıl ortaya çıktığına ilişkin sunulan modellerin tanılar üstü tedavi yaklaşımlarının gelişmesine vesile olabileceği düşünülmektedir. Bu çerçevede çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın, yetişkin bağlanma boyutlarının ve zihinselleştirmenin genel kişilik patolojisi görünümü ile ilişkili olan tanılar üstü kavramlar olabileceği düşünülmektedir.

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide 1) bağlanmaya ilişkin kaygı ve zihinselleştirmenin ve 2) bağlanmaya ilişkin kaçınma ve zihinselleştirmenin seri bir şekilde aracı role sahip olması sınır kişilik yapılanmasının nasıl bir etiyolojik çerçevede geliştiğine dair psikoterapiste bilgi sağlayarak daha etkili psikoterapi müdahalelerine katkı sağlayabilir. Bu doğrultuda özellikle çocukluk döneminde istismar ve ihmal yaşantıları bulunan sınır kişilik yapılanması düzeyindeki kişilerle yürütülecek psikoterapi süreçlerinde bağlanmaya ilişkin kaygıyı ve kaçınmayı azaltmaya ve zihinselleştirme kapasitesini geliştirmeye yönelik müdahalelerin etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu çerçevede araştırma bulgularının, psikoterapist ile kurulan güvenli bir bağlanma ilişkisi sonucunda hastanın benliğe ve diğerlerine ilişkin zihinsel durumları daha iyi anlamasını hedefleyen zihinselleştirme-odaklı psikoterapinin (Bateman ve Fonagy, 2016) çerçevesine destek sağladığı düşünülebilir.

Son olarak çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın kişilik patolojisine ilişkin bir risk oluşturması, bu hususta yapılacak önleme çalışmalarının önemine işaret etmektedir. Tanılar üstü bir risk faktörü olarak kavramsallaştıran çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma (ör., McLaughlin ve ark., 2020) yaşantılarının önlenmesine yönelik yapılacak toplumsal düzeydeki çalışmaların (ör., psiko-eğitim) faydalı olabileceği düşünülmektedir.

4.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI VE YENİ ÇALIŞMALAR İÇİN ÖNERİLER

Çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın geriye dönük şekilde değerlendirilmesi mevcut araştırmanın sınırlılıklarından biridir. Zira çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın geriye dönük bir şekilde değerlendirilmesi bu yaşantılara ilişkin hatırlama yanlılıkları oluşturabilmektedir. Bu hatırlama yanlılıklarının giderilmesi için detaylı klinik görüşmeler yapılabilir ve/veya boylamsal araştırma desenleri kurulabilir. Ancak sınır kişilik yapılanmasının kuramsal çerçevesinin dayandığı nesne ilişkileri kuramı erken dönemde çocuk ve bakım veren ilişkisinin gerçek yönünden ziyade fantezi dünyasında şekillenmiş hâline odaklandığı için (ör., Caligor ve

ark., 2018) bu yaşantılara ilişkin olası hatırlama yanlışlıklarının araştırmanın kuramsal çerçevesi ile birlikte ele alındığında önemli ölçüde bozucu bir sınırlılık olmadığı düşünülmüştür.

Mevcut araştırmada yürütülen analizlerin ilişkisel düzeyde olması değişkenler arasındaki ilişkilere dair nedensel çıkarım yapmayı engellemektedir. Bu durumun da mevcut araştırmanın bir diğer sınırlılığı olduğu düşünülmektedir. Aracı değişken modellerindeki ilişkilerin yönünü daha hassas bir şekilde belirleyebilmek için boylamsal çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Araştırmanın 18-40 yaş arasında klinik olmayan bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmesi, araştırmadan elde edilen bulguların diğer yaş gruplarına ve klinik örnekleme genellenmesini engellemektedir. Bu durum mevcut araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır. Yeni çalışmalarda yaş aralığı daha geniş tutularak yaş açısından daha genellenebilir sonuçlara ulaşılabilir. Öte yandan oluşturulan modellerin klinik bir örnekleme tekrar edilmesi, bulguların klinik bir örneklem için de geçerli olduğunu gösterebilir.

Araştırmada çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma, yetişkin bağlanma boyutları, zihinselleştirme ve sınır kişilik yapılanmasının özgül boyutları açısından ilişkiler incelenmemiştir. Yeni çalışmalar farklı özgül boyutlar temelinde farklı modeller kurarak bunları test edebilir. Örneğin özgül olarak fiziksel istismara maruz kalma, bağlanmaya ilişkin kaçınma, diğerlerine yönelik zihinselleştirme ve kimlik dağınıklığı arasındaki özgül ilişkilerin araştırılması, bu ilişkilere dair yeni kuramsal çıkarımlar yapmayı mümkün kılabilir.

Son olarak verilerin öz-bildirim araçları kullanılarak değerlendirilmesinin bir sınırlılık oluşturduğu düşünülebilir. Katılımcılar kendilerini nesnel durumdan daha kötü ya da daha iyi göstermeye yönelik bir eğilim temelinde ölçme araçlarını doldurmuş olabilirler. Bu sınırlılığın önlenmesi için klinik görüşmeleri de içeren veri toplama aşamalarına sahip araştırma desenleri oluşturulabilir.

SONUÇ

Mevcut araştırmada çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma boyutlarının ve zihinselleştirmenin aracı rolleri araştırılmıştır. Çalışmanın örneklemi 18-40 yaş arasındaki katılımcılardan olmuştur. Veriler Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, Zihinselleştirme Ölçeği ve Borderline Kişilik Envanteri kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sorularına yanıt bulmak için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizleri ve Seri Çoklu Aracı Değişken Analizleri yürütölmüştür.

Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi bulguları değişkenler arasındaki hipotezlenen ilişkilerin tümünün doğrulandığını göstermiştir. Seri Çoklu Aracı Değişken Analizleri çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide 1) bağlanmaya ilişkin kaygı ve zihinselleştirmenin ve 2) bağlanmaya ilişkin kaçınma ve zihinselleştirmenin seri aracı rollerinin olduğunu göstermiştir.

Bilindiği kadarıyla çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma boyutlarının ve zihinselleştirmenin bağımsız olarak ya da seri bir şekilde aracı rollerinin araştırıldığı bir araştırma bulunmamaktadır. Bu doğrultuda mevcut bulguların sınır kişilik yapılanmasının etiyojilerine ilişkin anlayışa özgün bir katkı sunduğu düşünölmektedir.

Son olarak, çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalma ile sınır kişilik yapılanması arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma boyutlarının ve zihinselleştirmenin aracı rolleri, güvenli bağlanma deneyimlerini ve zihinselleştirme kapasitesini geliştirmeye odaklanan psikoterapi süreçlerinin etkili olabileceğini işaret etmektedir. Bu doğrultuda mevcut araştırmanın klinik pratiğe katkısı olduğu düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams-Tucker C. (1985). Defense mechanisms used by sexually abused children. *Children today*, 14(1), 8–34.
- Ainsworth, M. D. (1963). The development of infant-mother interaction among the Ganda. *Determinants of infant behavior*, 67-112.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: Assessed in the Strange Situation and at home*. Erlbaum.
- Allen, J. G. (2013). *Mentalizing in the development and treatment of attachment trauma*. Karnac Books.
- Allen, J. G., Fonagy, P. ve Bateman, A. W. (2008). *Mentalizing in clinical practice*. American Psychiatric Publishing, Inc..
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5™* (5. baskı). American Psychiatric Publishing, Inc..
<https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Aydemir, Ö., Demet, M. M., Danacı, A. E., Deveci, A., Taşkın, E. O., Mızrak, S., Şimşek, E. ve İçelli, İ. (2006). Borderline kişilik envanterinin Türkçe'ye uyarlanması, güvenilirlik ve geçerliliği. *Türkiye 'de Psikiyatri Dergisi*, 8(1), 6-10.
- Badoud, D., Prada, P., Nicasastro, R., Germond, C., Luyten, P., Perroud, N. ve Debbané, M. (2018). Attachment and feffective functioning in women with borderline personality disorder. *Journal of personality disorders*, 32(1), 17–30.
https://doi.org/10.1521/pedi_2017_31_283
- Bailey, H. N., Moran, G. ve Pederson, D. R. (2007). Childhood maltreatment, complex trauma symptoms, and unresolved attachment in an at-risk sample of adolescent mothers. *Attachment & Human Development*, 9(2), 139–161.
<https://doi.org/10.1080/14616730701349721>
- Barnett, D., Manly, J. T. ve Cicchetti, D. (1993). Defining child maltreatment: The interface between policy and research. D. Cicchetti ve S. L. Toth (Ed.), *Child abuse, child development, and social policy* (7-73) içinde. Ablex.
- Basile, K. C. ve Saltzman, L. E. (2002). *Sexual violence surveillance: Uniform definitions and recommended data elements*. Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control.

- Bateman, A. W. ve Fonagy, P. (2016). *Mentalization-based treatment for personality disorders: A practical guide*. Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/med:psych/9780199680375.001.0001>
- Bateman, A. W. ve Fonagy, P. (Ed.). (2019). *Handbook of mentalizing in mental health practice* (2. baskı). American Psychiatric Publishing, Inc..
- Bernstein, D. P., Fink, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., Wenzel, K., Sapareto, E. ve Ruggiero, J. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *The American Journal of Psychiatry*, 151(8), 1132–1136. <https://doi.org/10.1176/ajp.151.8.1132>
- Bernstein, D. P., Stein, J. A., Newcomb, M. D., Walker, E., Pogge, D., Ahluvalia, T., Stokes, J., Handelsman, L., Medrano, M., Desmond, D. ve Zule, W. (2003). Development and validation of a brief screening version of the Childhood Trauma Questionnaire. *Child Abuse & Neglect*, 27(2), 169–190.
- Black, D. A., Heyman, R. E. ve Slep, A. M. S. (2001). Risk factors for child physical abuse. *Aggression and Violent Behavior*, 6(2-3), 121–188.
[https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(00\)00021-5](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(00)00021-5)
- Blatt, S. J. ve Shichman, S. (1983). Two primary configurations of psychopathology. *Psychoanalysis & Contemporary Thought*, 6(2), 187–254.
- Blizard, R. A. (2008). The role of double binds, reality-testing and chronic relational trauma in the genesis and treatment of borderline personality disorder. A. Moskowitz, I. Schäfer ve M. J. Dorahy (Ed.), *Psychosis, trauma and dissociation: Emerging perspectives on severe psychopathology* (295–306) içinde. Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9780470699652.ch21>
- Blizard, R. A. ve Bluhm, A. M. (1994). Attachment to the abuser: Integrating object-relations and trauma theories in treatment of abuse survivors. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 31(3), 383–390.
<https://doi.org/10.1037/0033-3204.31.3.383>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Vol. 3. Sadness and depression*. Basic Books.

- Brennan, K. A., Clark, C. L. ve Shaver, P. R. (1998). Self report of measurement of adult attachment: An integrative overview. J. A. Simpson ve W. S. Rholes (Ed.), *Attachment theory and close relationships* (46-76) içinde. Guilford.
- Breslau, N., Koenen, K. C., Luo, Z., Agnew-Blais, J., Swanson, S., Houts, R. M., Poulton, R. ve Moffitt, T. E. (2014). Childhood maltreatment, juvenile disorders and adult post-traumatic stress disorder: A prospective investigation. *Psychological Medicine*, 44(9), 1937–1945. <https://doi.org/10.1017/S0033291713002651>
- Brown, J., Cohen, P., Johnson, J. G. ve Smailes, E. M. (1999). Childhood abuse and neglect: Specificity and effects on adolescent and young adult depression and suicidality. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 38(12), 1490–1496. <https://doi.org/10.1097/00004583-199912000-00009>
- Brugnera, A., Zarbo, C., Compare, A., Talia, A., Tasca, G. A., de Jong, K., Greco, A., Greco, F., Pievani, L., Auteri, A. ve Lo Coco, G. (2020). Self-reported reflective functioning mediates the association between attachment insecurity and well-being among psychotherapists. *Psychotherapy Research*. <https://doi.org/10.1080/10503307.2020.1762946>
- Caligor, E., Kernberg, O. F., Clarkin, J. F. ve Yeomans, F. E. (2018). *Psychodynamic therapy for personality pathology: Treating self and interpersonal functioning*. American Psychiatric Pub.
- Cassidy, J. ve Shaver, P. R. (Ed.). (2016). *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (3. baskı). The Guilford Press.
- Chiesa, M. ve Fonagy, P. (2014). Reflective function as a mediator between childhood adversity, personality disorder and symptom distress. *Personality and Mental Health*, 8(1), 52–66. <https://doi.org/10.1002/pmh.1245>
- Choi-Kain, L. W. ve Gunderson, J. G. (2008). Mentalization: Ontogeny, assessment, and application in the treatment of borderline personality disorder. *The American Journal of Psychiatry*, 165(9), 1127–1135. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2008.07081360>
- Cicchetti, D. ve Lynch, M. (1995). Failures in the expectable environment and their impact on individual development: The case of child maltreatment. D. Cicchetti ve D. J. Cohen (Ed.), *Wiley series on personality processes, Developmental*

- psychopathology: Risk, disorder, and adaptation* (2. baskı) (32–71). John Wiley & Sons.
- Cohen, P., Brown, J. ve Smailes, E. (2001). Child abuse and neglect and the development of mental disorders in the general population. *Development and Psychopathology*, 13(4), 981–999.
- Cramer, P. (1991). *The development of defense mechanisms: Theory, research, and assessment*. Springer-Verlag Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-1-4613-9025-1>
- Cramer, P. ve Block, J. (1998). Preschool antecedents of defense mechanism use in young adults: A longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1), 159–169. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.1.159>
- Cramer, P. ve Kelly, F. D. (2010). Attachment style and defense mechanisms in parents who abuse their children. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 198(9), 619–627. <https://doi.org/10.1097/NMD.0b013e3181ef3ee1>
- Cramer, P. ve Porcerelli, J. H. (2016). Defense Mechanisms. H. Friedman (Ed.), *Encyclopedia of mental health* (2. baskı) (13–17) içinde. Elsevier.
- Dakil, S. R., Cox, M., Lin, H. ve Flores, G. (2012). Physical abuse in U.S. children: Risk factors and deficiencies in referrals to support services. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 21(5), 555–569. <https://doi.org/10.1080/10926771.2012.680007>.
- Davis, D., Shaver, P. R. ve Vernon, M. L. (2004). Attachment style and subjective motivations for sex. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(8), 1076–1090. <https://doi.org/10.1177/0146167204264794>
- Davis, J. L., Petretic-Jackson, P. A. ve Ting, L. (2001). Intimacy dysfunction and trauma symptomatology: Long-term correlates of different types of child abuse. *Journal of Traumatic Stress*, 14(1), 63–79. <https://doi.org/10.1023/A:1007835531614>
- De Meulemeester, C., Lowyck, B., Vermote, R., Verhaest, Y. ve Luyten, P. (2017). Mentalizing and interpersonal problems in borderline personality disorder: The mediating role of identity diffusion. *Psychiatry Research*, 258, 141–144. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.09.061>
- Dias, A., Sales, L., Mooren, T., Mota-Cardoso, R., ve Kleber, R. (2017). Child maltreatment, revictimization and Post-Traumatic Stress Disorder among adults

- in a community sample. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 17(2), 97–106. <https://doi.org/10.1016/j.ijchp.2017.03.003>
- Dimitrijević, A., Hanak, N., Altaras Dimitrijević, A. ve Jolić Marjanović, Z. (2018). The Mentalization Scale (MentS): A self-report measure for the assessment of mentalizing capacity. *Journal of Personality Assessment*, 100(3), 268–280. <https://doi.org/10.1080/00223891.2017.1310730>
- Dünya Sağlık Örgütü. (2006). *Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence*. World Health Organization.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2020). *Child Maltreatment* [Bilgi Formu]. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>
- Duval, J., Ensink, K., Normandin, L. ve Fonagy, P. (2018). Mentalizing mediates the association between childhood maltreatment and adolescent borderline and narcissistic personality traits. *Adolescent Psychiatry*, 8(3), 156–173. <https://doi.org/10.2174/2210676608666180829095455>
- Erözkan, A. (2016). The link between types of attachment and childhood trauma. *Universal journal of educational research*, 4(5), 1071-1079.
- Finzi, R., Ram, A., Har-Even, D., Shnit, D. ve Weizman, A. (2001). Attachment styles and aggression in physically abused and neglected children. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(6), 769–786. <https://doi.org/10.1023/A:1012237813771>
- Fischer-Kern, M., Buchheim, A., Hörz, S., Schuster, P., Doering, S., Kapusta, N. D., Taubner, S., Tmej, A., Rentrop, M., Buchheim, P. ve Fonagy, P. (2010). The relationship between personality organization, reflective functioning, and psychiatric classification in borderline personality disorder. *Psychoanalytic Psychology*, 27(4), 395–409. <https://doi.org/10.1037/a0020862>
- Fonagy, P. (1991). Thinking about thinking: Some clinical and theoretical considerations in the treatment of a borderline patient. *The International Journal of Psychoanalysis*, 72(4), 639–656.
- Fonagy, P. (1999). Psychoanalytic theory from the viewpoint of attachment theory and research. J. Cassidy ve P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (595–624) içinde. The Guilford Press.
- Fonagy, P. (2001). *Attachment theory and psychoanalysis*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429472060>

- Fonagy, P. ve Luyten, P. (2009). A developmental, mentalization-based approach to the understanding and treatment of borderline personality disorder. *Development and psychopathology*, 21(4), 1355–1381. <https://doi.org/10.1017/S0954579409990198>
- Fonagy, P. ve Luyten, P. (2018). Attachment, mentalizing, and the self. W. J. Livesley ve R. Larstone (Ed.), *Handbook of personality disorders: Theory, research, and treatment* (123–140) içinde. The Guilford Press.
- Fonagy, P. ve Target, M. (1997). Attachment and reflective function: Their role in self-organization. *Development and Psychopathology*, 9(4), 679–700. <https://doi.org/10.1017/S0954579497001399>
- Fonagy, P. ve Target, M. (2007). Playing with reality: IV. A theory of external reality rooted in intersubjectivity. *The International Journal of Psychoanalysis*, 88(4), 917–937. <https://doi.org/10.1516/4774-6173-241T-7225>
- Fonagy, P., Gergely, G., Jurist, E. L. ve Target, M. (2002). *Affect regulation, mentalization, and the development of the self*. Other Press.
- Fonagy, P., Luyten, P., Moulton-Perkins, A., Lee, Y.-W., Warren, F., Howard, S., Ghinai, R., Fearon, P. ve Lowyck, B. (2016). Development and validation of a self-report measure of mentalizing: The Reflective Functioning Questionnaire. *PLoS ONE*, 11(7), Article e0158678. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0158678>
- Fonagy, P., Luyten, P., ve Allison, E. (2015). Epistemic petrification and the restoration of epistemic trust: A new conceptualization of borderline personality disorder and its psychosocial treatment. *Journal of Personality Disorders*, 29(5), 575–609. <https://doi.org/10.1521/pedi.2015.29.5.575>
- Fonagy, P., ve Luyten, P. (2016). A multilevel perspective on the development of borderline personality disorder. D. Cicchetti (Ed.), *Developmental psychopathology: Maladaptation and psychopathology* (726–792) içinde. John Wiley & Sons, Inc.. <https://doi.org/10.1002/9781119125556.devpsy317>
- Fossati, A., Gratz, K. L., Somma, A., Maffei, C. ve Borroni, S. (2016). The mediating role of emotion dysregulation in the relations between childhood trauma history and adult attachment and borderline personality disorder features: A study of Italian nonclinical participants. *Journal of Personality Disorders*, 30(5), 653–676. https://doi.org/10.1521/pedi_2015_29_222

- Fraley, R. C. (2002). Attachment stability from infancy to adulthood: Meta-analysis and dynamic modeling of developmental mechanisms. *Personality and Social Psychology Review*, 6(2), 123–151. https://doi.org/10.1207/S15327957PSPR0602_03
- Fraley, R. C., Davis, K. E. ve Shaver, P. R. (1998). Dismissing-avoidance and the defensive organization of emotion, cognition, and behavior. J. A. Simpson ve W. S. Rholes (Ed.), (249-279) içinde. *Attachment theory and close relationships*. The Guilford Press.
- Fraley, R. C., Waller, N. G. ve Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 350–365. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.2.350>
- Freisthler, B., Merritt, D. H. ve LaScala, E. A. (2006). Understanding the ecology of child maltreatment: A review of the literature and directions for future research. *Child Maltreatment*, 11(3), 263–280. <https://doi.org/10.1177/1077559506289524>
- Freud, A. (1936). *The ego and the mechanisms of defence*. International Universities Press.
- Fuchshuber, J., Hiebler-Ragger, M., Kresse, A., Kapfhammer, H. P. ve Unterrainer, H. F. (2019). The influence of attachment styles and personality organization on emotional functioning after childhood trauma. *Frontiers in Psychiatry*, 10, 643. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2019.00643>
- Gergely, G. ve Csibra, G. (2003). Teleological reasoning in infancy: The naïve theory of rational action. *Trends in Cognitive Sciences*, 7(7), 287–292. [https://doi.org/10.1016/S1364-6613\(03\)00128-1](https://doi.org/10.1016/S1364-6613(03)00128-1)
- Godbout, N., Dutton, D. G., Lussier, Y. ve Sabourin, S. (2009). Early exposure to violence, domestic violence, attachment representations, and marital adjustment. *Personal Relationships*, 16(3), 365–384. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2009.01228.x>
- Goodman, G. S., Quas, J. A. ve Ogle, C. M. (2010). Child maltreatment and memory. *Annual Review of Psychology*, 61, 325–351. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.093008.100403>
- Goth, K., Foelsch, P., Schlüter-Müller, S., Birkhölzer, M., Jung, E., Pick, O. ve Schreck, K. (2012). Assessment of identity development and identity diffusion in

- adolescence—Theoretical basis and psychometric properties of the self-report questionnaire AIDA. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 6, Article 27. <https://doi.org/10.1186/1753-2000-6-27>
- Graham, J. M. ve Unterschute, M. S. (2015). A reliability generalization meta-analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality Assessment*, 97(1), 31–41. <https://doi.org/10.1080/00223891.2014.927768>
- Green, A. H. (1983). Dimension of psychological trauma in abused children. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 22(3), 231-237.
- Hamilton, C. E. (2000). Continuity and discontinuity of attachment from infancy through adolescence. *Child Development*, 71(3), 690–694. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00177>
- Hasin, D. ve Kilcoyne, B. (2012). Comorbidity of psychiatric and substance use disorders in the United States: Current issues and findings from the NESARC. *Current Opinion in Psychiatry*, 25(3), 165–171. <https://doi.org/10.1097/YCO.0b013e3283523dcc>
- Hayden, M. C., Müllauer, P. K., Beyer, K. J., Gaugeler, R., Senft, B., Dehoust, M. C. ve Andreas, S. (2021). Increasing mentalization to reduce maladaptive defense in patients with mental disorders. *Frontiers in Psychiatry*, 12.
- Hayden, M. C., Müllauer, P. K., Gaugeler, R., Senft, B. ve Andreas, S. (2019). Mentalization as mediator between adult attachment and interpersonal distress. *Psychopathology*, 52(1), 10–17. <https://doi.org/10.1159/000496499>
- Hayes, A. F. (2018). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach* (2.baskı). Guilford Press.
- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1–22. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0501_1
- Hecht, K. F., Cicchetti, D., Rogosch, F. A. ve Crick, N. R. (2014). Borderline personality features in childhood: The role of subtype, developmental timing, and chronicity of child maltreatment. *Development and Psychopathology*, 26(3), 805–815. <https://doi.org/10.1017/S0954579414000406>
- Herman, J. L. (1992). *Trauma and recovery*. Basic Books

- Hopwood, C. J., Malone, J. C., Ansell, E. B., Sanislow, C. A., Grilo, C. M., McGlashan, T. H., Pinto, A., Markowitz, J. C., Shea, M. T., Skodol, A. E., Gunderson, J. G., Zanarini, M. C. ve Morey, L. C. (2011). Personality assessment in DSM-5: Empirical support for rating severity, style, and traits. *Journal of Personality Disorders*, 25(3), 305–320. <https://doi.org/10.1521/pedi.2011.25.3.305>
- Igarashi, H., Hasui, C., Uji, M., Shono, M., Nagata, T. ve Kitamura, T. (2010). Effects of child abuse history on borderline personality traits, negative life events, and depression: A study among a university student population in Japan. *Psychiatry Research*, 180(2-3), 120–125. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2010.04.029>
- Igarashi, H., Kikuchi, H., Kano, R., Mitoma, H., Shono, M., Hasui, C. ve Kitamura, T. (2009). The Inventory of Personality Organisation: Its psychometric properties among student and clinical populations in Japan. *Annals of General Psychiatry*, 8, Article 9. <https://doi.org/10.1186/1744-859X-8-9>
- Izdebska, A. (2020). Personality disorders in adult female child sexual abuse survivors: Dimensions of personality pathology and characteristics of abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 1-30. <https://doi.org/10.1177/0886260520903136>
- Johnson, J. G., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E. ve Bernstein, D. P. (1999). Childhood maltreatment increases risk for personality disorders during early adulthood. *Archives of General Psychiatry*, 56(7), 600–606. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.56.7.600>
- Jones, E. D. ve McCurdy, K. (1992). The links between types of maltreatment and demographic characteristics of children. *Child Abuse & Neglect*, 16(2), 201–215. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(92\)90028-P](https://doi.org/10.1016/0145-2134(92)90028-P)
- Jørgensen C. R. (2010). Invited essay: Identity and borderline personality disorder. *Journal of Personality Disorders*, 24(3), 344–364. <https://doi.org/10.1521/pedi.2010.24.3.344>
- Karlsson, R. ve Kermott, A. (2006). Reflective-functioning during the process in brief psychotherapies. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 43(1), 65–84. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.43.1.65>
- Katznelson, H. (2014). Reflective functioning: A review. *Clinical Psychology Review*, 34(2), 107–117. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2013.12.003>

- Kernberg O. (1967). Borderline personality organization. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 15(3), 641–685.
<https://doi.org/10.1177/000306516701500309>
- Kernberg, O. F. (1975). *Object relations theory and clinical psychoanalysis*. Jason Aronson.
- Kernberg, O. F. (1984). *Severe personality disorders: Psychotherapeutic strategies*. Yale University Press.
- Kernberg, O. F. (1985). *Borderline conditions and pathological narcissism*. Rowman & Littlefield.
- Kernberg, O. F. (2004). Borderline personality disorder and borderline personality organization: Psychopathology and psychotherapy. J. J. Magnavita (Ed.), *Handbook of personality disorders: Theory and practice* (92-119) içinde. John Wiley & Sons Inc.
- Kernberg, O. F. ve Caligor, E. (2005). A psychoanalytic theory of personality disorders. M. F. Lenzenweger ve J. F. Clarkin (Ed.), *Major theories of personality disorder* (114-156) içinde. Guilford Press.
- Kessler, R. C., Chiu, W. T., Demler, O. ve Walters, E. E. (2005). Prevalence, severity, and comorbidity of 12-Month DSM-IV disorders in the national comorbidity survey replication. *Archives of General Psychiatry*, 62(6), 617–627.
<https://doi.org/10.1001/archpsyc.62.6.617>
- Klein, M. (1932). *The psycho-analysis of children*. W. W. Norton & Co.
- Klein, M. (1946). Notes on some schizoid mechanisms. *The International Journal of Psychoanalysis*, 27, 99–110.
- Korkmazlar Oral, Ü., Engin, P. ve Büyükyazıcı, Z. (2010). *Türkiye’de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması özet raporu*. UNICEF.
- Kotov, R., Krueger, R. F., Watson, D., Achenbach, T. M., Althoff, R. R., Bagby, R. M., Brown, T. A., Carpenter, W. T., Caspi, A., Clark, L. A., Eaton, N. R., Forbes, M. K., Forbush, K. T., Goldberg, D., Hasin, D., Hyman, S. E., Ivanova, M. Y., Lynam, D. R., Markon, K., . . . Zimmerman, M. (2017). The Hierarchical Taxonomy of Psychopathology (HiTOP): A dimensional alternative to traditional nosologies. *Journal of Abnormal Psychology*, 126(4), 454–477.
<https://doi.org/10.1037/abn0000258>

- Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L. ve Zwi, A. B. (2002). *The world report on violence and health*. World Health Organization.
- Laczkovics, C., Fonzo, G., Bendixsen, B., Shpigel, E., Lee, I., Skala, K., ... ve Huemer, J. (2018). Defense mechanism is predicted by attachment and mediates the maladaptive influence of insecure attachment on adolescent mental health. *Current Psychology*, 1-9.
- Lamb, M. E., Gaensbauer, T. J., Malkin, C. M. ve Schultz, L. A. (1985). The effects of child maltreatment on security of infant–adult attachment. *Infant Behavior & Development*, 8(1), 35–45. [https://doi.org/10.1016/S0163-6383\(85\)80015-1](https://doi.org/10.1016/S0163-6383(85)80015-1)
- Leeb R.T., Paulozzi L., Melanson C., Simon T. ve Arias I. (2008) *Child maltreatment surveillance: Uniform definitions for public health and recommended data elements*. Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control.
- Leichsenring, F. (1999). Development and first results of the Borderline Personality Inventory: A self-report instrument for assessing borderline personality organization. *Journal of Personality Assessment*, 73(1), 45–63. <https://doi.org/10.1207/S15327752JPA730104>
- Lenzenweger, M. F., Clarkin, J. F., Kernberg, O. F. ve Foelsch, P. A. (2001). The Inventory of Personality Organization: Psychometric properties, factorial composition, and criterion relations with affect, aggressive dyscontrol, psychosis proneness, and self-domains in a nonclinical sample. *Psychological Assessment*, 13(4), 577–591. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.13.4.577>
- Lieberman, M. D. (2007). Social cognitive neuroscience: A review of core processes. *Annual Review of Psychology*, 58,259–289. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.58.110405.085654>
- Limke, A., Showers, C. J. ve Zeigler-Hill, V. (2010). Emotional and sexual maltreatment: Anxious attachment mediates psychological adjustment. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 29(3), 347–367. <https://doi.org/10.1521/jscp.2010.29.3.347>
- Lingiardi, V. ve McWilliams, N. (Ed.). (2017). *Psychodynamic diagnostic manual: PDM-2* (2. baskı). Guilford Press.
- Lobbestael, J., Arntz, A. ve Bernstein, D. P. (2010). Disentangling the relationship between different types of childhood maltreatment and personality disorders.

- Journal of Personality Disorders*, 24(3), 285–295.
<https://doi.org/10.1521/pedi.2010.24.3.285>
- Lopez, F. G. (2001). Adult attachment orientations, self–other boundary regulation, and splitting tendencies in a college sample. *Journal of Counseling Psychology*, 48(4), 440–446. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.48.4.440>
- Lopez, F. G., Fuendeling, J., Thomas, K. ve Sagula, D. (1997). An attachment–theoretical perspective on the use of splitting defences. *Counselling Psychology Quarterly*, 10(4), 461–472. <https://doi.org/10.1080/09515079708254192>
- Luyten, P. ve Blatt, S. J. (2015). The psychodynamic approach to diagnosis and classification. P. Luyten, L. C. Mayes, P. Fonagy, M. Target ve S. J. Blatt (Ed.), *Handbook of psychodynamic approaches to psychopathology* (87–109) içinde. The Guilford Press.
- Luyten, P., Campbell, C., Allison, E. ve Fonagy, P. (2020). The mentalizing approach to psychopathology: State of the art and future directions. *Annual Review of Clinical Psychology*, 16, 297–325. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-071919-015355>
- Luyten, P., Malcorps S., Fonagy, P., ve Ensink, K. (2019). Assessment of mentalizing. A. W. Bateman ve P. Fonagy (Ed.), *Handbook of mentalizing in mental health practice* (2. baskı) (43–65) içinde. American Psychiatric Publishing, Inc..
- Luyten, P., Mayes, L. C., Nijssens, L. ve Fonagy, P. (2017). The Parental Reflective Functioning Questionnaire: Development and preliminary validation. *PLoS ONE*, 12(5), Article e0176218. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0176218>
- Macfie, J., Toth, S. L., Rogosch, F. A., Robinson, J., Emde, R. N. ve Cicchetti, D. (1999). Effect of maltreatment on preschoolers' narrative representations of responses to relieve distress and of role reversal. *Developmental Psychology*, 35(2), 460–465. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.35.2.460>
- Main, M. (1991). Metacognitive knowledge, metacognitive monitoring, and singular (coherent) vs. multiple (incoherent) model of attachment: Findings and directions for future research. C. M. Parkes, J. Stevenson-Hinde ve P. Marris (Ed.), *Attachment across the life cycle* (127–159) içinde. Tavistock/Routledge.
- Main, M. ve Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. M. T.

- Greenberg, D. Cicchetti ve E. M. Cummings (Ed.), *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* (121–160) içinde. University of Chicago Press.
- Masterson, J. F. (1976). *Psychotherapy of the borderline adult: A developmental approach*. Bruner/Mazel.
- Mayes L. C. (2006). Arousal regulation, emotional flexibility, medial amygdala function, and the impact of early experience: comments on the paper of Lewis et al. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094, 178–192. <https://doi.org/10.1196/annals.1376.018>
- McLaughlin, K. A., Colich, N. L., Rodman, A. M. ve Weissman, D. G. (2020). Mechanisms linking childhood trauma exposure and psychopathology: a transdiagnostic model of risk and resilience. *BMC medicine*, 18(1), 96. <https://doi.org/10.1186/s12916-020-01561-6>
- McWilliams, N. (2011). *Psychoanalytic diagnosis: Understanding personality structure in the clinical process* (2. baskı). Guilford Press.
- Mikulincer, M. (1995). Attachment style and the mental representation of the self. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(6), 1203–1215. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.69.6.1203>
- Mikulincer, M. ve Arad, D. (1999). Attachment working models and cognitive openness in close relationships: A test of chronic and temporary accessibility effects. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(4), 710–725. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.77.4.710>
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2016). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. (2. baskı). The Guilford Press.
- Mulder, T. M., Kuiper, K. C., van der Put, C. E., Stams, G.-J. J. M. ve Assink, M. (2018). Risk factors for child neglect: A meta-analytic review. *Child Abuse & Neglect*, 77, 198–210. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.01.006>
- Mundform, D. J., Schaffer, J., Kim, M. J., Shaw, D., Thongteeraparp, A. ve Supawan, P. (2011). Number of replications required in Monte Carlo simulation studies: A synthesis of four studies. *Journal of Modern Applied Statistical Methods*, 10(1), 4.

- Nelson, J., Klumpp, A., Doebler, P. ve Ehring, T. (2017). Childhood maltreatment and characteristics of adult depression: Meta-analysis. *The British Journal of Psychiatry*, 210(2), 96–104. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.115.180752>
- Penner, F., Gambin, M. ve Sharp, C. (2019). Childhood maltreatment and identity diffusion among inpatient adolescents: The role of reflective function. *Journal of Adolescence*, 76, 65–74. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.08.002>
- Perry, J. C. ve Cooper, S. H. (1989). An empirical study of defense mechanisms: I. Clinical interview and life vignette ratings. *Archives of General Psychiatry*, 46(5), 444–452. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1989.01810050058010>
- Preacher, K. J. ve Selig, J. P. (2012). Advantages of Monte Carlo confidence intervals for indirect effects. *Communication Methods and Measures*, 6(2), 77–98.
- Prunas, A., Di Pierro, R., Huemer, J. ve Tagini, A. (2019). Defense mechanisms, remembered parental caregiving, and adult attachment style. *Psychoanalytic Psychology*, 36(1), 64–72. <https://doi.org/10.1037/pap0000158>
- Redondo, I. ve Luyten, P. (2018). The mediating role of mentalizing between attachment and eating disorders. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 82(3), 202–223. <https://doi.org/10.1521/bumc.2018.82.3.202>
- Regier, D. A., Narrow, W. E., Clarke, D. E., Kraemer, H. C., Kuramoto, S. J., Kuhl, E. A. ve Kupfer, D. J. (2013). DSM-5 field trials in the United States and Canada, Part II: Test-retest reliability of selected categorical diagnoses. *The American Journal of Psychiatry*, 170(1), 59–70. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2012.12070999>
- Riggs, S. A. ve Kaminski, P. (2010). Childhood emotional abuse, adult attachment, and depression as predictors of relational adjustment and psychological aggression. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19(1), 75–104. <https://doi.org/10.1080/10926770903475976>
- Sabbagh, M. A. (2004). Understanding orbitofrontal contributions to theory-of-mind reasoning: Implications for autism. *Brain and Cognition*, 55(1), 209–219. <https://doi.org/10.1016/j.bandc.2003.04.002>
- Saland, J. D. ve Hawkins, R. C. II. (2017). Psychological flexibility, attachment style, and personality organization: Correlations between constructs of differing

- approaches. *Journal of Psychotherapy Integration*, 27(3), 365–380. <https://doi.org/10.1037/int0000037>
- Schoemann, A. M., Boulton, A. J. ve Short, S. D. (2017). Determining power and sample size for simple and complex mediation models. *Social Psychological and Personality Science*, 8(4), 379–386. <https://doi.org/10.1177/1948550617715068>
- Scott, K. M., Smith, D. R. ve Ellis, P. M. (2010). Prospectively ascertained child maltreatment and its association with DSM-IV mental disorders in young adults. *Archives of General Psychiatry*, 67(7), 712–719. <https://doi.org/10.1001/archgenpsychiatry.2010.71>
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N. ve Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1–11.
- Shaver, P. R. ve Mikulincer, M. (2002). Attachment-related psychodynamics. *Attachment & Human Development*, 4(2), 133–161. <https://doi.org/10.1080/14616730210154171>
- Sibley, C. G., Fischer, R. ve Liu, J. H. (2005). Reliability and validity of the revised experiences in close relationships (ECR-R) self-report measure of adult romantic attachment. *Personality & social psychology bulletin*, 31(11), 1524–1536. <https://doi.org/10.1177/0146167205276865>
- Stickley, A., Waldman, K., Sumiyoshi, T., Narita, Z., Shirama, A., Shin, J. I. ve Oh, H. (2021). Childhood physical neglect and psychotic experiences: Findings from the National Comorbidity Survey Replication. *Early Intervention in Psychiatry*, 15(2), 256–262. <https://doi.org/10.1111/eip.12932>
- Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J. ve van IJzendoorn, M. H. (2013). The neglect of child neglect: A meta-analytic review of the prevalence of neglect. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology: The International Journal for Research in Social and Genetic Epidemiology and Mental Health Services*, 48(3), 345–355. <https://doi.org/10.1007/s00127-012-0549-y>
- Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J., Alink, L. R. A. ve van IJzendoorn, M. H. (2015). The prevalence of child maltreatment across the globe: Review of a

- series of meta-analyses. *Child Abuse Review*, 24(1), 37–50.
<https://doi.org/10.1002/car.2353>
- Şar, V., Öztürk, E. ve İkikardeş, E. (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*, 32(4), 1054-63.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. baskı). Allyn & Bacon/Pearson Education.
- Tanzilli, A., Di Giuseppe, M., Giovanardi, G., Boldrini, T., Caviglia, G., Conversano, C. ve Lingiardi, V. (2021). Mentalization, attachment, and defense mechanisms: A Psychodynamic Diagnostic Manual-2-oriented empirical investigation. *Research in Psychotherapy*, 24(1), 531. <https://doi.org/10.4081/ripppo.2021.531>
- Thornberry, T. P., Henry, K. L., Ireland, T. O. ve Smith, C. A. (2010). The causal impact of childhood-limited maltreatment and adolescent maltreatment on early adult adjustment. *Journal of Adolescent Health*, 46(4), 359-365.
- Törenli Kaya, Z., Alpay, E. H., Türkkal, Ş. ve Özçürümez, G. (basımda). Zihinselleştirme Ölçeği'nin (MentS) Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*.
- Trub, L. (2017). A portrait of the self in the digital age: Attachment, splitting, and self-concealment in online and offline self-presentation. *Psychoanalytic Psychology*, 34(1), 78–86. <https://doi.org/10.1037/pap0000123>
- Twomey, H. B., Kaslow, N. J. ve Croft, S. (2000). Childhood maltreatment, object relations, and suicidal behavior in women. *Psychoanalytic Psychology*, 17(2), 313–335. <https://doi.org/10.1037/0736-9735.17.2.313>
- Unger, J. A. M. ve De Luca, R. V. (2014). The relationship between childhood physical abuse and adult attachment styles. *Journal of Family Violence*, 29(3), 223–234. <https://doi.org/10.1007/s10896-014-9588-3>
- Vaillant, G. E. (1977). *Adaptation to life*. Harvard University Press.
- Vaillant, G. E. (1992). *Ego mechanisms of defense: A guide for clinicians and researchers*. American Psychiatric Association.
- Van Horne, B. S., Moffitt, K. B., Canfield, M. A., Case, A. P., Greeley, C. S., Morgan, R. ve Mitchell, L. E. (2015). Maltreatment of children under age 2 with specific

- birth defects: A population-based study. *Pediatrics*, 136(6), e1504–e1512. <https://doi.org/10.1542/peds.2015-1274>
- van Ijzendoorn, M. H. ve Sagi, A. (1999). Cross-cultural patterns of attachment: Universal and contextual dimensions. J. Cassidy ve P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (713–734) içinde. The Guilford Press.
- Varese, F., Smeets, F., Drukker, M., Lieverse, R., Lataster, T., Viechtbauer, W., Read, J., van Os, J. ve Bentall, R. P. (2012). Childhood adversities increase the risk of psychosis: a meta-analysis of patient-control, prospective- and cross-sectional cohort studies. *Schizophrenia Bulletin*, 38(4), 661–671. <https://doi.org/10.1093/schbul/sbs050>
- Widiger, T. A. ve Samuel, D. B. (2005). Diagnostic categories or dimensions? A question for the Diagnostic and statistical manual of mental disorders--fifth edition. *Journal of Abnormal Psychology*, 114(4), 494–504. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.114.4.494>
- Widiger, T. A. ve Trull, T. J. (2007). Plate tectonics in the classification of personality disorder: Shifting to a dimensional model. *American Psychologist*, 62(2), 71–83. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.62.2.71>
- Widom, C. S., Czaja, S. J. ve Paris, J. (2009). A prospective investigation of borderline personality disorder in abused and neglected children followed up into adulthood. *Journal of Personality Disorders*, 23(5), 433–446. <https://doi.org/10.1521/pedi.2009.23.5.433>
- Widom, C. S., Czaja, S. J., Kozakowski, S. S. ve Chauhan, P. (2018). Does adult attachment style mediate the relationship between childhood maltreatment and mental and physical health outcomes?. *Child Abuse & Neglect*, 76, 533–545. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.05.002>
- Widom, C. S., DuMont, K. ve Czaja, S. J. (2007). A prospective investigation of major depressive disorder and comorbidity in abused and neglected children grown up. *Archives of General Psychiatry*, 64(1), 49–56. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.64.1.49>
- Wildeman, C., Emanuel, N., Leventhal, J. M., Putnam-Hornstein, E., Waldfogel, J. ve Lee, H. (2014). The prevalence of confirmed maltreatment among US children,

2004 to 2011. *JAMA Pediatrics*, 168(8), 706–713.
<https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2014.410>

Wright, A. G. C., Krueger, R. F., Hobbs, M. J., Markon, K. E., Eaton, N. R. ve Slade, T. (2013). The structure of psychopathology: Toward an expanded quantitative empirical model. *Journal of Abnormal Psychology*, 122(1), 281–294.
<https://doi.org/10.1037/a0030133>

Yeomans, F. E., Clarkin, J. F. ve Kernberg, O. F. (2015). *Transference-focused psychotherapy for borderline personality disorder: A clinical guide*. American Psychiatric Publishing, Inc..

EK 2: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz:

Kadın ( ) Erkek ( )

2. Yaşınız: .....

3. Medeni hâliniz?

Bekâr ( ) Evli ( ) Eşini kaybetmiş ( ) Boşanmış ( ) Birlikte yaşıyor ( )

Ayrı yaşıyor ( ) Diğer: .....

4. Eğitim durumunuz:

Okur-yazar ( ) İlkokul mezunu ( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise mezunu ( )

Üniversite öğrencisi ( ) Üniversite mezunu ( ) Yüksek Lisans öğrencisi ( )

Yüksek Lisans mezunu ( ) Doktora öğrencisi ( ) Doktora mezunu ( )

5. Üniversite öğrencisi iseniz öğrenim gördüğünüz üniversite: .....

6. Aşağıdakilerden hangisi ekonomik düzeyinizi en iyi şekilde ifade etmektedir?

Çok düşük ( ) Düşük ( ) Orta ( ) Yüksek ( ) Çok yüksek ( )

7. İş durumunuz:

Ücretli çalışıyor ( ) Serbest çalışıyor ( ) Öğrenci ( ) Çalışmıyor ( ) Diğer ( )

8. Anneniz sağ mı?

Evet ( ) Hayır ( )

9. Anneniz sağ değilse, siz kaç yaşındayken annenizi kaybettiniz: .....

10: Babanız sağ mı?

Evet ( )   Hayır ( )

11. Babanız sağ değilse, siz kaç yaşındayken annenizi kaybettiniz: .....

12. Ebeveynlerinizin medeni hâli:

Evli ( )   Boşanmış ( )   Diğer: .....

13. Yaşamınız süresince herhangi bir psikiyatrik tanı aldınız mı?

Evet ( )   Hayır ( )

14. Hâlihazırda psikiyatrik bir tanınız varsa, aldığınız tanı nedir: .....

15. Hâlihazırda psikiyatrik bir ilaç kullanıyor musunuz?

Evet ( )   Hayır ( )

16. Hâlihazırda psikiyatrik bir ilaç kullanıyorsanız varsa, bu ilaç nedir: .....

17. Yaşamınız süresince herhangi bir nörolojik tanı aldınız mı?

Evet ( )   Hayır ( )

18. Hâlihazırda nörolojik bir tanınız varsa, aldığınız tanı nedir: .....

19. Hâlihazırda nörolojik bir ilaç kullanıyor musunuz?

Evet ( )   Hayır ( )

20. Hâlihazırda nörolojik bir ilaç kullanıyorsanız varsa, bu ilaç nedir: .....

EK 3: ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ (ÇÇTÖ)

Her bir madde için aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyiniz:

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

Çocukluğumda ya da ergenliğimde...

1. Yeterli yemeğim olurdu.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

2. Gündelik bakım ve güvenliğim sağlanıyordu.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

3. Anne ya da babam kendilerine layık olmadığımı ifade ederlerdi.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

4. Fiziksel ihtiyaçlarım tam olarak karşılanırdı.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

5. Ailemde sorunlarımı paylaşabileceğim biri vardı.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

6. Üst baş açısından bakımsızdım.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

7. Sevildiğimi hissediyordum.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

8. Anne ya da babam kendimden utanmama neden olurdu.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

9. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

10. Ailemde değiştirmek istediğim şeyler vardı.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

11. Ailemdelikiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

12. Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

13. Anne ya da babam fikirlerimi önemserdi.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

14. Ailemdelikiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

15. Fiziksel bakımdan hırpalanmış olduğuma inanıyorum.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

16. Çocukluğum mükemmeldi.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

17. Bana o kadar kötü vuruyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

18. Ailemde birisi benden nefret eder.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

19. Ailemdelikler kendilerini birbirlerine yakın hissederdilerdi.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

20. Biri bana cinsel amaçla dokunmaya ya da kendisine dokundurtmaya çalıştı.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

21. Kendisi ile cinsel ilişki kurmadığım takdirde bana zarar vermeye tehdit eden biri vardı.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

22. Benim ailem dünyanın en iyisiydi.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

23. Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

24. Birisi bana cinsel tacizde bulundu.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

25. Ailemdelikler bana karşı suçlayıcıydı.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

26. İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

27. Cinsel istismara uğradığım kanısındayım.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

28. Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.

1. Hiçbir zaman   2. Nadiren   3. Kimi zaman   4. Sık olarak   5. Çok sık

EK 4: YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ-II (YİYE-II)

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen “birlikte olduğum kişi” ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç

Kararsızım/

Tamamen

katılmıyorum

fikrim yok

katılıyorum

1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7

6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemseyemediğim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7
11. İlişkilerimi kafama çok takarım.	1	2	3	4	5	6	7
12. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
13. Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
14. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
15. Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7

16. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
17. Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.	1	2	3	4	5	6	7
18. Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.	1	2	3	4	5	6	7
19. Romantik ilişkide olduğum kişi kendimden şüphe etmeme neden olur.	1	2	3	4	5	6	7
20. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
21. Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
22. Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.	1	2	3	4	5	6	7
23. Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
24. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
25. Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularını sebepsiz yere değiştirirler.	1	2	3	4	5	6	7
26. Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.	1	2	3	4	5	6	7

27. Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
28. Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
29. Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıkça, "gerçek ben"den hoşlanmayacağından korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
30. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
31. Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkelenendirir.	1	2	3	4	5	6	7
32. Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
33. Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
34. Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
35. Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğumda önemser.	1	2	3	4	5	6	7
36. Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.	1	2	3	4	5	6	7

EK 5: ZİHİNSELLEŞTİRME ÖLÇEĞİ (ZÖ)

Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve size en uygun seçeneği 1 ile 5 arasında işaretleyiniz.

1	2	3	4	5
Tamamen yanlış	Çoğunlukla yanlış	Hem doğru hem yanlış	Çoğunlukla doğru	Tamamen doğru

1. Davranışlarıma yol açan nedenleri anlamayı önemserim. (1) (2) (3) (4) (5)

2. Başkalarının kişilik özellikleri hakkında karar verirken ne söyleyip ne yaptıklarını dikkatlice gözlerim. (1) (2) (3) (4) (5)

3. Başkalarının duygularını tanıyabilirim. (1) (2) (3) (4) (5)

4. Çoğunlukla başkaları ve onların davranışları üzerine düşünürüm. (1) (2) (3) (4) (5)

5. Genellikle insanları neyin rahatsız ettiğini ayırt edebilirim. (1) (2) (3) (4) (5)

6. Başkalarının duygularını paylaşabilirim (örn. acısını/sevincini paylaşmak gibi). (1) (2) (3) (4) (5)

7.Birisi beni sınırlendirdiğinde neden o şekilde tepki verdiğimi anlamaya çalışırım. (1) (2) (3) (4) (5)

8.Kendimi kötü hissettiğimde üzgün mü, korkmuş mu yoksa kızgın mı olduğumdan emin olamam. (1) (2) (3) (4) (5)

9.Başkalarının davranışlarını anlamaya çalışarak vaktimi harcamayı sevmem. (1) (2) (3) (4) (5)

10.Başkalarının düşünce ve duygularını bildiğimde davranışları hakkında doğru tahminlerde bulunabilirim. (1) (2) (3) (4) (5)

11.Çoğu kez kendime bile neden öyle bir şey yaptığımı izah edemem. (1) (2) (3) (4) (5)

12.Bazen bir başkasının duygularını o bana henüz bir şey söylemeden anlayabilirim. (1) (2) (3) (4) (5)

13.Yakın olduğum insanlarla ilişkilerimde ne olup bittiğini anlamayı önemserim. (1) (2) (3) (4) (5)

14.Kendimle ilgili hoşuma gitmeyecek bir şeyi keşfetmek istemem. (1) (2) (3) (4) (5)

15.Yakın olduğum insanlarla sık sık duygular hakkında konuşurum. (1) (2) (3) (4) (5)

16.Üzülmediğimi, incindiğimi ya da korktuğumu kendime itiraf etmeyi güç bulurum. (1) (2) (3) (4) (5)

17.Sorunlarım hakkında düşünmekten hoşlanmam. (1) (2) (3) (4) (5)

18.Yakın olduğum insanların belirgin özelliklerini doğru ve ayrıntılı biçimde tarif edebilirim. (1) (2) (3) (4) (5)

19.Tam olarak nasıl hissettiğim konusunda sıklıkla kafam karışıktır. (1) (2) (3) (4) (5)

20.Duygularımı ifade etmek konusunda uygun sözcükleri bulmak benim için zordur. (1) (2) (3) (4) (5)

21.İnsanlar bana kendilerini anladığımı ve akıllıca tavsiyeler verdiğimi söyler. (1) (2) (3) (4) (5)

22.İnsanların neden belirli şekillerde davrandıkları hep ilgimi çekmiştir. (1) (2) (3) (4) (5)

23.Ne hissettiğimi kolayca tanımlayabilirim. (1) (2) (3) (4) (5)

24.İnsanlar kendi duyguları ve ihtiyaçları hakkında konuşurlarken aklım başka şeylere kayar. (1) (2) (3) (4) (5)

25.Hepimiz hayat şartlarına tabi olduğumuz için başkalarının niyetlerini veya isteklerini düşünmek anlamsızdır. (1) (2) (3) (4) (5)

EK 6: BORDERLINE KİŞİLİK ENVANTERİ (BKE)

Aşağıdaki cümlelerden size uygun olanları işaretleyiniz.

1. Sık sık panik nöbetleri geçiririm.	DOĞRU	YANLIŞ
2. Son zamanlarda beni duygusal olarak etkileyen hiçbir şey olmadı.	DOĞRU	YANLIŞ
3. Çoğu kez gerçekte kim olduğumu merak ederim.	DOĞRU	YANLIŞ
4. Çoğu kez başıma iş açacak risklere girerim.	DOĞRU	YANLIŞ
5. Başkaları bana yoğun ilgi gösterdikleri zaman kendimi boğulmuş hissederim.	DOĞRU	YANLIŞ
6. Bazen içimde bana ait olmayan başka bir kişi ortaya çıkar.	DOĞRU	YANLIŞ
7. Gerçekte olmadığı halde acayip şekiller veya görüntüler gördüğüm oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
8. Bazen çevremdeki insanlar ve nesnelerin gerçek olmadığını hissederim.	DOĞRU	YANLIŞ
9. Başkalarına yönelik duygularım bir uçtan bir uca çok hızlı değişir (Ör. Sevgi ve beğeniden nefret ve hayal kırıklığına).	DOĞRU	YANLIŞ
10. Çoğu kez değersizlik ya da umutsuzluk duygusuna kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
11. Çoğu kez paramı çarçur ederim ya da kumarda kaybederim.	DOĞRU	YANLIŞ
12. Gerçekte kimse olmadığı halde hakkımda konuşan sesler duyduğum oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
13. Eğer 12. maddeye “evet” dediyseiz aşağıdaki cümlelerden sizin için uygun olanını seçiniz: a. Bu sesler benim dışımdan gelmiştir. b. Bu sesler içimden gelmiştir.	DOĞRU	YANLIŞ
14. Yakın ilişkilerde hep incinirim.	DOĞRU	YANLIŞ
15. Bana uymayan biçimde hissettiğim ya da davrandığım oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
16. Bir kukla gibi dışarıdan yönetiliyormuş ve yönlendiriliyormuş gibi hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
17. Herhangi birine fiziksel olarak saldırıda bulunduğum oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
18. Düşüncelerim başkaları tarafından okunuyormuş gibi hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
19. Bazen gerçekte suç işlemediğim halde, sanki işlemişim gibi suçluluk hissederim.	DOĞRU	YANLIŞ

20. Bilerek kendime bedensel zarar verdiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
21. Bazen gerçekte olmadığı halde insanların ve nesnelerin görünülerinin değiştiği hissine kapılıyorum.	DOĞRU	YANLIŞ
22. Yoğun dini uğraşlarım olmuştur.	DOĞRU	YANLIŞ
23. Duygusal ilişkilerimde çoğunlukla ne tür bir ilişki istediğimden emin olamam.	DOĞRU	YANLIŞ
24. Bazen bir kahin gibi gelecekle ilgili özel hislerim olur.	DOĞRU	YANLIŞ
25. Bir ilişki ilerledikçe kendimi kapana kısılmış gibi hissedirim.	DOĞRU	YANLIŞ
26. Gerçekte kimse olmadığı halde bir başka insanın varlığını hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
27. Bazen bedenim ya da bedenimin bir kısmı bana acayip veya değişmiş gibi görünür.	DOĞRU	YANLIŞ
28. İlişkiler çok ilerlerse, çoğunlukla koparma gereksinimi duyarım.	DOĞRU	YANLIŞ
29. Bazen birilerinin peşimde olduğu hissine kapılıyorum.	DOĞRU	YANLIŞ
30. Sık sık uyuşturucu kullanırım (esrar, hap gibi).	DOĞRU	YANLIŞ
31. Başkalarını kontrol altında tutmaktan hoşlanırım.	DOĞRU	YANLIŞ
32. Bazen özel biri olduğumu hissedirim.	DOĞRU	YANLIŞ
33. Bazen dağılıyormuşum gibi hissedirim.	DOĞRU	YANLIŞ
34. Bazen bana bir şeyin gerçekte mi yoksa yalnızca hayalimde mi olduğunu ayırt etmek zor gelir.	DOĞRU	YANLIŞ
35. Çoğu kez sonuçlarını düşünmeden içimden geldiği gibi davranırım.	DOĞRU	YANLIŞ
36. Bazen gerçek olmadığım duygusuna kapılıyorum.	DOĞRU	YANLIŞ
37. Bazen bedenim yokmuş ya da bir kısmı eksikmiş hissine kapılıyorum.	DOĞRU	YANLIŞ
38. Çoğu kez kabus görürüm.	DOĞRU	YANLIŞ
39. Çoğu kez başkaları bana gülüyormuş ya da hakkımda konuşuyormuş hissine kapılıyorum.	DOĞRU	YANLIŞ
40. Çoğu kez insanlar bana düşmanmış gibi gelir.	DOĞRU	YANLIŞ
41. İnsanların kendi düşüncelerini benim zihnimde soktuklarını hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
42. Çoğu kez gerçekten ne istediğimi bilmem.	DOĞRU	YANLIŞ
43. Geçmişte intihar girişiminde bulundum.	DOĞRU	YANLIŞ

44. Bazen ciddi bir hastalığım olduğuna inanırım.	DOĞRU	YANLIŞ
45. “Alkol, uyuşturucu ya da hap alışkanlığım vardır”.	DOĞRU	YANLIŞ
Eğer yanıtınız “evet” ise aşağıdakilerden uygun olanlarını işaretleyiniz. a.Alkol b.Uyuşturucu c.Hap		
46. Bazen bir rüyada yaşıyormuş ya da yaşamım bir film şeridi gibi gözümün önünden geçiyormuş	DOĞRU	YANLIŞ
47. Çoğu kez bir şeyler çalarım.	DOĞRU	YANLIŞ
48. Bazen öyle açlık nöbetlerim olur ki önüme gelen her şeyi silip süpürürüm.	DOĞRU	YANLIŞ
49. Aşağıdaki konularla ilgili sorulan sorularda çoğu kez kendimi rahatsız hissedirim. a.Politika b.Din c.Ahlak (iyi-kötü)	DOĞRU	YANLIŞ
50. Bazen aklımdan birilerini öldürme düşüncesi geçer.	DOĞRU	YANLIŞ
51. Yasalarla başımın derde girdiği oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
52. Yukarıdaki maddelerde anılan yaşantılardan herhangi birini ilaç etkisi altında yaşadığınız oldu mu? Eğer yanıtınız “evet” ise ilgili maddelerin numaralarını yazınız: (.....)	DOĞRU	YANLIŞ
53. Yukarıdaki maddelerde anılan yaşantılardan herhangi psikoterapi sırasında yaşadığınız oldu mu? Eğer yanıtınız “evet” ise ilgili maddelerin numaralarını yazınız: (.....)	DOĞRU	YANLIŞ

EK 7: ORJİNALLİK RAPORU

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p> <p style="text-align: right;">Tarih: 12/07/2021</p> <p>Tez Başlığı : KLİNİK OLMAYAN BİR ÖRNEKLEMDE ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE KÖTÜ MUAMELEYE MARUZ KALMA İLE SINIR KIŞILIK YAPILANMASI ARASINDAKİ İLİŞKİDE YETİŞKİN BAĞLANMA BOYUTLARININ VE ZİHİNSELLEŞTİRMEİNİN ARACI ROLLERİ</p> <p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 100 sayfalık kısmına ilişkin, 12/07/2021 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %6 'dır.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☒ Alıntılar hariç 4- ☐ Alıntılar dâhil 5- ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p>Adı Soyadı: _____</p> <p>Öğrenci No: _____</p> <p>Anabilim Dalı: _____</p> <p>Programı: _____</p>
<p><u>DANIŞMAN ONAYI</u></p> <p style="text-align: center;">UYGUNDUR.</p> <p style="text-align: center;">_____</p> <p style="text-align: center;">(Unvan, Ad Soyad, İmza)</p>

EK 8: ETİK KOMİSYON İZİNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172-300
Konu : Yağız KURT (Etik Komisyon İzni)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 27.11.2020 tarihli ve E-12908312-300-00001344583 sayılı yazınız.

Enstitünüz Psikoloji (Klinik Psikoloji) Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden Yağızcan KURT'un Dr. Öğr. Üyesi Zehra ÇAKIR danışmanlığında hazırladığı "Klinik Olmayan Bir Örnekleme Çocukluk Döneminde Kötü Muameleye Maruz Kalma ile Sınır Kişilik Yapılanması Arasındaki İlişkide Yetişkin Bağlanma Boyutlarının ve Zihinselleştirmenin Aracı Rollerini" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 08 Aralık 2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

